

VEDENA
DUCHEM SVATÝM

VEDENA DUCHEM SVATÝM

MATKA VOJTĚCHA
A POKONCILNÍ OBNOVA,
JEJÍ POSELSTVÍ PRO DNEŠNÍ DOBU

SESTAVILA S. M. REMIGIE ANNA ČEŠÍKOVÁ SCB

KARMELITÁNSKÉ
NAKLADATELSTVÍ
KOSTELNÍ VYDŘÍ
2014

Motto:

„Přizpůsobená obnova řeholního života
v sobě zahrnuje jak nepřetržitý návrat
ke zdrojům veškerého křesťanského života
a k původní myšlence společností,
tak zároveň i jejich přizpůsobení
změněným časovým poměrům.
Tato obnova se má uskutečňovat
pod vlivem Ducha Svatého a za vedení církve...“

(PC 2)

Obsah

PŘEDMLUVA (S. M. Bohuslava Kubačáková SCB)	9	
ÚVOD	13	
1. ÚVODNÍ SLOVO OTCE BISKUPA	21	
Mons. ThLic. Vojtěch Cikrle, brněnský biskup		
2. HISTORICKÁ OBDOBÍ V PRŮBĚHU ŽIVOTA		
MATKY VOJTĚCHY; RODOKMEN	25	
Mgr. Pavel Pokorný		
3. OD TAJEMSTVÍ K CHARISMATU.		
KŘESŤANSKÉ CHÁPÁNÍ TAJEMSTVÍ A JEHO DŮSLEDKY		
PRO POCHOPENÍ CHARISMATU	49	
P. Dr. Jacek Kempa (překlad Jindra Hubková)		
4. MATKA VOJTĚCHA V ZRCADLE SVÝCH DOPISŮ Z VĚZENÍ	59	
Dr. František Schildberger		
5. POKONCILNÍ GENERÁLNÍ PŘEDSTAVENÁ	73	
S. M. Remigie Anna Češíková SCB		
6. POHLED BIBLISTY NA ŽIVOT MATKY VOJTĚCHY	103	
P. Dr. Jaroslav Brož		
7. MATKA VOJTĚCHA OČIMA SESTER	119	
S. M. Joannes Jana Sedláčková SCB		
S. M. Eucharistiana Mária Tarandová SCB		
8. DUCHOVNÍ PROFIL OSOBNOSTI MATKY VOJTĚCHY	139	
P. Dr. Vojtěch Kodet O.Carm.		
ZÁVĚREM	149	
Seznam zkratk	152	
Prameny	153	
Literatura	154	
Webové stránky	156	
Jmenný rejstřík	157	
Věcný rejstřík	159	

Předmluva

Vážení a milí čtenáři,

otevíváte sborník s názvem Vedena Duchem Svatým, který je, dá se říci, jakýmsi „poselstvím“ Matky Vojtěchy pro dnešní dobu. Prezентuje výsledky konference, která se uskutečnila dne 14. září 2013 na Biskupském gymnáziu v Brně.

Této konferenci předcházela putovní výstava vytvořená postulátorkou římského procesu S. M. Remigií Češíkovou s názvem Matka Vojtěcha – služebnice Boží, statečný svědek víry. Výstavu, většinou i s vernisáží, jsme připravily proto, abychom se v Roce víry povzbudily ve víře světeckým odkazem Matky Vojtěchy a podělily se o něj s dalšími lidmi v naší společnosti. Výstava navštívila více než padesát míst České republiky, také Senát ČR a Řím. Konference, výstava i vydané knihy o Matce Vojtěše by měly být misijním prostředkem, jak o tom hovoří Svatý otec František v apoštolské exhortaci Evangelii gaudium.

Naskytá se otázka: Jaký význam má pro naše řeholní společenství Matka Vojtěcha Hasmandová, služebnice Boží?

Především má význam na úrovni duchovní a formační. Matka Vojtěcha chtěla porozumět 2. vatikánskému koncilu a v jeho duchu provádět duchovní obnovu života našich komunit. V rámci své služby generální představené začala v 70. letech minulého století studovat dokumenty 2. vatikánského koncilu. Konzultovala výklad koncilních dokumentů s tehdejšími teology, jako byl O. Jan Ev. Urban, O. Jan Ev. Vícha, Dr. Josef Zvěřina, O. Jan Baptista Bárta. Matka Vojtěcha nově objevila, pojmenovala naše charisma – v kontemplaci žít milosrdenství a naši spiritualitu. Z toho duchovně čerpáme dodnes.

Další její přínos pro naši kongregaci spočívá v tom, že se rozhodla při zájmu mladých dívek o řeholní život přijímat je do kongregace tajně, přestože věděla, co je to „kriminál“. Ris-

kovala tím nové odsouzení za tzv. maření dozoru nad církvemi. Od roku 1970 do roku 1989 bylo takto přijato na 50 sester. Vytvářela podmínky pro výchovu tajně přijatých mladých sester zakoupením několika domků v Brně a v Praze, kde žily tyto „tajné“ sestry v komunitách a kde měly i tajné kaple. Poslala tam vždy dvě sestry v duchodovém věku, aby vykonávaly formaci. Tyto sestry musely odložit řeholní oděv, což pro mnohou z nich byla těžká zkouška poslušnosti. Já sama jsem jedna z tajně přijatých sester. Pracovaly jsme v civilním zaměstnání (většinou jako zdravotnice) a v těchto ilegálních komunitách jsme žily řeholní život. Naši spolupracovníci, příbuzní, často ani rodiče (tak tomu bylo i v mém případě) z bezpečnostních důvodů nemohli o tomto tajném řeholním životě vědět.

Matka Vojtěcha sama tyto komunity navštěvovala v civilním oblečení, konala vizitace, formaci a rozhovory.

Zde si dovolím několik osobních vzpomínek na Matku Vojtěchu. Poznala jsem ji jako určitou výjimečnou postavu mezi sestrami, působila na mě velmi vyrovnaně, jako by z ní vyzářovalo světlo – její slova měla moc, vlévala do srdce radostnost a nadšení.

Byla cholerické povahy a od několika sester jsem osobně slyšela, jak je přišla sama poprosit o odpuštění, když něco v prudkosti přehnala. S odstupem času jsem si uvědomila, že přestože Matka Vojtěcha působila výjimečně, nebyla, jak se říká, „sólo hráč“. I jako mladá sestra jsem mohla vyzorovat, že se snaží o jednotu, spolupráci s ostatními sestrami generální rady, deleguje úkoly.

Při osobních rozhovorech velmi kladla důraz na osobní lásku k Ježíši. Ptala se pravidelně, jaká je naše osobní modlitba, zvláště rozjímavá, a udělovala konkrétní rady. Vzbuzovala ve mně respekt, ale cítila jsem od ní důvěru a lásku.

Z jejích sdělení, která měla k nám, například před skládáním řeholních slibů, mně zůstaly v mysli a v srdci výzvy k „obrácení“, k evangelní radikalitě, povzbuzení ke svatosti,

k věrnosti žít naše charisma. Říkávala: „*Sestry, Pán chce, abychom byly svaté. Žijme charismaticky.*“

V duchu koncilu nás učila spontánně se ve společenství komunity modlit, společně se sdílet nad četbou Písma a zaváděla pravidelné adorace. S nadšením nám ukazovala krásu liturgie. Velmi uctívala Ducha Svatého a tuto lásku se snažila nám předávat. Viděly jsme na ní „sentire cum eclesia“ – ono cítit s církví, milovat církev.

Matka Vojtěcha nás vedla k tomu, abychom problémy řešily podle evangelia. Ona sama nám v tom šla příkladem. Uvědomuji si, že nemluvila o době vězení. Je možné, že z bezpečnostních důvodů, ale domnívám se, že to bylo proto, že odpustila. Nazývala tu dobu „čas v síti Boží lásky“. Zaujalo mě sdělení z vězeňského hodnocení: „Výkon trestu nemá na odsouzenou Antonii Hasmandovou žádný vliv. Stále se obírá myšlenkou, že Bůh vše dobře řídí!“

Nejvíce nám vštěpovala ideály milosrdné lásky.

„Instinktem své lásky musíme vycítit, kde rána nejvíce bolí. Milosrdenství vpravdě plné účasti a něhy ať patří umírajícím! Neopouštějme umírajícího, i když je agónie dlouhá! Vracejme se k němu vždy znovu a znovu s modlitbou v srdci, s tichým slovem víry a lásky, s malou pozorností, o které se snad domníváme, že ji nemocný nevnímá (...), obklopme ho tichem, šetrností a jemností, silou své víry a lásky! Zde můžeme dospět k vrcholnému milosrdenství.“

Nezapomenutelné je pro mě poslední setkání s ní, měsíc před její smrtí.

Řekla mně: „*Sestřičko, já se už na vše dívám jakoby z druhého břehu – pamatujte si, jen láska má cenu!*“

Před smrtí také řekla: „*Duchem budu stále s vámi...*“

Je zajímavé, že podnět k jejímu beatifikačnímu procesu přišel zvenku.

Proběhnuvší konference sice znovu připomněla vskutku plodný a pro nás motivující život Matky Vojtěchy, ale současně na úsvitě jejího blahorečení završuje, ba dokonce končuje všechny dosavadní dílčí akce s jejím životem spojené, ať to byla dřívější či zcela nedávná publikační činnost (Marie Holková, S. M. Inviolata Krupková, S. M. Remigie Češíková) nebo laická aktivita jednotlivců. Oproti těmto zmíněným aktivitám byla konference obsahově obohacena o osobní svědectví otce biskupa Vojtěcha Cikrleho, který byl Matkou Vojtěchou ovlivněn ve svém duchovním růstu. Velkým přínosem byla rovněž fundovaná vystoupení teologů jak domácích – Jaroslava Brože, Vojtěcha Kodeta O.Carm. –, tak zahraničního hosta Jacka Kempy, dále laiků Františka Schildbergera, Pavla Pokorného a našich sester S. M. Eucharistiany Tarandové a S. M. Joannes Sedláčkové. Chci jim za to vyjádřit velkou vděčnost. Děkuji také všem organizátorům této konference pod vedením S. M. Remigie Češíkové.

Kéž nám příklad a přímluva Matky Vojtěchy pomáhají na cestě za Pánem!

S. M. Bohuslava Kubačáková SCB
generální představená

Úvod

Tento sborník obsahuje přednášky z konference, která 14. září 2013 proběhla na Biskupském gymnáziu v Brně. Jednodenní konference o služebnici Boží Matce Vojtěše Hasmandové nesla název ***Matka Vojtěcha a pokoncilní obnova, její poselství pro dnešní dobu.***

Proč právě v Brně? Matka Vojtěcha je v brněnské diecézi pochována a v tomto biskupském městě začalo také v roce 1996 její kanonizační řízení. Podle slov brněnského biskupa Otce Vojtěcha Cikrleho, který znal Matku Vojtěchu v době svého kaplanského působení ve Znojmě, mu přišla na mysl jako první kandidát veřejné úcty právě ona. Reagoval tak na výzvu Jana Pavla II. o vyzvednutí osobností, které žily statečně svoji vírou v období komunismu v naší zemi.

Několik slov k její osobnosti: Matka Vojtěcha, rodným jménem Antonie Hasmandová, se narodila v Huštěnovicích, nedaleko Uherského Hradiště a Velehradu, 25. 3. 1914. V šesti letech jí umírá maminka po narození nejmladšího sourozence, bratra Vojtěcha. Uprostřed početné křesťanské rodiny a po bolestné zkušenosti brzké ztráty maminky v ní záhy uzrálo řeholní povolání. S dovolením tatínka už ve třinácti letech vstupuje do Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského ve Frýdlantě nad Ostravicí. Pár roků před ní k boromejkám vstoupila její starší sestra Fanyňka a později za ní přišla o dva roky starší Anička.

Vystudovala Učitelský ústav u Sv. Anny v Praze a po maturitě vstoupila do noviciátu. Přijala jméno Vojtěcha. Stala se řádovou učitelkou a až do uzavření škol v roce 1942 vyučovala v Třeboni. V době 2. světové války pomáhala sestrám v nemocnici ve Slaném u raněných vojáků. Po válce ještě pár roků učila v Brně-Lišni, až do zrušení církevních škol v roce 1949. V roce 1950 byla poslána do Prachatic; stala se zde předsta-

venou komunity a ředitelkou zaopatřovacího ústavu pro staré lidi, o které sestry její komunity pečovaly. V této době přijala od generální představené Matky Bohumily Langrové nelehký úkol – ukrývat mladého františkána, který unikl přepadení a zrušení kláštera u Panny Marie Sněžné v Praze.

Za tuto „protistátní činnost“ byla spolu s ním a ještě s několika sestrami 10. 9. 1952 uvězněna a za rok nato odsouzena k osmi letům vězení. V roce 1960 jí byla na zbývající část trestu udělena amnestie. Protože byla propuštěna s podmínkou a sledovala ji StB, byla poslána do Vidnavy, na polsko-moravské hranice.

V roce 1970 byla ve Znojmě-Hradišti, náhradním mateřinci, zvolena do čela Milosrdných sester sv. Karla Boro-mejského. Sestry ji volily opakovaně. Provedla společenství pokoncilní obnovou. Plodný život a působení pod vedením Duchy Svatého vyvrcholily smrtí 21. 1. 1988. Zemřela v pověsti svatosti.

Ještě několik slov o konferenci. Konala se v termínu, který připadl na 60. výročí zatčení Matky Vojtěchy v Prachaticích. Konference byla součástí Jubilejního roku Matky Vojtěchy, 25 let od její smrti a 100 let od jejího narození, a kladla si za cíl zamyslet se nad jejím posláním pro dnešní dobu a představit ji po delší době naší církvi i společnosti z pohledu odborníků, teologů a také sester, které ji znaly jako svoji představenou. Pro celou církev byl tento rok jubilejním Rokem víry, chtěl nám přiblížit 2. vatikánský koncil po padesáti letech a přispět k obohacení a posílení naší víry. Život Matky Vojtěchy se v tomto pohledu jeví jako povzbuzující příklad a odpověď na tento záměr církve.

Jako generální představená rozvíjela neúnavné úsilí vnést do své duchovní rodiny požadavky koncilu, provést sestry potřebnou požadovanou obnovou. Doba, v níž se o to snažila, nebyla tomuto úsilí nakloněna. Naopak, vedoucí síla společnosti

v naší vlasti a v celé střední a východní Evropě si kladla opačné cíle: ochromení života církve a její postupnou likvidaci.

Po své osmileté nelehké zkušenosti s komunistickým vězením prováděla v období normalizace jako generální představená daleko intenzivněji a důsledněji činnost, kterou by tehdejší režim mohl klasifikovat ještě přísněji než v padesátých letech. Nebála se, i kdyby měla jít znovu do vězení, měla pevnou důvěru v Toho, který všechno dobře řídí, jak sama často říkávala, a znovu riskovala pro větší dobro, pokrok a novost života. Právě sestry, které tajně vychovala, mohly v situaci, jež nastala po sametové revoluci, zaujmout ve společnosti své místo. Některé z nich také o jejím hrdinském životě svědčily právě při této konferenci.

Při svatořečení dvou papežů, 27. 4. 2014, Svatý otec František pronesl tato slova: „Jan XXIII. a Jan Pavel II. spolupracovali s Duchem Svatým na obnově a zdnešení církve podle její původní fyziognomie, kterou jí v průběhu staletí propůjčili svatí. Nezapomínejme, že právě svatí posouvají církev vpřed a umožňují její růst. Svoláním koncilu svatý Jan XXIII. prokázal vnímavou poddajnost Duchu Svatému, nechal se vést a byl pro církev pastýřem, vůdcem vedeným Duchem Svatým.

Byli to kněží, biskupové a papežové 20. století. Poznali jeho tragédie, ale nepodlehli jim. Mocnější v nich byl Bůh, silnější byla víra v Ježíše Krista, Vykupitele člověka a Pána dějin; silnější v nich bylo Boží milosrdenství, které se vyjevuje v [Kristových] pěti ranách; silnější byla mateřská blízkost Mariina.

V těchto dvou mužích rozjímajících Kristovy rány a dosvědčujících jeho milosrdenství přebývala „živá naděje“, společně s „nevýslovnou a zářivou radostí“ (1 Petr 1,3.8). Naděje a radost, které Kristus dává svým učedníkům a které jim nic a nikdo nemůže odejmout. Velikonoční naděje a radost, které prošly palčivou zkouškou odříkání, sebezapření a přiblížení

ke hříšníkům až do krajnosti, do omrzení z hořkosti onoho kalichu. Tuto naději i radost obdrželi oba papežové darem od zmrtvýchvstalého Pána a v hojnosti je rozdávali Božímu lidu, jehož věčného uznání se jim dostalo.“¹

Sestry ve své promluvě na konferenci, ještě dříve než slyšely tato slova z úst papeže Františka, sdělily svoji podobnou osobní zkušenost s touto naší Matkou – byla velikonoční Matkou. Prostřednictvím krásných slov ze svatořečení papežů můžeme tak trochu zahlédnout život a poselství Matky Vojtěchy, která ve svém životě a ve službě svému společenství, tedy církvi, uskutečnila v nepříznivých podmínkách totalitního režimu velké kroky pokoncilní obnovy.

¹ Citace z webových stránek Vatikánského rozhlasu, české sekce, ze dne 27. 4. 2014.

Od začátku své služby spolupracuje s Duchem Svatým

*Prohloubit řeholní život v Duchu Svatém
s Neposkvrněným Srdcem Panny Marie.*

*Drahé spolusestry,
s Duchem Svatým – patronem pro rok 1971 vás zdravím,
v radosti objímám a přeji všem a každé jednotlivé do nového
roku plnost světla a síly Dárce Posvětitel!*

*On, zdroj milosti, ať denně vlévá do našich duší proud lásky,
posiluje, upevňuje a dává růst ctnosti, dokonalosti.*

*Duch Svatý! – Tak vzácný patron naší kongregace! Kolik radosti
vnesla tato volba do našich komunit v naději a touze, že
nastávající rok bude jistě neobyčejně požehnaný a milostiplný!
Vždyť láska Boha Otce a Syna se sklání nad naší kongregací
svým patronátem! Záštitou našeho řeholního společenství je
Učitel – Posvětitel!*

*Drahé spolusestry, i letos stojí před námi velký úkol – obnova
podle 2. vatikánského koncilu. Prohloubení našeho duchovního
života je nesmlouvavou povinností každé z nás. Lhostejnost
k těmto úkolům by se mohla stát osudnou pro naše duše.
Nezapomínejme, že jsme vyvolený lid Boží a že církev – světlo
národů – je světlem i naším řeholním životem, našimi sliby, životem
modlitby a oběti. Usilovnou snahou o dobro přispíváme
k záři jejího světla. Církev svatá nás pokládá za své nejdražší
dcery.*

*Svatý otec Pavel VI. v promluvě k řeholnicím (1966) mimo
jiné říká: „Učiňte ze svého života školu svatosti...“*

*Ať tedy, drahé spolusestry, nezklameme očekávání nejen
nebe, ale i země. Kéž je tento rok pro nás rokem obnovení naší
lásky, rokem opravdového prohloubení našeho řeholního
života! Prosme Ducha Svatého, který smývá z duše skvrny, za-*

vlažuje uschlé, hojí rány, ztuhlé obměkčuje, chladné rozehrívá a bludné napravuje, aby nás svou silou vytrhl z chybných návyků a všeho, co nás oddaluje svou přítomností, a přetaví nás v žáru své lásky v statečné dcery církve, v hrdinky křesťanské lásky, v pravé Milosrdné sestry.

Vaše S. M. Vojtěcha a celá generální rada²

² Srov. Archiv Matky Vojtěchy, Oběžníky 1, 1/71, Oznámení patrona roku komunitám, spojené s výzvou k obnově v duchu 2. vat. koncilu, 2. 1. 1971, Znojmo-Hradiště.

Z pokynů sestrám k pokoncilní obnově

Čtěme, drahé spolusestry, všechny pokyny koncilu! Prostudujme je, nechme se proniknout jeho směrnicemi.

Právě teď si uvědomujeme, že nestačí dokumenty 2. vatikánského koncilu jen znát! My je musíme učinit pravidlem našeho života, musíme jimi žít. Drahé spolusestry, berme tuto práci vážně, ale i radostně! Pracujme na ní s láskou a s vědomím odpovědnosti před nebem i zemí!

V našich Stanovách se musí odrážet duch koncilu, který žádá: obnovu, prohloubení, oddanost řeholi, velkodušnost, opravdovost, lásku a pomoc církvi a všem bratrům ve světě. V tom je naše následování Krista.³

³ Archiv MV, z dopisu sestrám do komunit na začátku své služby generální představené ze dne 19. 7. 1971.

1. Úvodní slovo otce biskupa

Mons. ThLic. Vojtěch Cikrle, brněnský biskup

Budte všichni srdečně vítáni na konferenci, která nás má přiblížit k Matce Vojtěše. Její život s Bohem byl pro druhé vždy povzbuzením. Zažil jsem to i já, když jsem byl kaplanem ve Znojmě. Vždycky jsme společně slavili tříadvacátého dubna svátek svatého Vojtěcha, a nejen při těchto svátečních setkáních jsem cítil její podporu a blízkost projevovanou knězi, který žil své poslání ve zvláštní době. A nezažíval jsem to sám. Její blízkost vnímali všichni kněží, kteří tehdy na Znojemsku působili nebo tudy jen projížděli a mohli se s ní setkat. Matka Vojtěcha kolem sebe šířila pokoj a radostnou důvěru i tehdy, když se jednalo o těžké věci. Přijímala vše s vnitřním klidem a provázela nás kněze – ale nejen nás – modlitbou. Od kněze se vždycky čeká, že utěšuje druhé a ujišťuje o své modlitbě. U ní to bylo také samozřejmostí. Vzpomínám si, že když jsme byli nemocní a potřebovali jsme nějakou injekci nebo vitaminy, Matka Vojtěcha řekla: „*Přijďte sem, my se o vás postaráme.*“ Vytvářela takové zázemí, domov.

Letos uplynulo pětadvacet let od jejího úmrtí, příští rok si budeme připomínat sto let od jejího narození. Řekl bych, že památka na ni je stále živá. Když se před lety uvažovalo, kdo by mohl být kandidátem svatosti, tak mě v první řadě napadla Matka Vojtěcha. Protože jsem ji znal, protože jsem s ní měl osobní zkušenost. Samozřejmě, že těch kandidátů svatosti bylo víc, ale ty jsem neznal osobně, dozvídal jsem se o nich až později – o kněžích Janu Bulovi a Václavu Drbolovi, o ostatních mučednících komunismu.

Nějaký pragmatik by možná řekl: Když se 1. listopadu slaví svátek všech svatých a vzpomínáme na všechny „anonymní“ svaté, tedy na ty, o kterých jsme přesvědčeni, že jsou u Boha, tak je do toho Matka Vojtěcha přece také zahrnuta. Na co tedy vymýšlet další datum její památky, nač usilovat o její blahorečení? Jenže při těchto procesech jde právě o to vyzdvihnout osobní příklad života s Bohem pro nás ostatní, abychom si mohli říct: Jde to i v těžké době, tak i já mám šanci se o to pokoušet.

Když jsem se díval, co kdo říká o svatosti, našel jsem spoustu zajímavých úvah a myšlenek. Například větu svatého Bernarda z Clairvaux, který před osmi sty lety o vztahu světce k bližním řekl: „Takový člověk je znám jako dobrý a naplněný křesťanskou láskou. Žije jako člověk mezi lidmi a neponechává si nic pro sebe, ale využívá všech darů k obecnému prospěchu“ – tedy žije pro druhé. „Hledí sám na sebe jako na dlužníka všech.“

„A to všech,“ pokračuje dál svatý Bernard, „přátel i nepřátel, moudrých i hloupých.“

Kdybych měl shrnout do jedné věty to, co jsem vnímal u Matky Vojtěchy, nejvíce by se na ni hodila slova svatého Pavla: „Už nežiji já, ale ve mně žije Kristus.“ Ona by to ve své skromnosti o sobě tak neřekla, ale myslím si, že to o ní platilo.

Přeji vám všem plodný den, ve kterém objevíme Matku Vojtěchu jako někoho, kdo je nám blízko právě proto, že měl blízko k Bohu. A má to být povzbuzení pro nás, abychom o této cestě nejen přemýšleli, ale také ji následovali. Kéž se tak stane!

Mons. ThLic. Vojtěch Cikrle – narozen 20. 8. 1946 v obci Bosonohy (dnes městská část Brno-Bosonohy). Protože pocházel z rodiny pronásledované komunistickým režimem (jeho otec byl z politických důvodů jedenáct let vězněn), nemohl studovat, vyučil se slévačem a odmaturoval až později na večerní Střední škole pro pracující v Brně. Jako dělník pracoval ve Šmeralových závodech, ve Zbrojovce a na stavbě dálnice Praha – Brno. V roce 1971 byl přijat ke studiu na Cyrilometodějskou bohosloveckou fakultu do Litoměřic, na kněze byl vysvěcen 27. června 1976 v brněnské katedrále. Poté působil osm let jako duchovní v řadě farností brněnské diecéze, mezi nimi ve Znojmě, kde se také setkával s řeholní sestrou Vojtěchou Hasmandovou. V letech 1982 až 1990 vykonával funkci prefekta, později rektora v Kněžském semináři v Litoměřicích. Dne 14. února 1990 byl (po osmnácti letech uprázdněného biskupského stolce v Brně) papežem Janem Pavlem II. jmenován v pořadí 13. sídelním biskupem brněnské diecéze. Biskupské svěcení přijal 31. března 1990 z rukou olomouckého arcibiskupa Františka Vaňáka.

2. Historická období v průběhu života Matky Vojtěchy; rodokmen

Mgr. Pavel Pokorný

*„I když nevíme,
kam vede naše životní cesta,
víme, že to bude cesta
bezmezné milosrdné lásky Boží.“*

Z oběžníku Matky Vojtěchy 1/88

Matka Vojtěcha na cestě českou historiografií

Prozatím jen drobnými krůčky vstupuje osobnost Matky Vojtěchy do povědomí české historiografie. Přímou úměrou tomu odpovídá i množství životopisných publikací, které se její osobností zabývají a které se dosud dostaly do čtenářových rukou. Česká historiografie tedy stojí na samém počátku svého úsilí splatit dluh, jež s ohledem na obsah díla Matky Vojtěchy má nejen duchovní, ale i laická veřejnost.

Řazeno chronologicky, jako první zpracovala vzpomínky, korespondenci a množství kondolenčních listů Matka Inviolata Krupková, dlouholetá spolupracovnice a nástupkyně Matky Vojtěchy v úřadě české generální představené Kongregace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského. Publikace s názvem *Láska smrti nekončí. Život Matky Vojtěchy Hasmandové* spatřila světlo světa v roce 1989 – tedy celý jeden rok od skonu Matky Vojtěchy. Až do současnosti se dočkala čtyř vydání, přičemž to poslední bylo nejnověji přepracováno u příležitosti konference o Matce Vojtěše.⁴

⁴ Inviolata KRUPKOVÁ, *Láska smrti nekončí. Život Matky Vojtěchy Hasmandové*, Kostelní Vydří 2013, 4. vyd.

Pozornosti neuniklo ani životopisné pojednání z pera Marie Holkové s názvem *Matka Vojtěcha*. Poutavá životní freska Matky Vojtěchy zpracovaná v románové podobě se v dubnu 2013 dočkala druhého vydání, jehož literární předlohou bylo výše zmíněné pojednání s titulem *Láska smrtí nekončí*.⁵

Autorský kolektiv Josefa Laštovici a Remigie Češíkové se postaral o zdůraznění Matčina duchovního dědictví, z něhož vyplynula pověst života Matky Vojtěchy ve svatosti. V jejich kolektivní publikaci s názvem *Novéna se služebnicí Boží Matkou Vojtěchou Hasmandovou SCB* taktéž nezůstal opomenut krátký nástin života Matky Vojtěchy optikou autora zasvěceného duchovnímu životu. Dílko především zpřístupňuje bohatství duchovního odkazu Matky Vojtěchy, prostoupené nejen v osobní korespondenci, ale také v obsáhlé literární činnosti duchovní provenience.⁶

S příchodem roku 2011 vydalo brněnské Centrum pro studium demokracie a kultury prosopografickou publikaci s názvem *Člověk na Moravě ve druhé polovině 20. století*. V řadě sociálních profesí zde nalezla své místo i řeholnice, jejíž typologie byla v této publikaci předních historiků a archivářů přiblížena díky osobnosti Milosrdné sestry Marie Vojtěchy Hasmandové. Obraz řeholnice byl v kolektivním díle zrekonstruován mimo jiné díky vzpomínkám pamětníků. Život sestry Marie Vojtěchy je zde přiblížen na pozadí komunistických represálií a společenských reforem.⁷

Za hmotný výsledek výstavy o Matce Vojtěše lze považovat písemné zachycení této výstavy s názvem *Matka Vojtěcha, služebnice Boží, statečný svědek víry*, jehož autorství je připisováno Remigii Češíkové. Kromě vyličeného života Matky Vojtěchy je publikace doprovázena bohatým obrazovým

5 Marie HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, Brno 2013, 2. vyd.

6 Mons. ThDr. Josef LAŠTOVICA, Sestra M. Remigie ČEŠÍKOVÁ, *Novéna se služebnicí Boží Matkou Vojtěchou Hasmandovou SCB*, Kostelní Vydří 2010.

7 Lukáš FASORA, Jiří HANUŠ, Jiří MALÍŘ, Denisa NEČASOVÁ (eds.), *Člověk na Moravě ve druhé polovině 20. století*, Brno 2011.

materiálem a čtenáře ohromí autorčiným zasvěceným výkladem životní dráhy Matky Vojtěchy, jejího soukolí a znalostí pramenného materiálu.⁸

Použité prameny jsou pomyslným mostem, který se klene nade všemi již publikovanými pracemi o Matce Vojtěše. V převážné většině je to obsáhlá osobní korespondence s povahou pozoruhodných ego-dokumentů prostoupených impresivním duchovním obsahem. Tyto prameny zůstávaly veřejnosti nepřístupné až do vydání edičního díla s titulem *Matka M. Vojtěcha HASMANDOVÁ SCB, Jsem v dlani Boží, s podtitulem Dopisy z vězení*. Předmluvu k této edici nesmírně poutavých Matčiných dopisů z vězení opatřil kardinál Miloslav Vlk, přičemž celý ediční počín se uskutečnil v péči postulátorky beatifikačního procesu Matky Vojtěchy, S. M. Remigie Anny Češíkové.⁹

Mimo jiné se s některými z edičně zpřístupněných dopisů může čtenář setkat v internetové síti, kam je ve svém příspěvku z konference na téma *Matka Vojtěcha a pokoncilní obnova, její poselství pro dnešní dobu* umístil František Schildberger.¹⁰

Čas a prostor

Existují dva klíčové roky, jimiž lze vymezit sekvenci historických období v průběhu života Matky Vojtěchy. Jsou to léta 1914 a 1988, která naznačují narození a úmrtí, a ohraničují

8 S. M. Remigie ČEŠÍKOVÁ, *Matka Vojtěcha. Služebnice Boží. Statečný svědek víry*, Praha 2013.

9 TÁŽ, *Matka M. Vojtěcha Hasmandová SCB, Jsem v dlani Boží. Dopisy z vězení*, Brno 2013.

10 František SCHILDBERGER, *Matka Vojtěcha Hasmandová v zrcadle svých dopisů z vězení* (předneseno na konferenci Matka Vojtěcha a pokoncilní obnova, její poselství pro dnešní dobu dne 14. září 2013 v Brně). In: [online]. [cit. 2013-10-09]. Dostupné z: <http://www.sklenenykostel.net/j15/index.php?option>, viz též v tomto sborníku na s. 59.

tak sled důležitých historických etap na pozadí života Antonie Hasmandové, známé vůkol jako Matka Vojtěcha.

Antonie Hasmandová se narodila 25. března 1914 v rodině Floriána Hasmandy (1854–1931), rodáka z Huštěnovic na moravském Slovácku. Antonii povila její matka Rozálie, rozená Chrástková (1881–1919) z Huštěnovic, jako v pořadí sedmé dítě.¹¹ Jak je patrné z Antoniina životopisu, rodinné soukolí mělo na její celoživotní směřování k životu z víry velký vliv. Zvláště pak ji ovlivnila zbožná matka Rozálie, která do rodiny Hasmandů vstoupila sňatkem z 6. listopadu 1901.¹²

K pochopení kulturního rázu Hasmandova rodu by bylo vhodné zamyslet se nad tím, čemu historikové ve svém badání přikládají stěžejní význam – tj. *čas a prostor*. Přenesme se tedy v čas do druhé poloviny 19. století, do prostoru slováckých Huštěnovic, tehdejšího Markrabství moravského, které bylo součástí rakousko-uherského mocnářství.

Tou dobou zemi vládl císař František Josef I. (narozený 1830 – nastolený 1848 – zesnulý 1916),¹³ jehož vláda začala

11 I. KRUPKOVÁ, *Láska smrti nekončí*, s. 76; M. HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, s. 5; S. M. R. ČEŠÍKOVÁ, *Matka*, s. 11.

12 Pár byl oddán kooperátorem Karlem Komárkem. Ženichovi bylo v den sňatku 47 let a 6 měsíců (nar. 3. 5. 1854 jako manželský syn Martina Hasmandy, čtvrtlánka v Huštěnovicích a Magdaleny z rodu Matěje Veselého, čtvrtlánka v Huštěnovicích), zatímco nevěsta Rozálie Chrástková, svobodná dcera Jana Chrástka, domkaře v Huštěnovicích, a jeho manželky Antonie z rodu Ignáce Pambaly, učitele ve Velké Vrbce, dosáhla věku 20 let a 1 měsíce (nar. 28. 9. 1881). Ohlášky probíhaly ve farním chrámu Páně v Uherském Hradišti. Samotný sňatek byl dosvědčen dvěma svědky – Františkem Varmužou, půllánkem v Huštěnovicích, a Cyrilem Varmužou, rolníkem v Huštěnovicích. Viz Matrika Oddaných obce Huštěnovice u Uherského Hradiště, 1876–1902, MZA Brno, svazek II, folio 115 (dostupné na <http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/9600/?strana=58>); dále o tom I. KRUPKOVÁ, *Láska*, s. 8; M. HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, s. 8; 13–14.

13 K osobnosti císaře Františka Josefa I. viz Brigitte HAMANNOVÁ, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 1996, s. 133–137; Joseph REDLICH, *Kaiser Franz Joseph von Österreich*, Berlin 1929; Egon Caesar Conte CORTI, *Kaiser Franz Joseph*, 3 sv., Wien 1950–1955; Franz HERRE, *Kaiser Franz Joseph von Österreich*, Köln 1978; Jan GALANDAUER, Miroslav HONZÍK, *Osud trůnu habsburského...*, Praha 1983; Sigrid-Maria GRÖSSINGOVÁ, *Lásky trůnu habsburského*, Praha 1992; Bedřich HLAVÁČ, *František Josef I., Život, povaha, doba*, Praha 1933; Evžen KETTERL, *Paměti komorníka císaře Františka Josefa I. – Zachovej nám, Hospodine...*, Praha

z pohledu generace Floriána Hasmandy tak dávno, že v době narození jeho dcery Antonie (1914) už vlastně nežil nikdo ze starší generace, která by si pamatovala císařův nástup na trůn. Proto především venkov žil v představách, že vnější svět se sice mění, ale stárnoucí panovník představuje jistotu danou Boží milostí („de Deo gratia“). Tato skutečnost se plánovitě vrývala do povědomí člověka na Moravě v druhé polovině 19. století a přetrvávala v mentalitě venkovského lidu až do první pětiny 20. století (tedy rozpadu monarchie v roce 1918). Ostatně rakousko-uherská hymna, jako vhodný kulturní pramen, toho byla důkazem.¹⁴ Proč? Samotná tato národní píseň byla na několika místech doslova prodchnuta povědomím lidu o spojení panovníka s Hospodinem – symbolika Boží přítomnosti se v jejím textu objevuje hned na začátku ve sloce:

„Zachovej nám, Hospodine, císaře a naši zem / dej, ať z víry moc mu plyne / ať je moudrým vladařem...” – zamysleme se zde nad jistotou, kterou pro lid představuje panovníkova moc, rovněž vycházející z víry.

Dále, ke konci 3. sloky hymna pokračuje slovy:

„Bože, račiž slávy příti / žehnej vlasti milené / slunce tvé ať věčně svítí na Rakousko blažené...” – přemýšlejme zde nad věčným světlem, které sestupuje na zemi.

Pak naposledy v závěru hymny jsou důkazem o Boží přítomnosti slova:

„Bože, račiž přízeň svoji Habsburskému domu dát / Františkovi Josefovi, Alžbětě rač požehnat!” – jde tedy o velký význam Božího požehnání pro každého zpívajícího.

I kdybychom odmítli pracovat s rakousko-uherskou hymnou jako s pramenem k poznání kulturních dějin své doby,

1929; Jiří PERNES, *Spiklenci proti Jeho Veličenstvu. Historie tzv. spiknutí Omladiny v Čechách*, Praha 1988; Otto URBAN, *František Josef I.*, Praha 1991.

14 Hymna poprvé zpívána v roce 1854 u příležitosti sňatku Františka Josefa I. s Alžbětou Bavorskou. Autorem melodie se stal skladatel Joseph Haydn, zatímco slova napsal básník Johann Gabriel Seidl (viz Kolektiv autorů, *Kronika českých zemí*, Praha 2003, s. 493).

uvědomme si, že slova o Hospodinovi bdícím nad panovníkovou mocí a moudrostí, které vyvěrají z víry, a vůbec vše, co bylo výše zmíněno, to také zaznívalo při bohoslužbách v kostelech. Dlužno ale zdůraznit, že tyto vzpomenué souvislosti v žádném případě nenaznačovaly ochotu Hasmandů pouštět se do „politikářství“ nebo profilování sebe sama do postavení zarytých monarchistů. Vůbec ne! O tom prameny ani literatura nehovoří. Zopakujme proto jen, že tyto příklady sloužily k vykreslení kulturního rázu doby, do níž se Antonie Hasmandová narodila, a tak je to třeba i vnímat.

Na počátku 20. století, kdy se spojily životy rodičů Antonie Hasmandové v příběh jedné rodiny, se začaly zlepšovat životní a pracovní podmínky většiny lidí. Týkalo se to stravy, pohodlnější dopravy a efektivní výroby. Vzrůstaly reálné příjmy, práce se díky strojům stávala méně fyzicky náročnou a zkrátily se pracovní dny. V souvislosti s tím se ale začal klást důraz na kvalifikovanost a vzdělanost, jinými slovy, zvyšovala se gramotnost.¹⁵

Pro srovnání, na mezinárodní úrovni bylo Rakousko-Uhersko, jehož součástí byly země Koruny české – tedy i Markrabství moravské za časů Floriána a Rozálie Hasmandových – považováno za slabší a zaostalejší zemi. Lépe řečeno, habsburské soustátí se ocitalo ve vleku Německa díky spojenecké smlouvě z roku 1879. Hasmandova rodina žila v mocnářství, které bylo považováno za hospodářsky nesourodou oblast, plnou národnostních sporů a koncentrovaného průmyslu (probíhaly fúze – spojování malých a velkých podniků). Například Škodovy závody nebo Českomoravská akciová společnost představovaly spojení strojírenského a zbrojařského průmyslu. Vedle toho vznikaly nové velké podniky jako Poldina huť v Kladně, královská cementárna, cukrovarnický kartel, chemické závody v Ústí n. Labem. Celé 2/3 rakouského železářství se nacházely v Čechách. České

15 Milena LENDEROVÁ, Tomáš JIRÁNEK, Hana DOUŠOVÁ, *Dějiny každodennosti „dlouhého“ 19. století*, Pardubice 2001, s. 25–27.

textilnictví pokrývalo celých 80 % rakousko-uherské výroby v tomto oboru. V Čechách se vyrábělo 75 % cukru z celého Rakousko-Uherska. Světového uznání došlo sklo, pivo, bižuterie. Od roku 1871 fungovalo Ottovo nakladatelství. O sedm let později se začaly vyrábět první Křížkovy obloukovky.¹⁶

Pozoruhodného pokroku bylo dosaženo v mobilitě lidí. Roku 1897 vyjel z kopřivnické továrny na kočáry a vagóny první automobil se spalovacím motorem značky President (motor byl od firmy Benz). Tento vůz se stal předchůdcem vozů Tatra. V roce 1899 firma Laurin a Klement v Mladé Boleslavi přešla od jízdních kol k výrobě motocyklů značky Slavia a od roku 1906 k produkci osobních automobilů Voiturette. Nepřekvapí tedy, že k uspokojení poptávky vznikla roku 1907 v Praze továrna na automobily značky Praga. Rok poté se na silnicích objevily první nákladní automobily a autobusy. Sečteno a podtrženo, k roku 1914, v době narození Matky Vojtěchy, jezdil po celém světě již 1 milion aut. Zatímco tři roky před narozením Matky Vojtěchy (tj. v roce 1911) uskutečnil Jan Kašpar, průkopník letectví, svůj první let z Pardubic do Prahy.¹⁷

S nárůstem volného času nezůstávala pozadu ani kultura. Oblibě se těšila například próza zastoupená V. B. Třebízským, A. Jiráskem, Z. Winterem. Za čtivý venkovský román, který přibližoval každodenní život venkovanů typu Floriána Hasmandy, lze uvést tvorbu spisovatelů, jako byli K. V. Rais, T. Nováková nebo A. Stašek. Zvláště realistický obraz venkova podali Alois a Vilém Mrštíkovi nebo Gabriela Preissová.

16 M. LENDEROVÁ, T. JIRÁNEK, H. DOUŠOVÁ, *Dějiny každodennosti „dlouhého“ 19. století. I. díl*, s. 18–25; dále Rondo CAMERON, *Stručné ekonomické dějiny světa*, Praha 1996; *Dějiny obyvatelstva českých zemí*, Praha 1996; *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*, sestavil Václav PRŮCHA a kolektiv, VŠE, Praha 1974; Václav LACINA, *Hospodářství českých zemí 1880–1914*, Praha 1990; Bedřich MENDL, *Hospodářský vývoj Evropy*, Praha 1931; Jiří PEŠEK, *Od aglomerace k velkoměstu. Praha a středoevropské metropole 1850–1920*, Praha 1999; Otto URBAN, *K některým aspektům životního stylu českého měšťanstva v polovině 19. století*, in: *Město v české kultuře 19. století*, Praha 1983, 36 s.

17 M. LENDEROVÁ, T. JIRÁNEK, H. DOUŠOVÁ, *Dějiny každodennosti...*, s. 18–25.

V poezii se četli ruchovci (S. Čech, J. V. Sládek, E. Krásnohorská...) a lumírovci (J. Vrchlický, J. V. Sládek, J. Zeyer a další).¹⁸

Čtyři měsíce po narození Antonie Hasmandové vyhlásil rakousko-uherský císař válku Srbsku jako odvetu za nesplnění ultimáta po atentátu na následníka trůnu. Oficiální záznamy uvádí, že Češi, spolu se Slováci, Jihoslovany v habsburské monarchii a ruskými Poláky byli proti válce, stejně jako katolická církev v Itálii. Pro válku se vyslovili ti, kdo si od vojenského střetu slibovali prospěch, prostor pro válečné hrdinství a snad i záchranu ohrožené vlasti. Je ale těžké jednoznačně uvést, zda se moravský katolický venkov, kam patřila rodina Hasmandů z Huštěnovic, stavěl na stranu českého národa, který cítil negativní vztah k Rakousku. Práce historiků hovoří o nechuti Čechů bojovat za Rakousko a proti Slovanům, o čemž svědčily protisrbská hesla na vagónech, trojbarevné stužky a prapory. Zaznívala píseň *Hej, Slované a Červený šátečku, kolem se toč, my jdeme na Srba, nevíme proč*. Zatímco politici mlčeli, proti válce se vyslovovala česká kultura a tisk. To, co se mohlo dočkat rodinného života Hasmandů na moravském venkově, byl fakt, že válce se podřídilo hospodářství. Zemědělská produkce se odváděla státu, což vyústilo v černý trh. Železniční doprava se soustředila na přesuny vojáků a zbraní. Narůstalo hmotné strádání a vzrůstala nespokojenost. Rakousko-Uhersko nastolilo politický a národnostní útlak, probíhaly represe a persekuce, zatýkání a internace. Zformoval se zahraniční odboj proti monarchii v čele s T. G. Masarykem, E. Benešem a M. R. Štefáníkem. Odboj později dosáhl samostatnosti pro české země a Slovensko (28. 10. 1918 vyhlášením samostatnosti na Svatováclavském náměstí). Územní podoba nového

18 M. LENDEROVÁ, T. JIRÁNEK, H. DOUŠOVÁ, *Dějiny každodennosti „dlouhého“ 19. století*, s. 119–126; dále Petr MAŠEK, *Zámecké knihovny v zemích Koruny české*, in: *K výzkumu zámeckých měšťanských a církevních knihoven*, Opera romanica 1, Editio Universitatis Bohemiae Meridionalis, České Budějovice 2000, s. 43–45; Jaroslav ŠVEHLA, *Jan Otto*, ed. Robert SAK, Jinonice 2002; Zdeněk URBAN, *Století českého kalendáře*, Praha 1987.

československého státu se ustálila až na počátku dvacátých let 20. století (Čechy, Morava, Slovensko, Podkarpatská Rus, část Těšínska). Tahounem hospodářství se stal průmysl zastupující 70 % průmyslu bývalé monarchie. Patřily sem hutě, sklárny, strojírný, textilky, zpracování potravin. Nemalou měrou přispívalo i slovenské zemědělství.¹⁹

Po 1. světové válce se naplno rozhořely ideály demokracie a humanity jako protiklad autoritativnímu monarchismu, který podle mnohých názorů vedl k válce. V zemích poválečné Evropy se zaváděla parlamentní demokracie. Veřejná diplomatická jednání, hospodářská i politická svoboda, smírné řešení konfliktů a právo národů na sebeurčení, to vše se mělo stát běžnou praxí. V nově vzniklém Československu byl přívržencem této myšlenky T. G. Masaryk, jenž sledoval zájmy jedince a společnosti, sociální problematiku, mravní výchovu, vzdělanost a drobnou každodenní práci.²⁰ Vedle demokracie ale začaly sílit i totalitní ideologie (v Rusku komunismus, v Itálii fašismus a v Německu nacionální socialismus zkracovaný slovem nacismus).²¹

Avšak dění ve světě nic neznamenalo pro malou Tonečku. Důležitější bylo soustředit pozornost na její duchovní růst, neboť vstupovala do složitějšího období. V šesti letech, v únoru 1920, jí zemřela matka Rozálie Hasmandová.²² Když v roce 1923 šla k prvnímu svatému přijímání v Huštěnovicích, Československo nastoupilo proces hospodářské obnovy a pozvolného vzestupu. Československého venkova se nejvíce dotkla pozemková reforma. Zábor půdy se započal v roce 1919 a probíhal téměř po celou první polovinu dvacátých let 20.

19 Josef PEKAŘ, *Dějiny československé*, Praha 1991, s. 231–247.

20 Prezidentovy vyznávané hodnoty jsou zastoupeny v Tomáš Garrigue MASARYK, *Ideály humanitní*, Praha 1968; Týž, *Česká otázka. Naše nynější krize*, Jan Hus, Praha 2000; Týž, *Jak pracovat? Přednášky z roku 1898*, Praha 1946.

21 Kolektiv autorů, *Světové dějiny II. Dějiny lidských civilizací od poloviny 17. století po současnost*, Praha 1993, s. 139–156.

22 I. KRUPKOVÁ, *Láska smrtí nekončí*, s. 11; M. HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, s. 17–24; S. M. R. ČEŠÍKOVÁ, *Matka*, s. 15.

století. Během té doby docházelo ke konfiskaci orné půdy nad 150 ha a 250 ha veškeré půdy. Vytvářely se zbytkové statky, ale nejvíce převládala malá a střední hospodářství do 20 ha.²³

Antoniiny životní milníky, jako svátost biřmování v Babičích a vstup do kláštera jako čekatelka ve Frýdlantě nad Ostravicí roku 1926, se děly v období relativního klidu v Československu. Antonii byly v klášterní škole vštěpovány křesťanské hodnoty. Velmi niterně na ni zapůsobila například legenda o zbojníku Ondrášovi na Hukvaldsku, kterou jí vyprávěly starší spolužačky. Zbojníkův příběh v mladé čekatelce vyvolával právě upřednostňování křesťanských hodnot před chápáním oprávněnosti krevní msty.²⁴

Po příchodu do metropole nad Vltavou v roce 1929 vnímala technologický pokrok a význam kulturního dědictví.²⁵ Klid v zemi vystřídal důsledek krachu na newyorské burze, které Československo pocítilo se zpožděním.²⁶ Uprostřed té doby Antonie Hasmandová nastoupila roku 1933, stále jako čekatelka, do Učitelského ústavu u Sv. Anny v Praze II. Ústav pravidelně navštěvovala a připravovala se na svou obláčku.²⁷ Pro československou společnost přicházelo náročné období, kdy se rušily továrny a doly, omezovala se výroba, klesaly mzdy na 4–14 Kčs denně, narůstala nezaměstnanost (1 mil. z celkového počtu 13,5 mil. obyvatel Československa). Proti tomu protestovali dělníci, horníci, rolníci a docházelo ke střetům s policií. Celospolečenská krize byla symbolická pro rok, jenž byl výročím 1900 let od ukřižování Krista. V tomto roce 1933 se Antonie Hasmandová stala novickou, s úcty k národnímu patronovi přijala ženskou variantu jeho jména

23 J. PEKAŘ, *Dějiny československé*, s. 237.

24 M. HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, s. 49–50; S. M. R. ČEŠÍKOVÁ, *Matka*, s. 25.

25 I. KRUPKOVÁ, *Láska smrti nekončí*, s. 20; M. HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, Brno 2013, s. 66; S. M. R. ČEŠÍKOVÁ, *Matka*, s. 25.

26 Kol. autorů, *Světové dějiny II.*, s. 151–159.

27 I. KRUPKOVÁ, *Láska smrti nekončí*, s. 22–24; M. HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, s. 76; S. M. R. ČEŠÍKOVÁ, *Matka*, s. 31.

– Vojtěcha – a až do roku 1935 setrvává v mateřinci v Praze. Ještě téhož roku zde složila své první sliby.²⁸

V době prvních slibů sestra Vojtěcha už rok působila v Třeboni. Nastoupila sem na místo učitelky v roce 1934. Z pohledu historika S. Marie Vojtěcha zastávala zajímavý názor. Byla přesvědčena, že by se člověk měl dozvědět něco z historie místa, kde působí – a učitelka, kterou se Vojtěcha stala, především. Od té doby nejednou tvrdila, že „*učitelka má znát historické prostředí svého působíště*“.²⁹ Jinými slovy to byl důkaz o tom, že řeholní pedagogové nebyli odtrženi od reality, že znali fakta a k nim přidávali křesťanské hodnoty jako důležitou součást v přípravě žáků do života. Také respektovala propojování světské a duchovní moci, když si všímala, že nad treboňskou „*vodní hladinou vládne kníže Schwarzenberg a v tamním kostele překrásná gotická Madona*“.³⁰ S. Vojtěcha si také povšimla, že v myslích treboňských nebyl zakořeněn pouze archetyp středověkého feudálního vládce, jakým byl katolický rod Schwarzenbergů, ale také moderní zemská vláda a tu představoval T. G. Masaryk. V životopisech o Matce Vojtěše to nejlépe zhmotňuje příběh o suplování hodiny katechismu u nejmenších, kdy si prvňáčka Zdenička spletla apoštola Tomáše s prezidentem Masarykem.³¹

V čase treboňské pedagogické praxe sestry Vojtěchy se pro Československo rodila další hrozba v podobě příhraničních německých oblastí, které aktivizovaly obyvatelstvo proti masarykovské republice. Napětí vyústilo roku 1935 v ustanovení Sudetoněmecké strany v čele s Konrádem Henleinem a Karlem Hermannem Frankem. Klika kolem obou předáků se postupně stávala Hitlerovou „*pátou kolonou*“, dokud v důsledku podepsání mnichovské dohody z roku 1938 nezanikla masarykovská

28 M. HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, s. 93; S. M. R. ČEŠÍKOVÁ, *Matka*, s. 31.

29 TÁŽ, *Matka Vojtěcha*, s. 91–92.

30 Tamtéž, s. 84;

31 Tamtéž, s. 88–89; I. KRUPKOVÁ, *Láska smrti nekončí*, s. 24; S. M. R. ČEŠÍKOVÁ, *Matka*, s. 31.

první republika. Rodná vlast S. M. Vojtěchy ztratila 1/3 území, pohraničního opevnění a přirozených hranic. Za šest měsíců, v březnu 1939, vznikl Protektorát Čechy a Morava a 1. září 1939 vypukla 2. světová válka napadením Polska Německem.³²

Sestra Vojtěcha se vrátila do pražského mateřince a věrná svému přesvědčení složila roku 1940 věčné sliby. Spolu s ostatními sestrami projevovala své vlastenectví v modlitbě za bližní, kteří válkou trpěli.³³ Roku 1941 se sice znovu vrátila do Třeboně, ale o rok později se jako pedagog přemístila do Frýdlantu nad Ostravicí. Zde didakticky zdůrazňovala, mimo jiné, význam národnostní tolerance při střetu českého a německého národnostního „živlu“. Toho bylo zapotřebí, protože ve Frýdlantu působily i sestry s německou národností. Například se zde tradovala věta sestry Johany, která jedné neúspěšné žačce radila, jak se ve škole zlepšit: „*Musíš se smažit, děvče, všechno jít, když má člověk dobrý vůl. To musíš mít dobrý vůl a pětka nebýt.*“ Když žačky vyprávěly Vojtěše o této příhodě, S. M. Johany se zastala a zareagovala slovy: „*Jen si, děvčata, představte, že vy byste měla nějak domlouvat žákyni německy. Však se tu německy učíte.*“ Dívky to uznaly a odpověděly na to: „*Ó já, to by dopadlo ještě hůř.*“³⁴

O poznání méně uznalejší, přesněji řečeno méně tolerantnější však byli nacisté. Hitler rozhodl, aby se nevzdělávala „nižší“ česká rasa. Následná vlna zavírání českých škol se dotkla i frýdlantské klášterní školy, která byla zavřena v roce 1942. O rok později přišla řada na místní obchodní školu. Žákyně se vrátily zpět k rodičům.³⁵ Rok 1942 také přinesl heydrichiádu – běsnění proti Čechům, které se rozpoutalo po atentátu na zastupujícího říšského protektora. Tehdy Vojtěcha zvláště těžce nesla vypálení Lidic a Ležáků v červnu 1942.³⁶

32 Kol. autorů, *Světové dějiny II.*, s. 173–176.

33 M. HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, s. 96–98; I. KRUPKOVÁ, *Láska smrti nekončí*, s. 25.

34 TÁŽ, *Matka Vojtěcha*, s. 100.

35 I. KRUPKOVÁ, *Láska smrti nekončí*, s. 26; M. HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, s. 100.

36 M. HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, s. 106.

Když se situace obrátila a Němci v květnu 1945 kapitulovali, Vojtěcha znovu jako by stála nad dějinnými událostmi a sledovala především křesťanské hodnoty. Jednoznačně u ní vítězily humánní ideály a lidství nad vojenskými rozkazy. Jako nehumánní odmítla přísný rozkaz, aby se v nemocnicích nepomáhalo zraněným německým vojákům. Tím, že se vzepřela přísnému rozkazu a přinesla vodu trpícím, byť to byl voják německé národnosti, prokázala nejen to, že byla statečným svědkem víry, ale také to, že ve službě bližnímu národnost nerozhoduje. „*Vždyť zdravotnictví je mezinárodní, zraněný nepřítel je pouze bezbranný člověk.*“³⁷ Stejně k tomu přistupuje i současné mezinárodní humanitární právo v Ženevských úmluvách.³⁸ Symbolicky to potvrzuje, že sestra Vojtěcha v roli ošetřovatelky v nemocnici ve Slaném mezi léty 1942–1945 dokázala vidět daleko za hranice tehdejšího principu mravnosti a lidství. Nejinak tomu bylo po nástupu na místo literární učitelky v Brně-Líšni roku 1945, kde se po dvou letech působení stala ředitelkou.³⁹ V úřadu ředitelky školy musela přihlížet, jak komunisté roku 1948 houfně zavírali klášterní školy. Přestože od května 1946 do února 1948 byl československý stát obnoven na bázi lidově demokratického režimu, demokracii v podstatě omezoval.⁴⁰

S rokem 1948 vstoupilo Československo do období stalinismu – do ničím neomezovaného despotickeho totalitního režimu. Tento tuhý socialistický režim se vyznačoval odstraněním svých odpůrců. Veškerá moc ve státě spočívala v rukou úzké skupiny funkcionářů KSČ, která se opírala o armádu

37 TÁŽ, *Matka Vojtěcha*, s. 107–108; S. M. R. ČEŠÍKOVÁ, *Matka*, s. 32.

38 Správa sociálního řízení FMO, *Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů z 12. srpna 1949. Dodatkové protokoly z 8. června 1977*, Praha 1992; srov. Josef ŠVEJNOHA, *Historie Mezinárodního Červeného kříže*, Praha 2008.

39 I. KRUPKOVÁ, *Láska smrti nekončí*, s. 30; M. HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, s. 109; S. M. R. ČEŠÍKOVÁ, *Matka*, s. 32.

40 Kol. autorů, *Kronika českých zemí*, Praha 2003, s. 734–749; kol. autorů, *Světové dějiny II.*, s. 207–208.

du, Státní bezpečnost a Lidové milice.⁴¹ Nejdéle vzdorovala režimu katolická církev. Jako příklad uveďme osobnost Mons. Josefa Berana (1888–1969), který byl po roce 1948 internován. Od roku 1965 se ocitl v Římě. Uvalení internace se týkalo 70 % věřících, jež komunistická garnitura podezřívala z nepovolených styků s Vatikánem. Roku 1949 se při bohoslužbách četl pastýřský list na protest proti zásahům do života církve, což v následujícím roce vedlo k úplné roztržce Československa s Vatikánem. Duchovenstvo v Československu soustavně čelilo pronásledování v souvislosti s vykonstruovanými politickými procesy. Protesty světové veřejnosti proti tomu zaznívaly marně. Následkem persekuce se dostalo 80 tisíc nevinných do těžkých žalářů nebo uranových dolů. Popraveno z nich bylo 179. Politicky nepohodlní branci v čsl. armádě odcházeli k pomocným technickým praporům, kde strávili zpravidla tři roky jako polovězni s označením černí baroni. Jednotná státní ideologie marxismu-leninismu vylučovala svobodu myšlení a náboženské víry. Nelze se divit, že mnozí odcházeli v silné emigrační vlně na Západ – za demokracií –, aby nemuseli přihlížet tomu, jak se do Československa vkrádá ateistický materialismus ze sovětského Ruska.⁴²

Z Brna-Líšně odešla Vojtěcha roku 1949 zpět do pražského mateřince, zatímco ostatní sestry byly o rok později vystěhovány do kláštera v Albrechticích. Stále trvalo tuhé období stalinismu a procesy s duchovními běžely na plné obrátky. Sestra Marie Vojtěcha obdržela jmenování na pozici představené v prachatickém Neumannu, místa, kde se před policejní komunistickou zvůlí později ukryl pater František. Nejen za to, ale hlavně kvůli vykonstruovanému napojení na Vatikán byla Vojtěcha odsouzena k osmi letům vězení za údajnou

velezradu. Nespravedlivé odnětí svobody strávila postupně v Českých Budějovicích, Písku a Pardubicích.⁴³

Jakmile se Marie Vojtěcha ocitla počátkem 60. let na svobodě, v Božicích, Československo už několik let kráčelo cestou destalinizace. Komunisté si uvědomili nutnost hospodářské proměny poté, co nezafungovala ani první (1949–1953), ani druhá pětiletka (1956–1960). Přesto roku 1960 konstatovali, že se v Československu podařilo vybudovat socialismus. V platnost vešla nová ústava, v níž bylo zakotveno, že země ponese název ČSSR (Československá socialistická republika). Znění ústavy předznamenávalo touhu po centralizaci státní moci v rukou KSČ.⁴⁴

Po chvíli odpočinku v Božicích přicházelo pro Vojtěchu období desetiletého působení v Charitním domově ve Vidnavě. Venku, mimo jeho zdi, probíhala velká společenská proměna roku 1968 – pražské jaro. Cílem tohoto obrodného společenského procesu bylo zavést „socialismus s lidskou tváří“. Myšlenky na uvolnění společenského režimu se rozplynuly 21. srpna 1968 se vstupem pěti vojsk zemí Varšavské smlouvy na území ČSSR a začala invaze následovaná normalizací (tj. návrat ke stavu před pražským jarem).⁴⁵

V posledním roce svého vidnavského pobytu se stala představenou zdejších sester. Ze svého středu ji sestry vyslaly roku 1970 do Znojma, kde se uskutečnila volba nové generální představené Kongregace Milosrdných sester svatého Karla Boro-mejského a tou také byla zvolena. Z Vidnavy tedy přesídlila do Znojma-Hradiště, aby se zhostila své nové role.⁴⁶ Často musela vyjednávat s tzv. „církveňáky“ – soudruhy, kteří měli na staros-

41 Kol. autorů, *Kronika českých zemí*, s. 744; Kol. autorů, *Světové dějiny II.*, s. 207–208.

42 Tamtéž, s. 748–752.

43 I. KRUPKOVÁ, *Láska smrti nekončí*, s. 33; M. HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, s. 125; S. M. R. ČEŠÍKOVÁ, *Matka*, s. 35.

44 Kol. autorů, *Kronika českých zemí*, Praha 2003, s. 780; kol. autorů, *Světové dějiny II.*, s. 209.

45 Tíž, *Kronika českých zemí*, Praha 2003, s. 800; Tíž, *Světové dějiny II.*, s. 209–210.

46 I. KRUPKOVÁ, *Láska smrti nekončí*, s. 49; M. HOLKOVÁ, *Matka Vojtěcha*, s. 197; S. M. R. ČEŠÍKOVÁ, *Matka*, s. 55.

ti církevní záležitosti. Podobnou sortou byli ředitelé a vedoucí Charity dosazovaní státem. S těmi všemi Matka Vojtěcha musela jednat především o řeholním dorostu, který jí stát neustále zakazoval přijímat. A tak se boromejský dorost přijímal potají.⁴⁷

Matka také často žádala o dovolení vycestovat do zahraničí s cílem účastnit se setkání se zástupkyněmi jednotlivých boromejských generalátů tehdejší Evropy, nazývaných federace. Například v roce 1970 proběhla federace boromejek v Římě.⁴⁸ O šest let později, na další federaci v Trevíru a Grafschaftu už nedostala výjezdní povolení.⁴⁹ Povolení kupodivu dostala na cestu do francouzského Nancy, kde se měla zúčastnit oslav 325. výročí od založení tamního mateřince.⁵⁰ Svolení vycestovat získala i roku 1979, kdy se rozjela na federální zasedání v Římě u příležitosti 300. výročí od slibu milosrdenství. Tehdy se také zúčastnila soukromé audience u Svatého otce Jana Pavla II.⁵¹ Znovu do Nancy se vydala v roce 1984, aby se zúčastnila 400. výročí od skonu sv. Karla Boromejského.⁵² Dva roky poté se s celou generální radou odebrala na 125. výročí založení kláštera v polské Třebnici.⁵³ Jakmile dokončila práci na Konstitucích, pustila se spolu se sestrami do sepisování Stanov a do Direktáře. Pro exercicie sestavila úvahy s názvem *Zamyšlení*. Sepsala také *Základní pravidla jako směrnice řeholního života boromejek*. Z němčiny překládala *Federální direktář*, zatímco sestra Inviolata pořizovala překlad z francouzského jazyka.⁵⁴

Celé dílo Matky Vojtěchy získalo klíčový význam pro pokoncilní existenci Kongregace Milosrdných sester sv. Karla

47 TÁŽ, *Láska smrtí nekončí*, s. 50; TÁŽ, *Matka Vojtěcha*, s. 206; TÁŽ, *Matka*, s. 61.

48 TÁŽ, *Matka Vojtěcha*, s. 208; TÁŽ, *Matka*, s. 57.

49 TÁŽ, *Láska smrtí nekončí*, s. 53; TÁŽ, *Matka Vojtěcha*, s. 211.

50 TÁŽ, *Láska smrtí nekončí*, s. 53; TÁŽ, *Matka Vojtěcha*, s. 211.

51 TÁŽ, *Láska smrtí nekončí*, s. 54; TÁŽ, *Matka Vojtěcha*, s. 214.

52 TÁŽ, *Láska smrtí nekončí*, s. 54–55; TÁŽ, *Matka Vojtěcha*, s. 217; TÁŽ, *Matka*, s. 59–60.

53 TÁŽ, *Láska smrtí nekončí*, s. 55; TÁŽ, *Matka Vojtěcha*, s. 221.

54 TÁŽ, *Láska smrtí nekončí*, s. 56; TÁŽ, *Matka Vojtěcha*, s. 216.

Boromejského. A když 21. ledna 1988 zemřela, stal se její pohřeb památnou událostí, při které se ve Znojmě-Hradišti dne 28. ledna 1988 sešlo mnoho osobností církevního života.⁵⁵ Tím se skončilo nejen osmnáctileté působení Matky Vojtěchy v roli generální představené, ale také její plány na sepsání kongregačních dějin v českých zemích. Exkurz historií Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského tak i nadále zůstává velkou výzvou, před níž stojí současná i budoucí generace českých boromejek.

Rodokmen

Předivo příbuzenských vazeb se stává komplikovanějším vždy, když historik-genealog postupuje proti proudu hlouběji v čas, až do nejstarší minulosti. Jeho ambicí je dovést své bádaní až k samotnému prvopočátku. Jako by přitom po vzoru IX. generální kapituly naslouchal heslu z Lukášova evangelia: „Zajeď na hlubinu!“ (Lk 5,4).⁵⁶ Avšak na první pohled nepřehlednou spleť příbuzenských vztahů dokáže bezpečně rozkrýt genealogie – legitimní pomocná věda historická. O čem tedy vypovídá rodokmen Matky Vojtěchy? Jaká zjištění o huštěnovických Hasmandech vyvstávají z matričních záznamů?

Nejprve je nutné předeslat, že vzhledem k širokému rozrodu Hasmandova pokolení genealogický výzkum stále probíhá a potrvá patrně i po skončení samotného procesu blahorečení Antonie Hasmandové. Nicméně, již nyní vyvstávají z přítmi dějin zajímavé detaily hasmandovské genealogie. Ty příslovecně osvětluje transliterace in extenso hlavního pramene, jenž byl k rekonstrukci rodokmenu Matky Vojtěchy využit. Jedná se o matriční záznamy, konkrétně knihy narozených, oddaných a zemřelých z huštěnovické farnosti. Svým zařaze-

55 TÁŽ, *Láska smrtí nekončí*, s. 69; TÁŽ, *Matka Vojtěcha*, s. 269; TÁŽ, *Matka*, s. 65.

56 TÁŽ, *Matka*, s. 61.

ním patří do nejstarších pramenů vzešlých z evidenční činnosti výlučně církevní provenience. Přestože jako první přišel s matrikami Tridentský koncil z roku 1563, jejich reálné zavádění se však váže až k 30. létům 17. století. Zpočátku nepřehledné záznamy o narozeních, sňatcích a úmrtích zapisovaných do jednoho svazku nahradilo třídění na křestní, svatební a úmrtní z popudu císaře Josefa II. v roce 1784, což vyústilo v tvorbu praktického úředního protokolu. K evidenci matričních protokolů byli zmocněni katoličtí faráři. Se zavedením občanských sňatků v roce 1868 vznikly také oddací matriky civilní, následované o dva roky později matrikami rodnými a úmrtními, jejichž vedení spadalo do kompetence matričních oddělení místních národních výborů. Představené matriční prameny by však neměly ustrnout pouze na bázi rodopisného pozitivismu. Při správném uchopení a interpretaci mohou vypovídat o rozmanitých sociálních skutečnostech a přináší poznatky z přirozeného pohybu obyvatelstva. Jmenovitě oddací matriky načrtávají společný původ, migraci obyvatelstva a posuny v sociálním zařazení. Nabízí studium společenských svazků, intenzitu rodinných vazeb nebo sounáležitost k území a profesi. Především ale prospívají dějinám sociálních struktur.⁵⁷ Badatel se s huštěnovickými matričními záznamy setká v Moravském zemském archivu v Brně (dále jen MZA Brno). Začíst se do těchto pramenů je možné i v klidu domova, prostřednictvím internetového portálu Acta publica.

Zatímco prvopočátek rodu Hasmandů lze dohledat v matriční knize narozených již od roku 1619,⁵⁸ o nejranějších sňatcích v rodě se dozvídáme po roce 1625.⁵⁹ Zprávy o Hasmandech rozžehnaných se světem se mohou datovat k roku

57 Miroslav HROCH a kolektiv, *Úvod do studia dějepisu*, Praha s. 150–151.

58 Matrika narození 1619–1645, 1639–1665, 1666–1700, 1700–1725, 1726–1771, 1772–1784, 1785–1800, 1801–1833, 1834–1868, 1869–1888, 1889–1908, MZA Brno.

59 Matrika oddání 1625–1643, 1639–1667, 1667–1742, 1743–1784, 1785–1814, 1814–1888, 1876–1902, 1903–1923, MZA Brno.

1654.⁶⁰ Za prozatím nejstaršího doloženého Hasmandu lze považovat Františka, který uzavřel sňatek se ženou jménem Josefa. O tomto páru se dozvídáme z matričního zápisu souvisejícího s osobou Tomáše Hasmandy, který žil v letech 1757–1815 a který pojal za manželku Barboru Grebeňovou (zemřelou v roce 1814). Z těchto dvou generací Hasmandů se za posledních 200 let zrodilo hned několik větví v dalších třech generacích. Každá z nich se poté usídlila v samostatné usedlosti. V Huštěnovicích tedy existovalo několik rodin se jménem Hasmanda. Obývaly nemovitosti na číslech popisných 23, 26, 36, 37, 39, 44, 100, 111 a 119. Z nich je pro potřeby descendance Matky Vojtěchy klíčový dům čp. 23. Ke zdejšímu gruntu náležely i polnosti, jež vydaly na selský půllán (tj. 9,3 ha). S půdou byl provázán i socioprofesionální původ Hasmandů – během celého 19. století byli uváděni jako sedláci a rolníci.

Bez zajímavosti není ani pravděpodobný vývoj rodového příjmení. Víme-li, že příjmení Hasmanda se ještě v 19. století uvádělo ve variantě „*Haßmunda*“, mohlo se vyvinout ze spojení: „*Haus Man da*“ (tedy alternativy „*domkař vezdejší*“, z něhož se patrně odvodil pozdější německý výraz „*Hausler*“). Ale potřeba užívat příjmení zpočátku nebyla povinností. Od 13. století sloužilo k bližšímu uvození konkrétní osoby od ostatních s tímto křestním jménem a označovalo se za tzv. „*nedědičné příjmení*“. Specifikace osoby díky příjímí zdomácněla natolik, že se „*dědičné příjmení*“ stala za panování Josefa II. v 18. století důležitějšími než křestní jména.⁶¹

Barokní generace Hasmandů v 18. století zřejmě volila jména pro své potomky v rámci tzv. třetí vlny křesťanských jmen. Tou dobou se zásluhou Habsburků do popředí dostal kult Panny Marie a sv. Josefa. Poddaní rádi upírali zrak na patronku panovnického rodu, stejně jako s oblibou dávali svým potomkům

60 Matrika zemřelí 1654–1667, 1667–1721, 1805–1866, 1867–1910, MZA Brno.

61 Miloslava KNAPPOVÁ, *Jak se bude vaše dítě jmenovat?* Praha 2003, s. 15–16.

jména nově blahorečených světců, aby jim zajistili jejich duchovní ochranu.⁶² Nejinak tomu bylo u samotných Hasmandů.

Zažehnutí národního obrození jako by se Hasmandů vůbec nedotklo. Nejenže se do rodu neinfiltrovala žádná národní jména, ale nezapůsobila ani tehdy objevená falsa rukopisů Královédvorského a Zelenohorského plná slovanských jmen.⁶³ Hasmandové zůstali věrní náboženským spojitostem. O jejich rodové spiritualitě svědčí například opakovaná jména Jan, Josef, František a především ženské jméno Apolena. Právě toto ženské jméno předznamenávalo zasvěcení Bohu,⁶⁴ které jako tradice prostupuje rodem Hasmandů a vrcholí v generaci Antonie Hasmandové povoláním k zasvěcenému životu.

Mgr. Pavel Pokorný – narozen 30. 5. 1982 v Třebíči. Doktorand studijního oboru Obecné a církevní dějiny se specializací na 19. a 20. století na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Autor se zabývá především dějinami panovnických a šlechtických elit 19. a 20. století.

⁶² Miloslava KNAPOVÁ, *Jak se bude vaše dítě jmenovat?* Praha 2003, s. 16.

⁶³ Tamtéž, s. 16–17.

⁶⁴ Tamtéž, s. 197.

Řeč Matky Vojtěchy ze zahájení VIII. generální kapituly 23. 6. 1976

Kéž nás Krev Kristova stále více
očisťuje od sebelásky,
prostřednosti a všech slabostí
a kéž nás Chléb života ještě úžeji
spojuje v Kristu, abychom se staly
viditelným znamením Kristovy lásky
a jednoty, dobroty a milosrdenství.

Pán ať požehná naší snaze!
Pane, nauč nás se modlit!
Prosíme tě...
Ozař tyto dny svou láskou a světlem!
Prosíme tě...
Kéž chápeme tvé milosrdenství, vrcholící na kříži!
Uschopni i naše srdce k oběti života!

**Ve spolupráci s O. Janem Ev. Urbanem OFM
vyjádřila v kostce charisma a spiritualitu
svého společenství**

**Náš Pane a Spasiteli,
toto je naše
BOROMEJSKÁ ŘEHOLE:**

Věříme a vyznáváme
království Pána Ježíše Krista v lidstvu.

Věříme a vyznáváme,
že Duch Svatý svými rozličnými božskými dary
vzbuzuje v církvi odlesky božské plnosti, krásy a milosti.

Věříme a vyznáváme,
že nám v nekonečné lásce sdělil jako jeden ze svých nej-
krásnějších darů **charisma milosrdenství**, jak se v nejvyšší
možné plnosti zjevilo a uskutečnilo v kříži našeho Pána Ježíše
Krista.

A my toto charisma vyznáváme, přijímáme a chceme je
věrně jako své vlastní žít a konat do smrti, až je odevzdáme
do plnosti věčného milosrdenství.

Věříme a vyznáváme,

- že nám toto charisma je a bude vnitřním znamením du-
chovního života,
- že je a bude viditelným znamením naší osobnosti i naší
kongregace,
- že bude naší žízní čerpat je denní kontemplací ze života
a utrpení našeho Pána Ježíše Krista,
- že bude vytvářet podle vzoru Svaté rodiny nazaretské náš
vnitřní život ve společenství mezi námi navzájem,

- že je budeme věrně rozlévat do každého člověka, jak nám
bude svěřen a jak ho potkáme jako znamení Krista mezi
námi a všemi lidmi,
- že se budeme snažit o ty ctnosti, které toto charisma vyža-
duje, potřebuje a plodí,
- že prosba o ně bude naší přední denní prosbou,
- že je budeme svěřovat nejsvětější Matce, kterou chceme
vzývat zvláště jako Matku milosrdenství,
- že budeme milovat svatého Karla Boromejského a věrně
uchovávat jeho duchovní odkaz.

Toto vše **věříme a vyznáváme** a chceme zachovávat a žít
nyní i vždycky. Amen.

Znojmo, 18. července 1978

3. Od tajemství k charismatu. Křesťanské chápání tajemství a jeho důsledky pro pochopení charismatu

P. Dr. Jacek Kempa

(překlad Jindra Hubková)

Úvod

Každé řeholní společenství žije vědomím Božího daru. Má jistotu plynoucí z víry, že dostává jakési zvláštní charisma, kterým chce sloužit. Lze říci, že tato jistota plynoucí z víry je mírou prožívání vlastní identity – jakožto celého společenství i jako jednotlivce v rámci tohoto společenství: čím lépe vnímám toto charisma v řeholním společenství, tím více jsem přesvědčený o jeho zvláštnosti, o jeho poslání v církvi a ve společnosti – zkrátka o jeho identitě. Čím více zakouším toto charisma ve vlastním životě, tím lépe se začleňuji do řeholního společenství a vidím v něm své místo.

Zkušenost charismatu je proto určitým hnacím motorem pro celé řeholní společenství, ale i pro jednotlivce, který doufá, že správně odpověděl na hlas povolání.

Ve své přednášce se chci hlouběji zabývat chápáním charismatu. Zvláště to chci udělat prostřednictvím jeho vztahení k Bohu, v jehož tváři objevujeme vírou trvalé tajemství.

(Neodvolávám se přitom bezprostředně k myšlenkám M. Vojtěchy. Nedostatečná znalost češtiny můj přístup k jejím myšlenkám a učení velice omezuje. Přesto doufám, že reflexe, o kterou se chci rozdělit, může vrhnout jakési skromné světlo na myšlenky a působení Matky Vojtěchy a také na běžné pro-

žívání vlastního charismatu v Kongregaci Milosrdných sester sv. Karla Boromejského a na hledání jeho správného vyjádření v současném světě. Naději v to, že tato reflexe může přinést trochu světla, zakládám na tom, že vychází z víry a učení církve.)

Přibližme si nejprve dva základní pojmy: charisma a tajemství.

Charisma

Pojem charisma se objevuje u sv. Pavla. Znamená dar milosti neboli důsledek působení Boží milosti v člověku. Kontext, ve kterém sv. Pavel hovoří o charismatech v 1 Kor 12, nás učí vidět v nich dar Boží milosti udělený člověku k dosažení určitého cíle a tím je služba společenství církve. Charisma jako dar Ducha Svatého je udělováno jednotlivci pro budování církve, která je tělem Kristovým. Tak lze nejstručněji přiblížit myšlenku o charismatu obsaženou v tomto listu. Pavel tam vyjmenovává Boží dary, které bychom nazvali mimořádnými: dar jazyků, výklad jazyků, proroctví... Kladení přehnaného důrazu na mimořádné dary tohoto typu vedlo v církvi v druhém století k určité krizi, nazývané podle jména vůdce onoho hnutí montanismem. Disponování charismaty, chápány jako mimořádné dary Ducha, mělo být tehdy měřítkem pravého křesťana. Církev už tehdy upozorňovala, že celá věc je mnohem složitější, že v církvi existuje mnoho charismat a že existuje také úřad, určitá struktura daná Bohem, v jejímž rámci jsou charismata rozlišována (KKC 7).

Z dnešní perspektivy, kterou nám načrtl v této oblasti 2. vatikánský koncil, zdůrazňujeme, že charismata jsou dary Ducha Svatého sloužící k budování církve. Mohou mít mimořádný charakter, nicméně ta více rozšířená jsou „více společná“ (srov. KKC 12). Souhrnně lze říci, že v tomto učení se určité akcenty v průběhu staletí posouvaly, ale v chápání

charismatu nikdy nešlo jen o nějakou přirozenou schopnost, nýbrž o „dar milosti“. Nejde o součást přirozené výbavy, ale o dílo nadpřirozeného spásného Božího působení. Za druhé je to dar, který je dán v první řadě proto, aby jím daný jedinec sloužil dalším lidem. Není to dar jen pro daného člověka a jeho vlastní dokonalost. Z toho vyplývá, že charisma je jako evangelijní hřivna: mám-li ji, mám se o ni dělit, mám jí sloužit a nezadržovat si ji pro sebe.

S takovýmto pojetím charismatu se setkáváme také při uvažování o identitě řeholního společenství. Každé společenství objevuje vlastní charisma. To není vlastním výplodem daného společenství, nýbrž Božím darem. Není nám dáno proto, abychom si je hýčkali ve vlastním společenství, ale proto, aby se o ně společenství mohlo dělit s druhými, sloužit jiným. To je míra skutečné identity řeholního společenství. Proto se právem neustále vracíme k rozjímání o vlastním charismatu, ale také k otázce, jak je plodně využívat. Je kritériem vlastní řeholní identity. Kdo jsem, proč tu jsem, pro koho jsem se zasvětil?

Tajemství

Zastavme se nyní na chvíli u druhého klíčového pojmu naší úvahy.

Pojem „tajemství“ se zdá na první pohled samozřejmý. Ale jak se často stává, jeho pozorná reflexe vyvolává celou řadu otázek. Zásadní nedorozumění spočívá v tom, že za tajemství pokládáme něco, k čemu nemáme přístup, co před námi možná zůstalo skryté nebo nemáme nástroj, jak to poznat. V tomto smyslu by tajemství bylo pouhým nedostatkem poznání, který se možná podaří někdy v budoucnosti překonat. Takové chápání tajemství dlouho převládalo, protože je po dlouhý čas určovaly jednotlivé vědní obory rozvíjené v duchu pozitivismu. Dlouho se zdálo, že svět je jako velká, nedokon-

čená mapa světa: vědci byli jako objevitelé nových kontinentů cestující po světě poznání, kteří zaplňují bílá místa na této mapě správnými údaji. Neznámých míst tak zůstává stále méně, bílá místa na mapě postupně mizí. Jednou nastane den, kdy mapa bude zcela popsána. Jinými slovy – nebude už žádné tajemství. V tomto typu uvažování je tajemství protikladem a protivníkem poznání. Je to nežádoucí stav mysli, který je postupem času zapotřebí měnit – a právě o to se zasluhují vědy.

Dnes víme, že dokonce i v přírodních vědách je takové chápání tajemství neudržitelné. Se získáváním poznatků roste množství následných otázek: nové objevy přinášejí nové otázky. Experimentální disciplíny vyžadují velkou míru specializace, a přesto narážejí na některé nepřekonatelné hranice. Ve vědě se stále více ozývá stará filosofická otázka: Co to ve skutečnosti znamená poznat svět, poznat pravdu o něm? Je účinné zvládnutí přinejmenším některých procesů, neboli rozvoj techniky, skutečným důkazem stále lepšího poznání světa?

S podobným myšlením se setkáváme každodenně – a to spíše ještě s jeho starší verzí, která poměrně primitivně staví do protikladu poznání a tajemství. Zatím ale v oblasti víry musíme přejít na jiný způsob chápání tajemství. Nepochybujeme o tom, že Bůh je trvalé tajemství. Je větší nežli všechno, co jsme s to uchopit myslí. Zároveň se ale dává poznat naší slabé lidské mysli.

1. Dává se poznat jako nejvyšší Bytost, která je zárukou a základem bytí všeho ostatního – tak argumentuje klasická filosofie.

2. Dává se poznat skrze krásu a velikost stvoření – tak argumentuje biblická víra, která napovídá, že také ti, kdo nevěří v jediného Boha, ho mohou touto cestou najít.

3. A nakonec, což je pro nás nejdůležitější, Bůh se také dává poznat ze svého jednání v dějinách – a mění je v dějiny spásy. V centru těchto dějin se ocitá zázračná skutečnost víry,

že Bůh sám se stal jedním z nás. Zjevil tedy sebe samého naším lidským způsobem, stal se přístupným způsobem, který nelze v dějinách světa už ničím překonat – tak to říká naše víra.

A přece: Bůh je a zůstává neproniknutelným tajemstvím. Jak tyto obě stránky pravdy o Bohu uvést do souladu? Křesťanské chápání tajemství musí být vztaženo k pravdě o Ježíši Kristu. On je Bůh i člověk v jedné osobě, a to dokonale: je neproniknutelné tajemství i člověk, tedy jeden z nás. Sděluje se nám v nejprostších slovech a gestech, učí nás pravdě a lásce, a současně zůstává jejich nevyčerpatelným zdrojem.

Tajemství a poznání Boha tak tedy nejsou ve vzájemném protikladu, ale existují společně. Tak bychom tedy měli chápat Boží tajemství. Není to oblast vyhrazená pouze Bohu a žárlivě strážena před člověkem. Vždyť Bůh nám v Ježíši Kristu daroval sebe samého! Slovo „tajemství“ zaměřuje naši pozornost na pravdu, že Bůh je nevyčerpatelný. Jeho darování se nám nelze postihnout lidskou myslí ani žádnou jinou mohutností ducha. Jeho sebedarování nám vystačí na celou věčnost, a pořád zůstane neuchopitelné.

Pravda o Bohu jakožto trvalém tajemství nás proto nepokojí. Je tomu přesně naopak, vede nás k otázce, na kterou narážíme už v Žl 8: „Co je člověk, že na něho myslíš, co je smrtelník, že se o něho staráš?“ A v duchu Ježíšova učení a učení apoštolů nás vede k otázce: „Co je člověk, že ho, Bože, zveš k věčnému společenství s tebou, k věčnému tajemství svého bytí?“

Touto cestou se nevyhnutelně dopracujeme ke zjištění, že my sami jsme poznamenáni tajemstvím Boha. Neseme v sobě jeho volání, touhu setkat se s ním. Toto volání po Božím tajemství v hloubi našeho nitra je zdrojem tvůrčího nepokoje, je místem, kde klíčí vnuknutí víry, v nichž nás Bůh může posilovat svou milostí.

Charisma ve světle tajemství

Vraťme se nyní ale k učení o charismatech a spojme je s výše uvedenou reflexí o Božím tajemství. Troufám si říci, že před chvílí zmíněné volání člověka po setkání s Božím tajemstvím je tím správným místem k přijetí charismatu a jeho správnému užívání. Charisma je totiž, jak už jsme zmínili, spásonosným darem, darem milosti. V konečném důsledku slouží ke spáse (ačkoli vždycky tak, že člověk obdarovaný charismatem jím slouží ke spáse druhých lidí). Proto ten, kdo přijal charisma, by měl také prožívat povolání ke konečnému sjednocení se s Bohem, k věčné spáse. Aby mohl plodně užívat charismatu ve prospěch druhých, musí nějak uvěřit v tento konečný cíl: musí uvěřit ve věčnou spásu v Bohu, která je nevýslovným naplněním všech našich tužeb. Tehdy bude mít šanci sloužit charismatem v celé šíři. (Podívejme se na to na příkladu sester boromejek: když se zabývají milosrdnou službou nemocným a starým, nedělají to pouze s ohledem na časné blaho těchto lidí. Chtějí jim tím přece také v posledku pomáhat k tomu, aby otevřeli svá srdce pro Boží spásu.)

Správné užívání charismatu proto předpokládá víru v Boha. Jde tu přinejmenším o dvě věci: nejprve o uznání, že jsem dostal od Boha dar, který nemohu brát na lehkou váhu, ale musím jím sloužit jiným, protože k tomu mě povolal sám Bůh. Je to tedy dar zakotvený přímo v tajemství bytí, v tajemství, které všechno převyšuje a které mě zároveň vybízí, abych začal jednat. Velikost majestátu tohoto zjeveného Božího tajemství je příčinou, že nikoli náhodou bylo výše použito pojmu „muset“. Je to, jako když se sv. Pavel cítí puzen a prohlašuje, že nemůže nehlásat evangelium (srov. 1 Kor 9,16). Volání ke službě Bohu a lidem s pomocí přijatého charismatu vychází z vědomí drahocenného charakteru tohoto daru.

Za druhé, víry v Boha je tu zapotřebí, protože k plodnému užívání charismatu je nutné jasně vyznat, že druhý člověk

v sobě nese Boží tajemství a že je povolán k jeho naplnění na věčnosti.

Toto výše uvedené dvojí poznání, plynoucí ze spojení charismatu a tajemství Boha, není určité žádnou novinkou. Svými kořeny je pevně vrostlé do duchovní zkušenosti řeholníků a řeholnic. Ti vědí – a měli by vědět –, že přinášejí poklad, o nějž se dělí s lidmi, které vedou ke stále dokonalejšímu přátelství s Bohem.

Charisma v časech pohrdání

Podívejme se ještě na osud církve v Československu za doby komunismu, a konkrétně na osud řeholního charismatu. Ateismus v komunistickém režimu nebyl ničím nahodilým. Vyrůstal z marxistické teorie odmítající pravdu o existenci věčného, osobního Boha, Stvořitele světa. Vedlejším produktem tohoto odmítnutí bylo zpochybnění duchovního rozměru lidského života. Svět by měl existovat jen jako hmotný, a to, co se zdá být duchovní, je pouhým projevem funkce hmoty. Neexistuje tedy žádný věčný život, neexistuje ponoření se do věčného Boha. Neexistuje trvalé tajemství Boha, neexistuje trvalé tajemství člověka (povolného k životu v Bohu). V této situaci jsou lidé hlásící se k církvi, lidé věřící nuceni čelit veliké výzvě: vydat svědectví pravdě o člověku, které vyrůstá z víry v Boha, z jeho věčného tajemství. Jak víme, v dřívějších časech byla tato výzva nesmírně náročná, pro mnohé až příliš těžká. Avšak člověk, který se ponořil beze zbytku do učení evangelia – a tedy do zjeveného tajemství Boha –, tím zároveň překonával hranici strachu. Tehdy si získával novou svobodu. Už se nebál sankcí komunistického režimu, protože věděl, že jeho poslání pochází od Boha a slouží velikosti člověka. Věděl, že má charisma, které přijal od Boha, a že tím slouží lidem. Na ponurém pozadí komunistického materia-

lismu září toto charisma mimořádným světlem. Volá: Jsme mnohem víc, než hlásá materialistická teorie. Neseme v sobě volání Božího tajemství. Když věřící člověk překonává bariéru strachu, tím spíše si uvědomuje, že darované charisma nemůže odmítnout. Řeholník ví, že jeho řeholní charisma musí být tím spíše využito pro dobro lidí. Vnější okolnosti sice omezují možnosti jeho využití, ale platí to vlastně pouze ve vnějším institucionálním rozměru. Řehole sice nemohou spravovat svá díla, jejich členové se nemohou dokonce ani svobodně setkávat a jsou nuceni žít ve světě. Přesto se však právě v takových podmínkách tím více ukazuje, že vnější omezení nejsou s to uhasit vnitřní žár charismatu, jeho přesvědčivou sílu. Světlo Božího tajemství zářící z tohoto daru září ještě výrazněji.

Člověk, který překonává zmíněnou bariéru strachu, se stává velice nepohodlným pro mocenskou strukturu, která usiluje o absolutní kontrolu nade vším. Nepřítomnost strachu je nevýslovnou zbraní proti režimu. A zdroj tohoto postoje, spočívajícího v odevzdání se Bohu, odhaluje od základu to, z čeho má režim takový strach. Odhaluje totiž, že člověka už kvůli jeho určení nelze beze zbytku kontrolovat a zotročit. Křesťanské svědectví nám připomíná, že člověk v sobě nese Boží tajemství, kterému nelze nasadit žádná pouta.

Doufám, že tyto úvahy se do jisté míry přece jen ubírají i stopou životního příběhu, svědectví a slov Matky Vojtěchy. Její vytrvalost a pokoj ducha v pronásledování, její láska k sestrám a k celé církvi, její věrnost Bohu a od něho přijatým charismatům odhalují sílu jejího ducha a představují ji jako tu, která byla ponořena do nekonečné krásy Božího tajemství.

Charisma v časech konzumismu

Z uvedených reflexí přejdeme snadno také k naprosto současným souvislostem. Ocitli jsme se v časech silně poznamenaných materialismem jiného druhu. Dnes v Evropě víceméně nikdo nepronásleduje křesťany formou fyzického násilí, zato je poselství víry často vystavováno pohrdání a výsměchu. Tak vypadá praktický materialismus, často znuděný sebou samým, a přitom důsledně odmítající Boha a spolu s ním i nekonečnou perspektivu lidského života. A přece Bůh neustále probouzí v člověku touhu po nekonečnosti, po Boží nekonečnosti, a vyvolává v něm odpor vůči povrchnosti konzumismu. Charismata, která Bůh vlévá do našich srdcí, mají proto i dnes své pole působnosti. Jsou to přece spásné dary, které nám byly darovány pro službu bratřím, pro službu jejich spáse. Možná nás velice bolí rafinované formy odmítání naší víry, a tím i nás samých, a občas nám je z toho těžko u srdce. Právě tehdy ale dostáváme příležitost, abychom se vrátili k hodnotě daru, charismatu, který jsme přijali, i k hodnotě lidí, ke kterým jsme byli s tímto darem posláni. Tato hodnota spočívá v nevýslovném Božím tajemství, nepředstavitelném, a přece nám darovaném. Jsme služebníky tohoto tajemství, které prožíváme zvláštním způsobem jako nekonečnou milosrdnou lásku. Neseme je bratřím a sestrám, aby se jejich srdce zachvěla a aby objevila, že odjakživa toužila po setkání s touto láskou.

P. Jacek Kempa, Th.D. – narozen 3. 8. 1964 v Rybníku (Polsko), v letech 1984–1990 studoval teologii v Katovicích, získal magisterský titul v oboru teologie, v roce 1993 licenciát na Katolické teologické akademii ve Varšavě. V roce 2000 obhájil doktorskou práci z dogmatické teologie pod vedením Raphaela Schulteho na Katolické teologické fakultě vídeňské univerzity (Ist Heil nur Erlösung? Heutige soteriologische Grundauffassungen in kritischer Sicht). Od roku 2001 pracoval jako odborný asistent na katedře teologické fakulty Slezské univerzity v Katovicích. V roce 2010 se habilitoval postgraduální prací (Potřeba spásy – Antropologický základ soteriologie u Anselma z Canterbury, Katovice 2010.). Ve svých publikacích se zaměřuje na oblast soteriologie, christologie a otázky metateologie. Je proděkanem pro vzdělávání na Teologické fakultě Slezské univerzity, šéfredaktorem vědeckého časopisu „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne“ a členem komise odpovědné za výzkum, uměleckou kreativitu a spolupráci s ekonomikou. Se sestrami boromejkami byl v kontaktu už ve Vídni a nyní spolupracuje se sestrami v polském Mikolově.

Jindra Hubková – narozena 14. 5. 1959 v Jaroměři ve východních Čechách. V roce 1984 absolvovala Vysokou školu knižního umění a grafiky v Lipsku s titulem akademické malířky. Po studiu začala žít v Praze, pracovala jako výtvarný redaktor časopisu „Naše rodina“, po revoluci r. 1989 byla u přerodu salesiánské samizdatově vydávaného časopisu pro mladé „Čtení do krosny“ v časopis „Áděčko“. V letech 1984–1989 studovala teologii v takzvaném Zvěřinovském malém kurzu. Později začala pracovat na volné noze jako výtvarník a překladatel, převážně pro Karmelitánské nakladatelství, což činí dodnes. Dne 13. prosince 2007 odevzdala prostřednictvím biskupa svůj život Pánu v institutu zasvěcených panen. Působí jako pastorační asistentka a katecheta ve farnosti sv. Fabiána a Šebestiána v Praze 6 – Liboci. Je také členkou třetího řádu karmelitánů s věčnými sliby.

4. Matka Vojtěcha v zrcadle svých dopisů z vězení

Dr. František Schildberger

„Epistulografie se zkrátka nenosí,“ píše o vztahu ke psaní dopisů v dnešní době *Poetický slovník* Josefa Bruknera a Jiřího Filipa⁶⁵ – a je tomu tak. „Dopisem se rozumí pouhé písemné sdělení,“ pokračují autoři, a dodávají: „Ještě nedávno tomu bylo jinak. Romantikové usedali nad listem papíru se srdcem otevřeným k vyznání či přiznání (...).“

Podle této definice Matka Vojtěcha Hasmandová byla romantička.

A já myslím, že byla.

„Původní, prostě sdělovací funkci dopisu přebírají nová média,“ říká jiná odborná kniha, *Encyklopedie literárních žánrů*,⁶⁶ a dodává: „Dopis sám se postupně stává žánrem výlučným, určeným pro situace nouze /dopisy z vězení/ (...).“

Žánr výlučný, určený pro situace nouze – dopisy z vězení... Hřebíček na hlavičku!

Mám před sebou stovky stran dopisů Matky Vojtěchy Hasmandové z let jejího věznění.

A jsou to skutečně dopisy výjimečné. Jestlipak by je někdy napsala, kdyby nebyla ve vězení, napadne vás... A odpovíte si podle pravdy: jistěže ne. Neměla by, pochopitelně, čas. A – měla by jiné příležitosti, jak „otevírat své srdce k vyznání“. Žijeme v době, kdy se dlouhé, hluboké, s velikým nasazením vytvořené dopisy prostě nepíší... Leda ve vězení...

⁶⁵ Praha 1997, s. 114.

⁶⁶ Praha-Litomyšl, 2004, s. 357.

A přitom dopis, dovolte mi ještě tento krátký exkurz, je způsob komunikace, který má v naší kultuře a historii obrovský význam.

Umění psát dopisy

Umění psát dopisy patřilo po celá tisíciletí k samozřejmé výbavě každého vzdělaného člověka. V antických řečnických školách se neučilo jen mluvit, ale pozornost se věnovala také výuce psaní dopisů! Školní sbírky vzorových dopisů máme z celého středověku – a někdy nevíme, nakolik jim máme věřit: to, co královský notář použil jako materiál pro výuku svých žáků, to načerpal skutečně ze života u dvora – anebo si vše, co píše o vztahu Václava a Přemysla Otakara, prostě vymyslel?

To, co se z dopisů Matky Vojtěchy Hasmandové dozvídáme o vztahu k její rodině a řeholní rodině, tedy k jejím nejbližším, můžeme brát naprosto vážně. A jsou to řádky překypující pozorností, kontaktem a láskou:

„Upřímně děkuji za milá psaníčka: Tobě, Emilko, (...) a Gustovi za hezký vánoční lístek (...). Můj staroušek také tak věrně píše! (...) Tož i jeho Hubertovi a Janě vše vyřizují jako starý kamarád. (...) Jen mám obavu o Bohušku. Co je s ní? Ještě je v nemocnici? S Tynuškou jsem už spokojena a děkuji Pánu, že to nebyla rakovina, jak jste mi psali.“

Může nás to dnes zmást, jako to zmátlo tehdejší cenzory: nechybí jinotaje – a rodina tělesná se v těchto vzkazech prolíná s rodinou řeholní; nejen, že Emilka je Vojtěšina sestra pokrevní i řeholní. Bohuška, o kterou má Matka Vojtěcha starost, je Matka Bohumila Langrová – a nemocnice je v tomto případě kriminál...

Jména, starosti, živý zájem a péče o mnoho lidí přes tvrdé zdi věznice. To je první rys portréту Matky Vojtěchy Hasmandové, jak jej čteme z jejích dopisů z vězení.

A další rys: dobrá nálada. Stálá dobrá nálada a humor. Rozumějte: nemluvím teď o tom, co Matka Vojtěcha Hasmandová prožívala v pardubické a pak pražské pankrácké věznici; mluvím o tom, jak se jeví v dopisech, které z těchto vězení posílala.

A další linie portrétu: nikdy si nestěžuje. Tím myslím, pochopitelně, neboť šlo o kontrolovanou, cenzurovanou korespondenci: ani mezi řádky si nestěžuje.

Ovšem...

Jednou, když žádala v balíčku o cukr, utekla jí nechtěná informace, že se jí třesou ruce – a cukrová kúra rozšířená ve vězení, každý den o jednu kostku cukru více, jeden den jednu, další dvě, až do úplného zahlcení organismu energií, že jí od toho třesu rukou pomáhá... V několika dalších dopisech pak tuto zprávu, která vystrašila její příbuzné, bagatelizuje a vyvrací: ruce se jí třesou jen málo, nic to není a zdravotní péče ve věznici je dobrá, je o ni dobře postaráno.

Vždycky myslí jen na druhé, snaží se jim nezpůsobit starosti, zajímá se o ně, stará se o ně, nabádá je i napomíná, chová se jako skutečná matka každého, s kým je v kontaktu. O tom svědčí její dopisy. Poklad, který se nám díky Bohu zachoval.

Ale pokud můžeme vytušit, že Matka Vojtěcha něčím trpí, tak samotou.

„Tisíce díky za milý dopis z 28. I. (...) Je to pro mne vždycky radost, když při rozdávání pošty zazní i moje jméno a pak hned zase Tvoje, protože pochopitelně, otázka ‚Kdo?‘ vždycky je první. A člověk jen mrknutím oka zví, kdo přišel písemně navštívit,“ píše například v únoru 1958 své sestře Emilii.

Kalhoty a blůza z hrubé látky, pánská košile. Slamník. Sešter bylo v pardubické věznici více, postupně až jedenáct. Vy-mohly si svou vytrvalostí, že se mohly společně modlit, modlily se i při vycházkách. Pracovaly v pletárně, placeno to bylo poukázkami do kantýny, ale těch poukázek bylo pak tolik, až jim velitel na čas práci v pletárně zakázal...

Při návštěvě generálního tajemníka OSN Daga Hammarskjölda v Československu napsalo mu několik vězenkyň parubické věznice v čele s profesorkou Růženou Vackovou dopisy – včetně Matky Vojtěchy Hasmandové. Každá se ve svém dopise zaměřila na jeden aspekt útlaku komunistickým režimem, Matka Vojtěcha na náboženství. Adresát dopisy nikdy nedostal, odesílatelky se dočkaly vyšetřování a korekce.

Příběhů, historek i svědectví ze sedmi let a osmi měsíců věznění Matky Vojtěchy je dochováno více – a jsou i v knihách o ní; chtěl bych tu uvést jen jeden citát z knížky *Láska smrti nekončí*. s. 45n: „Vojtěcha působila na své okolí blahodárně. Byla tak prostá ve své důstojnosti. Ačkoliv měla kolem sebe tolik jiných, kteří snad stáli na společenském žebříčku výše, nerozlišovala lidi po této stránce. Jsem vděčná Pánu Bohu, že mi poslal do cesty sestru Vojtěchu a že jsem směla růst vedle světice.“

Matka Vojtěcha Hasmandová byla odsouzena za skrývání pronásledovaného kněze v domě boromejské kongregace v Prachaticích, ale také za velezradu; k té se přiznala, aby chránila jednu ze svých zatčených sester – netušíc, že podpis této sestry na jejím oznámení je jenom estébácký podvrh...

Nechci zde popisovat šikanu a násilí – jen jeden, asi ten nejhorší případ. K zamyšlení těm, kdo dnes říkají „zlatí komunisti“ a „za komunistů bylo líp“. Bylo rozhodnuto zjistit to, co estébáky nejvíc zajímalo, totiž zda řeholní sestry jsou skutečně panny. A když se ukázalo, že ano, byly přímo na ošetřovně za účasti lékařky StB chirurgicky deflorovány.

V ústním podání koluje, pokud vím, nikde nezapsaná myšlenka kardinála Františka Tomáška, že to, co zformovalo osobnost Matky Vojtěchy, to, co ji učinilo tím, čím je, byla právě její zkušenost z vězení.

A sestry z jejího okolí vzpomínají, že někdy říkala: „*I kdybych musela znovu do vězení...*“

Krátce před koncem komunistické diktatury se konala jakási schůze za účasti představitelů státního dozoru nad

církvemi i kolaborujících představitelů České katolické charity, kde Matka Vojtěcha vznesla požadavek, aby kongregace mohla znovu přijímat dorost. „*Já to říct musím, i kdybych měla znovu do vězení,*“ pověděla sestrám předtím – dnes už si jen sotva dovedeme představit, kolik bylo tehdy třeba odvahy k veřejnému vyslovení takového požadavku.

Radost z tvorby

Ale přistupme k dalším rysům osobnosti Matky Vojtěchy, jak se jeví v její korespondenci z vězení: zvláště jako člověk, který vyučuje literaturu, ho nemohu přehlédnout. Je to – možná paradoxně – radost z tvorby.

Matka Vojtěcha píše pečlivě, úhledným, dobře čitelným rukopisem, list papíru je využit do posledního řádku (a k tomu ještě typická věta připsaná z boku na okraji listu). Matka píše živou, přirozenou češtinou, samozřejmě bez chyb, je suverénní v používání mateřského jazyka, píše spisovně, ale kde je to třeba, nebojí se ani nespisovného slovíčka, ovšem nikdy ne hrubého. Domnívám se, že mohu říci: psaní ji těší.

Zmínil jsem se v úvodu, že psaní dopisů má v evropské literatuře velikou, obrovskou tradici. A byla to, právě tak jako v dopisech Matky Vojtěchy, epistulografická tvorba, která sice byla určena konkrétnímu adresátovi, zde tedy nejčastěji sestře Emilce, ale počítalo se s tím, že dopisy budou putovat i do dalších rukou – a budou přinášet pomoc i dalším lidem. Nás jako křesťany napadnou samozřejmě především listy z Nového zákona, které slýcháme nebo čteme téměř denně – ale svatý Pavel a Jakub i Juda a Jan vstupovali do rozvinuté antické epistulografické tradice, prezentované i jmény, jako byli Cicero, Seneca, Horatius, Ovidius. Později tradici psaní dopisů pěstovali křesťané, ve středověku i v renesanci, z našich autorů dopisů je třeba především uvést Jana z Rabštejna

a Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic. Máme úžasné dopisy misionářů, především z Číny, od Karla Slavička a mnohých dalších. Nepatří právě do této řady, mezi misionáře, i vězeňská korespondence Matky Vojtěchy Hasmandové?

Dopisy psaly nebo diktovaly velmi často i ženy – a právě ve středověku a v renesanci, v době, o které se tak často divně tvrdí, že omezovala ženy: vzpomeňme na svatou Kláru a její dopisy, i do Čech, svatě Anežce Přemyslovně, vzpomeňme na svatou Kateřinu Sienskou, učitelku církve.

Ale i v české literatuře máme od 15. století dlouhou řadu pisatelek dopisů, které se ve svých listech často věnovaly rodině, ale nejen jí – jako Matka Vojtěcha... Jen několik jmen: Johanna z Rožmitálu, Marta z Boskovic, Dorotka Gebhartová, Zuzana Černínová z Chudenic, Kateřina ze Žerotína... Až k autorkám 19. století, které již známe ze školních učebnic.

Připadá mi při četbě jejích dopisů, že Matka Vojtěcha patří i do této řady – a že by již nikdy neměl vyjít žádný výbor, žádná antologie české dopisové tvorby, aby do něj nebyla zařazena.

Přetlak lásky

Zpátky do vězení.

Možná, sdělují nám její dopisy, Matka Vojtěcha trpěla i tím, že přece jen nemohla dostatečně silně realizovat své povolání sloužit v lásce svým bližním...

Přetlak lásky a péče o druhé lidi září ze všech jejích dopisů – a přerůstá i do lásky ke všem Božím tvorům, leč i těch ve vězeňské izolaci kolem ní nebylo mnoho. Tak z vícera dopisů víme, že si Matka Vojtěcha všímala vrabců, kteří létali nad pankráckým vězeňským dvorem. Dokázala je i, jak píše, rozoznat podle hlasu, zatímco nám čimčará každý vrabec stejně. Sledovala jejich osudy, například vyvádění mladých, dokázala rozlišit i rozdílné povahy jednotlivých protagonistů vrabčího

života na Pankráci (života, který, promiňte mi to sentimentální připomenutí, na rozdíl od toho jejího byl svobodný). Vrabci dostali i přezdívký, udělené s typickým humorem: tak jeden dominantní, typický, řekli bychom dnes alfa samec, dostal jméno podle kdysi populárního filmu s Hugo Haasem Poslední muž. A když se Poslední muž přestal objevovat, dělala si o něj Matka Vojtěcha starosti – a dost dlouho jí trvalo, než si připustila, že asi zahynul...

Rys odevzdanosti do vůle Boží

A konečně bych chtěl zmínit i závěrečný – a ovšem nejzávažnější rys portréту Matky Vojtěchy, který vyniká z její korespondence: odevzdanost do vůle Boží.

„*Moji nejdrazší,*“ píše Matka Vojtěcha dne 3. ledna 1959 svým příbuzným, „*pokoj a láska Boží buď s Vámi! Ponejprv piši nový letopočet 1959 – Vám! A ukládám do tohoto roku všechna přání...*“ Jaká přání může mít řeholní sestra, která začíná již sedmý letopočet svého věznění? Dopis pokračuje: „*posílám je ovšem k Otci, dárci všech milostí, jehož láska řídí každý náš krok.*“

Každý náš krok. Vězeňská korespondence Matky Vojtěchy Hasmandové je prodchnuta vědomím, že vše se děje v souladu s Boží vůlí. Že nic není náhoda, a už vůbec ne její věznění.

Vánoce ve vězení. „*Byla jsem duchem u Vás,*“ píše Matka Vojtěcha 7. 1. 1956, „*snažila jsem se spoluúčastnit všeho, co dává hodnotu a velikost svátkům, a časově jsem se chytala každé příležitosti, kde bych Vám byla blíž a úžeji. Tak jsem měla Vánoce krásné, ba velmi krásné. Však jsem se už předem těšila a v ničem mě nezklamaly...*“ Nezklamaly, s Y po L, tedy: ty Vánoce, Vánoce mě nezklamaly... „*Blažilo mě vědomí, že v křesťanství nemusí být nikdo sám, že může být se všemi jedno srdce, jedna duše. Radost, pokoj, milosti – duchovní dary*

– a ostatní bude Vám přidáno. A vskutku! Velký balík (...) k tomu všemu. Štědrý den i ostatní vánoční dni byly pro nás opravdu štědré. Všichni dostali bez rozdílu váhy i počtu vše, co jim bylo posláno...”

Tato řeholní sestra je v kriminále o mnoho šťastnější než já na svobodě! Začínal jsem se postupně při četbě jejích psaní stydět. Co jsem to zač, že mám pořád nedobrou a špatnou náladu? Nechybí mi náhodou právě kriminál? Proč se neumím radovat z drobných darů – ale třeba nejsou ani tak drobné –, z klobásek a z cukroví na Vánoce anebo z vrabců na střeše? Píšu pořád něco, články, ale také dopisy: kdyby se položily vedle sebe, rok po roce – jaký by o mně poskytly obraz, jak by vylíčily mou povahu? Do jaké řady se skládají moje dny, co za sebou zanechává můj čas?

Dopisům něco chybí

Ano. Dopisy Matky Vojtěchy z vězení jsou úžasné, ale něco jim chybí. Nemohou být úplně otevřené, nemohou zcela volně psát o Kristu, o lásce k Bohu – o své kriminalitě.

Máme tak před sebou plody, ale nevidíme strom.

Dovolil jsem si proto vypsát pro doplnění několik citátů z jejích zápisků napsaných již po propuštění z vězení – několik citátů z jejích meditací, kdy už se mohla vyjadřovat svobodně, alespoň za zdmi kláštera. Jsou to slova psaná její rukou, ale nikoli v dopisech z vězení, slova, která jako by chtěla být k dopisům doplněna. Slova o životě a motivaci Milosrdné sestry svatého Karla Boromejského.

Jestliže láska k člověku zapomene na Boha, je to falešná láska.

Milosrdenství bez lásky je almužnou, která je házena k nohám toho, kdo je obdarován.

Naše úsilí: výlučné oddání se milosrdné lásce. My máme být vtělením milosrdné lásky.

Čím intenzivnější je naše práce, tím je větší potřeba – nutnost kontemplace.

Bez kontemplace neuvidíme v druhých Krista.

Podstatný prvek a tím i budoucnost kongregace leží v životě modlitby. Ježíš ukřižovaný je největší síla boromejky. Znovu a znovu se odhodlávat ke ztrátě sebe – a být stále napojen na Krista.

Síla našeho milosrdenství závisí na lásce.

Do oblasti našeho milosrdenství patří vždy ulehčovat druhým obtíže a bolest, vyzařovat radost, šířit pokoj.

Ubozí, trpící, nemocní a opuštění mají přednostní právo na naši lásku.

Matka Vojtěcha si zapisovala vlastní myšlenky – ale také citace z duchovních autorů či z církevních dokumentů a jiné zajímavé, vhodné citáty.

A také jeden z autora tak promálo duchovního, jakým byl Jan Werich; je to citát velice známý, citát o autenticitě a pravdivosti – a z úst Matky Vojtěchy zní, právě tváří v tvář toliké namyšlenosti a pýše okolo nás, o to hlouběji a pravdivěji. A také je samozřejmě vztažený k jejímu věznění. Představuji si prostě, že Matka Vojtěcha Hasmandová mohla klidně i ve vězení říci tato slova:

Když už člověk jednou je,
tak má koukat, aby byl.
A když kouká, aby byl,
a je, tak má být to, co je,
a nemá být to, co není, jak
tomu v mnoha případech je.

PhDr. František Schildberger – narozen 15. 12. 1952 v Brně, český básník, publicista a vysokoškolský pedagog. Po maturitě na gymnáziu vystudoval archivnictví a historii na Filozofické fakultě UJEP v Brně. V letech 1978–1984 působil jako redaktor nakladatelství Kruh v Hradci Králové. V 80. letech pracoval krátce jako metodik Státní knihovny v Praze a redaktor literárního vysílání brněnské pobočky Československého rozhlasu. Od začátku roku 1986 si zvolil svobodné povolání. V letech 1990–1994 byl členem brněnské redakce Lidových novin. Od r. 1994 přednášel praktickou žurnalistiku a sociální nauku katolické církve na řadě vysokých škol v České republice. V letech 1995–2000 byl politickým komentátorem Radia Proglas. Od r. 2004 je šéfredaktorem a jedním z hlavních autorů serveru Skleněný kostel. Vytváří bohatou literární činnost v oblasti beletrie a publicistiky.

Obnovná pokoncilní práce Matky Vojtěchy se sestrami – ukončení IX. generální kapituly 1. 5. 1984

A nyní ještě s maximální vděčností svého srdce a své duše obracím se na Předsedu naší IX. generální kapituly – na Ducha Svatého. Jemu s celou důvěrou svěřuji další úsek našeho života a naší boromejské existence.

Ať není mezi námi žádná, která by nebyla zasažena praskem jeho lásky. Ať není nikoho, kdo by se vzdaloval nesení jeho ohně.

On je Původce veškeré novosti.

On je Dárce ducha a pravé obnovy.

On je Hybatel lidských srdcí.

On ať přetváří naše nitra, abychom v jeho síle a moci mohly k němu přivádět druhé.

*Jemu, který z Otce a Syna vychází,
jemu buď sláva a chvála a naše díkyčinění na věky!*

A protože věříme, že každá milost prochází Mariiným přečistým Srdcem, nemůžeme se rozejít, abychom také jí nepoděkovaly a nesvěřily své další kroky.

Maria chce vždycky, co chce Bůh. Služebnice Srdce Nejčistšího, neposkvřněná Snoubenka Ducha Svatého, nás naučí sloužit nově ke slávě Boha Trojjediného.

Nyní je, drahé sestry, už čas, abychom šly – a nesly ovoce.

Zajeďme na hlubinu!

Dávejme do služeb Boha i církve všechnu svou duchovní i fyzickou energii.

Žijme stále pod Božím pohledem.

Proměňujme svou práci a všechno úsilí v modlitbu – v kontemplaci.

Naplňujme Boží vůli láskou!

Jistota, že v Božím světě konáme Boží dílo, bude udržovat náš plamen a zachová nás v radostné aktivitě. Nelekejme se ani vlastní slabosti, za námi stojí mocný Bůh. Za nás, jako za řeholní společenství, ručí svou autoritou církev, jestliže naplňujeme své poslání a jsme věrné.

Důvěřujeme v sílu věčného Vítěze.

Budme nositelkami naděje a věřme, že vše směřuje k velkému Božímu triumfu!

Po vzoru svatého Karla, tohoto horlivce pro církev a Boží zájmy,

začneme z nitra, začneme u sebe, začneme hned!

V naději a důvěře v nový začátek,

v nové rozhodnutí pro dobro, v nový start a vzlet,

ke slávě Boha Trojjediného a v jistotě jeho požehnání

uzavírám IX. generální kapitulu ve jménu

Otce i Syna i Ducha Svatého. Amen.

Jděte, drahé sestry, a zapalujte svět láskou a milosrdenstvím!

A naše pochodně at' planou!⁶⁷

⁶⁷ Řeč Matky Vojtěchy při zakončení IX. GK, 1. května 1984 ve Znojmě-Hradišti, s. 114–115.

Zápis z instrukčních dnů sester představených 26.–27. května 1974

My – a naše doba

V tomto tempu práce máme zjevovat světu charisma milosrdenství a lásky. Dokážeme to pouze s pomocí Boží, když budeme usilovat o plnou akci a přitom žít kontemplativně. Církev s námi počítá v obojím.

*Kongregace SCB je od svého založení kongregací kontemplativně-činnou s apoštolským zaměřením. **Uhajme si prvenství duchovního života!***

Právě v této době nesmíme podlehnout pokušení hereze činnosti nebo pohodlného života.

Budme svítící kvalitou ve tmách dneška!** Pravý apoštol se snaží dělat vše silou ducha i zdatností fyzickou. Přitom naprosto nejde o to, zda sklízíme chválu nebo uznání. Nás musí vést jen čistá láska k Pánu a touha, aby duše objevily Krista – naším milosrdenstvím, sebeobětí, láskou. Život milosrdné lásky a vůbec život lásky vede k odvážným činům, k pevnému rozhodnutí dát se statečně na cestu dobrodružství za Kristem. Kdo miluje, ten se nebojí, neleká se rizika, ten nepočítá. **Kdo odměňuje, z toho nebude světec!

***Smysl života SCB** jest napodobovat milosrdného Krista, žít pro druhé, sloužit pokorně a tiše s milým srdcem Bohu v našich trpících bratřích a sestrách. Avšak žít pro druhé a v druhých vylučuje žít podle vlastního já a podle své vůle.*

Náš úkol je dávat se a obětovat až do úplné vydanosti, a to vždy s velkodušností a statečností.

Rozhodněme se:

- *žít cestou svatosti,*
- *bez slevování,*
- *bez vynechávání.*

Právě naše doba potřebuje, abychom byli apoštoly, kteří vedou život prostý, jednoduchý, život v pokoře a statečnosti. Pýcha se naprosto neslučuje s milosrdnou sestrou. Spiritualita boromejky nesnese pýchu! Význačným rysem našeho ducha má být také statečnost. To znamená – povzbuzovat, sílit a dodávat odvahu. Odvahu sobě i druhým. Sestra představená své komunitě! V úsilí o svatost není pro nás klidu. Naše místo je na bojišti. Zde je důležitá důvěra v Pána a důvěra ve vítězství. V tomto smyslu není pro nás odpočinku, protože je stálý boj mezi světlem a temnem. My nemůžeme zůstat stranou a v poklidu přihlížet. Jsme církev putující a bojující!

Se sv. Karlem pro nás platí: „Ve službách Kristových buď zvítězit, nebo padnout!“ Prosme svátostného Spasitele, aby byl s námi. Ať žijeme jeho životem! Ať zviditelňujeme jeho lásku a milosrdenství!

5. Pokoncilní generální představená

S. M. Remigie Anna Češíková SCB

Úvod

Cílem tohoto článku je čtenáře seznámit se služebnicí Boží Matkou Vojtěchou Hasmandovou, generální představenou⁶⁸ Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského⁶⁹. Tuto funkci zastávala od 8. 7. 1970, kdy byla zvolena poprvé do čela sester boromejek, až do své smrti 21. 1. 1988. Toto období prožila ve Znojmě-Hradišti, v náhradním mateřinci našeho společenství. Zde je také na místním hřbitově pochovaná. Přednášce jsem dala název Pokoncilní generální představená. Čerpala jsem z písemností, které nám zanechala, a také z osobního poznání. Matka Vojtěcha mě přijala do společenství v červenci roku 1971. Od 1. ledna 2012 jsem postulátorkou římské části kanonizačního procesu, a tím více se tedy zabývám studiem jejích materiálů.

Předchůdkyně Matky Vojtěchy

Dříve než se stala Matka Vojtěcha generální představenou, její předchůdkyně Matka Bohumila Langrová⁷⁰, která nesla tíhu náročné doby a vedla společenství od roku 1945, přípra-

⁶⁸ Generální představená má v řízení kongregace nejvyšší autoritu, kterou vykonává osobně podle konstitucí a směrnic, církevního práva a usnesení generální kapituly (Konstituce SCB 199).

⁶⁹ Níže v textu je Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského označována dalšími pojmy: zkráceně kongregace, společenství atd.

⁷⁰ Archiv SCB II. a/11 Matka Bohumila Langrová, 10. gen. představená SCB.

vila společenství významnými kroky k obnově po 2. vatikánském koncilu. Mimo jiné využila i vhodných okolností období pražského jara:

- V roce 1967 žádala ministerstvo kultury v Praze o povolení přijímat dorost.
- V roce 1969 Matka Bohumila umožnila, aby se dvakrát konala ve Znojmě-Hradišti⁷¹ porada generálních a provinciálních představených všech kongregací a řádů. Bylo přítomno přes 70 představených z Čech a Slovenska. Řeholníci zde jednali především o spolupráci řeholníků s biskupy. Byl vypracován vzor smlouvy k výpomoci sester v duchovní správě. Tuto konferenci vedl provinciál jezuitů P. František Šilhan SJ.
- Požadavek koncilu, aby se řeholní společnosti, které nějakým způsobem patří k sobě, spojily do užších celků, vyvolal mimořádné setkání sester boromejek, které svým založením patří do francouzského města Nancy. Dne 21. června 1969 začala pracovní porada všech boromejek ve Vídni. Byly přítomné sestry z osmi států, chyběly polské boromejky, které nedostaly včas vízum. Sestry zde připravovaly budoucí federaci boromejek.
- Další starostí a pokoncilním krokem Matky Bohumily byla formace sester před přijetím úkolu představené komunity. V září 1969 pokračoval druhý turnus kurzu pro nově zvolené místní představené. Vedl jej jezuita P. Kučera SJ. V říjnu 1969 byla podle Stanov naší kongregace a církevního zákoníku provedena výměna sester představených. Došlo k rozloučení s dlouholetými představenými, což byl jeden z požadavků koncilu k obnově společenství.

⁷¹ Dne 15. srpna 1952 sestry boromejky musely opustit svůj pražský mateřinec, kostel a nemocnici. Ve Znojmě-Hradišti si začátkem 60. let sestry připravily náhradní mateřinec v objektu křižovnického proboštství. Ústřední správa kongregace se v roce 1994 přestěhovala zpět do Prahy na Malou Stranu.

- Došlo i ke spolupráci mezi jednotlivými řeholními společenstvími v republice. V prosinci 1969 zaslal sekretariát řádových sester oběžník s údaji o studiu sester ze všech společenství: 879 sester složilo zkoušky z katechetiky a 90 ukončilo I. semestr Malé teologie.
- V církevním společenství došlo k významné změně – první adventní neděli roku 1969 začala nová liturgie mše svaté.
- Nový přístup k řeholnímu životu se promítl i do způsobu modlitby. Došlo k podstatné změně v rozjímání sester, mohly rozjímat soukromě, každá ze své knihy.
- Matka Bohumila přijala několik dívek do kláštera.

Nejdůležitější krok přípravy viděla v provedení řádných voleb vedení kongregace. V roce 1970 otevřela VII. generální kapitulu⁷², 8. červenec byl vyhlášen dnem voleb. Do Znojma na Hradiště přijelo 51 delegátek, které zastupovaly komunity. Generální kapitula byla pro všechny úplně novou zkušeností.⁷³ Proto sestry dostaly velmi podrobné instrukce. Ze všech domů poslaly sestry tajné návrhy na obsazení míst v generální radě.

Kapitulárky dostaly do rukou návrh nových Konstitucí a zpracovaný dotazník z komunit, který měl být základem pro další dokumenty kongregace. Ve zprávě o stavu kongregace sdělila, že v roce 1970 neměla žádný nemovitý majetek, neměla také žádné dluhy.

Formační přednášky pro sestry při generální kapitule měl provinciál jezuitů O. František Šilhan SJ. Těmito kroky připravila Matka Bohumila Langrová pokoncilní obnovu v našem společenství.

⁷² Generální kapitula reprezentuje celou kongregaci a prohlašuje její vůli (Směrnice SCB). Generální představená ji svolává jednou za šest roků. Jednotlivé komunity jsou na ní zastoupeny zvolenými delegátkami – kapitulárkami.

⁷³ V roce 1936 proběhla poslední řádná generální kapitula a další se až do roku 1970 nemohla z politických důvodů konat.

Matka Vojtěcha Hasmandová zvolena do čela kongregace boromejek

Nadějně období v našem státě netrvalo dlouho a bylo vystřídáno obdobím normalizace. Od roku 1970 probíhá obnovení starého komunistického režimu. Pro kněze je založeno mírové hnutí s názvem encykliky papeže Jana XXIII. *Pacem in terris*, které kolaboruje s novým režimem, ale ze strany věrných kněží je bojkotováno. Kněžský seminář v Olomouci musí ukončit činnost, řády a kongregace nemohou přijímat dorost. Zvyšuje se tlak proti církvi. Jsou to tvrdá léta až do listopadu 1989, kdy po svatořečení Anežky České v Římě (12. listopadu) začíná v Praze 17. listopadu sametová revoluce.

Matka Vojtěcha Hasmandová byla zvolena dne 8. července 1970 ve Znojmě-Hradišti do čela naší Kongregace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského, právě do podmínek období normalizace. Znovu byla sestrami volena v roce 1976 a potřetí v roce 1982.

V době prvního zvolení jí bylo 56 let. Měla za sebou krátkou učitelskou dráhu, přerušenu válkou a prací v nemocnici ve Slaném. Vysoké školy byly ve válce zavřené, ani ona proto nemohla dokončit studium na vysoké škole pedagogické. Později, po zrušení církevních škol, se už k vyučování dětí nedostala. Z těchto důvodů byla poslána do komunity v Praze. Zde se přizpůsobila potřebě komunity a pracovala v nemocnici v přijímací kanceláři.

Odtud byla poslána v roce 1950 do Prachatic, kde se stala představenou komunity sester, které pečovaly o staré lidi. Z prachatické komunity se dostala za ukrývání mladého františkána spolu s ním a s dalšími sestrami do komunistického vězení. Byla odsouzena na osm let. Po amnestii v roce 1960 žila ve skrytu ve velké komunitě ve Vidnavě až do svého zvolení generální představenou v roce 1970. Dá se říct, že většinu sester ve společenství byla méně známá. Jistě k tomu přispěl

dlouhý pobyt ve vězení i ústraní vidnavské komunity. Tím spíše ji samotnou, ale i mnohé sestry ve společenství udivila její volba absolutní většinou hlasů.

Hned od nástupu do funkce zaujala jasný a rozhodný postoj k pokoncilní obnově svého společenství. Vnáší mezi sestry zaujetí pro obnovu, povzbuzuje svým vlastním zapálením pro cestu svatosti. Pedagogický talent, který nemohla ve škole naplno uplatnit, rozvíjí ve své nové službě s velkou horlivostí. Na obnově společenství pracuje v duchu našeho nebeského ochránce sv. Karla Boromejského.

Umírá 21. ledna 1988, po sedmnácti letech a sedmi měsících služby generální představené, v křižovnickém domě, v náhradním generálním domě sester boromejek ve Znojmě-Hradišti. Nedožila se náboženské svobody ve své vlasti. Dá se ale říct, že tím více žila tuto dobu ve svobodě dětí Božích.

Programové prohlášení Matky Vojtěchy a její rady

Od prvního dopisu povzbuzuje nově zvolená generální představená své spolusestry k práci na nových Konstitucích. A až se setkala s nově zvolenými asistentkami, předložily společně svému společenství programové prohlášení, které s nimi věrně naplnila.

Z tohoto prohlášení poslaného sestrám do komunit:

Z nevyzpytatelného rozhodnutí vůle Boží jsme byly postaveny v čelo naší drahé kongregace. Nyní toužíme, milé sestry, po sblížení s Vámi, a prosíme, abyste v tomto smyslu přijaly náš první oběžník. Naší snahou ovšem bude, abychom se co nejdříve poznaly i osobně. Věříme, že již nyní zůstáváme v silném spojení duchovním. Tímto způsobem jsme vlastně už navázaly výměnu vzájemné lásky, bez které není myslitelné naše společenství.

Náš společný úkol – „být jedno v Bohu“ – je dosažitelný jen za spolupráce všech. O to Vás, drahé spolusestry, snažně prosíme. Aby nás všechny spojila láska Krista Pána v jedno společenství, kde by On přebýval mezi námi.

Přijaly jsme volbu. To nás zavazuje. Přijaly jsme ji v poslušnosti a z lásky. Předně z lásky k vůli Boží, kterou On nám projevilskrze Vaše hlasy, avšak i z lásky k drahé kongregaci a jejímu apoštolskému dílu. Přijaly jsme ji i z lásky k Vám, drahé spolusestry, kterým chceme sloužit v duchu Kristově a v duchu koncilu. Službou jsou všechny naše úřady. Jimi chceme plnit příkaz Kristův: „Kdo chce býti mezi vámi první, ať je ze všech poslední a služebníkem všech“ (Mk 9,35). Podobně nás vybízejí i Otcové koncilu v řeholním dekretu: „Představení mají uplatňovat svou autoritu nad bratřími (sestrami) v duchu služby tak, aby vyjadřovali lásku, kterou miluje Bůh.“ Nesmíme přeselechnout hlasu koncilového pojetí služby, které nám podává ve svých dokumentech.

Všichni jsme služebníci! Ani církev nechce již vládnout, ale sloužit! Vědomí: Je to úžasná změna proti dřívějšímu smýšlení předkoncilnímu. Vědomí: „Jsem služebnice“ – má také každou z nás pronikat až do morku kosti. Naše služba, jak představených, tak i svěřených sester, spočívá v úkonech lásky a navzájem se doplňuje. Bez Vás, drahé spolusestry, nestačíme zdolat úkoly, před kterými stojíme.

Naše nejdůležitější úloha v nynější době je urychlení časově přizpůsobené obnovy naší řeholní společnosti. Církev od nás požaduje, abychom vnesly do svého života nového ducha, ducha koncilního. Je to především duch opravdové lásky a vzájemné důvěry, duch upřímnosti a pravdivosti, duch chudoby, prostoty, jednoduchosti a pokory. Máme se především vymanit z formálnosti a povrchnosti. Je nutné jít do hloubky a k podstatě. Nestačí řeholní dekret jenom číst a znát, nýbrž je třeba také uspořádat život podle něj. Tuto proměnu od nás Kristus očekává.

7. 10. 1970, Znojmo-Hradiště

Se svým týmem brzy tvořila velmi úzké pracovní a sesterské společenství. Když psala 4. 11. 1987 svoji závěť, vyjádřila tam tuto skutečnost: „Děkuji zvláště členkám generální rady, se kterými se mi tak dobře pracovalo.“

Založení Federace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského

Dříve než se kapitulárky po volbách sešly na pracovní setkání, odjela Matka Vojtěcha na mezinárodní setkání sester boromejek do Říma.

Koncil svým požadavkem k užšímu sjednocení řeholních společností, které nějakým způsobem patří k sobě, vybídl také k jednání všech sedm boromejských kongregací v Evropě. Na tomto setkání v Římě byla 11. 10. 1970 založena Federace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Centrum federace bylo ustanoveno ve francouzském Nancy. Zde byly boromejky v roce 1652 založeny. Nejdříve jako Služebnice Svaté rodiny J. M. J. Tehdejší zvyklosti v církvi neumožňovaly řeholním sestrám, aby se volně pohybovaly mimo klášter. Sestry chtěly žít jako řeholnice, ale zároveň vznikly proto, aby navštěvovaly onemocnělé morem a jinak postižené lidi po třicetileté válce.

Vývoj společenství trval dlouho. Sestry nemohly skládat řeholní sliby. V roce 1679 požádaly biskupa, aby směly složit slib milosrdenství a vytrvalosti. Potřebovaly sílu k náročné službě a chtěly žít jako zasvěcené Bohu. Řeholní sliby složily až na začátku 18. století. V roce 1713 byla vydáním Konstitucí ukončena přeměna z laické společnosti na řeholní kongregaci. Po zasvěcení slibem milosrdenství a řeholními sliby se začalo společenství šířit.

Od nás odešly do Nancy čtyři dívky do noviciátu a pak se dvěma Francouzkami přišly v roce 1837 do Prahy. Pro velkou vzdálenost i jazykovou bariéru jim bylo z mateřince doporu-

čeno, aby zde založily samostatnou větev. Z Prahy se sestry za jedenáct let rozšířily do Polska. Z Francie do Trevíru. Dále se tato společenství dělila vlivem politické situace tak, že po druhé světové válce je v Evropě sedm samostatných generalátů, ten náš je v Praze.

Ve Federaci SCB žijí a působí jednotlivé kongregace autonomně a mezi sebou vytvářejí vztahy porozumění a pomoci. Jednotlivé větve této federace působí na více místech v misiích. Počet členek federace při zakládání byl 4238.

O své dojmy a hluboké prožitky z putování po stopách zakladatelek se pak Matka Vojtěcha dělila pravidelně se sestrami. V tomto sdílení se o to, co prožila, je také její umění být představenou sester.

„I nejlepší přizpůsobená obnova zůstane bezvýsledná, nebude-li jí předcházet obnova vnitřní.“

Sedmá generální kapitula, která probíhala od roku 1970, byla pro pokoncilní obnovu našeho společenství velmi významná. Směrnice 2. vatikánského koncilu byly promyšleny a hledaly se cesty, jak je uvést do praxe. Kongregace se dala do práce.

Provádění obnovy podle koncilních dokumentů

S nadšením se pracovalo nejdříve na obnově liturgie. Po třech etapách práce, po revizi základních dokumentů kongregace vyšly „Prozatímní konstituce a stanovy“. Byly dány sestram na zkoušku do další generální kapituly.

Sestry si u Matky Vojtěchy cenily její snahy. Vedena Duchem Svatým vlévala do sester opravdové nadšení, povzbuzovala je ke svatosti. Šlo jí o návrat k pramenům i o nové vyjádření charismatu a spirituality v každodenním životě a službě. Vybízela sestry k věrnosti v zachovávání všeho, na čem se kapitula usnesla a co přijala jako vůli Boží pro tuto dobu.

Při zahájení Osmé generální kapituly (1976–1978) řekla: *„Ať sestoupí na toto shromáždění Duch moudrosti a světla, Duch lásky a dobroty – protože právě z plnosti Božího Ducha může vyrůst z našeho jednání Boží dílo. Naše obnova, drahé sestry, není ukončena. Jestliže se nenaučíme velkému umění modlitby, nebudeme ani bdělé a citlivé pro možnosti, které nám Pán nabízí.“*

Potom místo obnovy – může nastat deformace. Největší starostí této generální kapituly musí být, aby obnova v modlitbě měla přednost a aby se také ostatní úkoly řešily v duchu modlitby a s ohledem na opravdový život modlitby.“⁷⁴ „Vložme své úsilí do ohně Ducha Svatého.“

„Úkoly 2. vatikánského koncilu, vytyčené pro řeholníky v dekretu Perfectae caritatis, můžeme shrnout do dvou požadavků: vnější a vnitřní obnova.“ „Je třeba si uvědomit, že pokoncilní obnova začíná návratem k evangeliu, rozhodnutím orientovat svůj život podle evangelia.“⁷⁵

Tyto dvě generální kapituly (VII. a VIII.) vykonaly velké úkoly: vydaly Konstituce, vypracovaly Stanovy, Direktář, ustálily řeholní roucho, předložily sestram mnoho kvalitního materiálu pro koncilovou obnovu. Duchovní stůl boromejek byl bohatě prostřen.

V roce 1982 Matka Vojtěcha svolala IX. generální kapitolu. Na začátku prosila sestry: *„Prosím, sestry, vyprošujte nám tolik světla, aby IX. GK znamenala pro naše společenství ,letnicovou obrodu.“⁷⁶*

A kapitulárním řekla: *„Předně si musíme uvědomit, že za každou naši snahou a veškerým úsilím musí stát velká modlitba. My samy musíme být společenstvím modlitby. Budme otevřené světlu Ducha Svatého. Naslouchejme jeho jemnému*

⁷⁴ Ze zahajovací řeči VIII. GK.

⁷⁵ 15/76 Znojmo-Hradiště, 2. 8. 1976, z dopisu sestram po volbách.

⁷⁶ Z IX. GK, GK 17.

působení. Naslouchejme však také sobě navzájem. V pokorné připravenosti hledejme vůli Boží.“

„Domnívám se, že tato GK má před sebou ještě větší úkoly, než měly kapituly předcházející. Vždycky totiž to vnější má jistější předpoklady viditelného zdaru před činností a úspěchem duchovním a vnitřním. A co nyní? „Zajeď na hlubinu!“ (Lk 5,4).

Proto navrhuji jako hlavní úkol IX. generální kapituly: zvnitřnění, prohloubení, pravdivost.“⁷⁷

„Vaše dotazníky nám umožnily hlubší vhled do celé kongregace, do života komunity i do vnitřního života jednotlivých sester, do jejich snažení či selhávání. Dejme se cele Pánu, aby nás mohl použít.“⁷⁸

Matka Vojtěcha byla svým působením vzdálena 300 let od doby založení sester boromejek, svým významem se ale stala reformátorkou našeho společenství v duchu 2. vatikánského koncilu. Do tohoto dění vložila všechny své síly a schopnosti.

„Máme před sebou veliké úkoly, velkou odpovědnost! S pomocí Boží však zvládneme všechno. Vždyť naše očekávání, útěcha a jistota jsou ve slovech Ježíšových: „Až na Vás sestoupí Duch Svatý, budete mými svědky!“⁷⁹ Takto často hovořila v setkáních k sestram v komunitách.

Zlepšení podmínek života sester

Aby se pokoncilní obnova mohla vůbec uvést do života, Matka Vojtěcha viděla jako důležité připravit lepší podmínky pro život sester ve společenství. Došlo ke zjednodušení prvků společného života. Sestry začaly číst denně Písmo svaté (10 minut) a číst samy duchovní četbu – doposud byla jen společná. Čas k tomu vybyl zkrácením ústních modliteb.

⁷⁷ Srov. IX. GK, GK 35.

⁷⁸ 3. pracovní část IX. GK, s. 54.

⁷⁹ Archiv MV, 4, Oběžníky, 13/71, s. 1.

Sestrám doporučovala studium Malé teologie⁸⁰ a zároveň jim k tomu postupně posílala studijní materiál. Sestry, které nemohly studovat, měly mít trvalou formaci pomocí přednášek sester, které měly teologické vzdělání.

Za nejdůležitější formační prvek během roku považovala duchovní cvičení. Šlo jí o to, aby si sestry konaly duchovní cvičení mimo svou komunitu. Dříve měly možnost si je konat jednou za tři roky v mateřinci, ostatní roky doma a při práci. Sama bývala při všech kurzech přítomná a měla se sestrami rozmluvu, po nich pak dva dny instrukcí, ve kterých probírala především charisma a spiritualitu.

Kladla také důraz na dobře prožitou rekolekci. Postupně dovedla společenství k tomu, že jí sestry věnovaly celý den, ne při práci, jak tomu bylo dříve.

Od Adventu 1970 začala s liturgickými přípravami a kapitulační obnovy. Téma souviselo s liturgickým rokem a s tím, co pozorovala na životě velké dynamické komunity. Později vybízela sestry a učila je prožívat konventní kapituly pro obnovu života, vzájemného dialogu, bez kterého dochází k různým negacím rodinného života. Už od roku 1971 měly sestry k dispozici konstituci 2. vatikánského koncilu *Lumen gentium* a dekret *Perfectae caritatis*.

Od roku 1972 zavedla Matka Vojtěcha pravidelná setkání představených a magister dorostu. Brzy porozuměla potřebě formovat v duchu koncilní obnovy nejdříve ty, které měly v kongregaci na starosti formaci sester v komunitě. To rozšířilo její působení o tuto týmovou práci.

A postupně začala od roku 1972 konat vizitace komunit⁸¹. Pravidelně psala oběžníky o dění v kongregaci do komunit, dopisy k významným dnům a událostem každého roku, o dění v církvi. Po skončení VII. GK začala od ledna 1973 psát

⁸⁰ P. Jan Baptista BARTA OFM, *Malá teologie*, Praha 1968, úvod do studia teologie.

⁸¹ Vizitace jsou církví předepsané návštěvy vyšších představených v komunitách sester za účelem prozkoumání podmínek života a služby a povzbuzení sester k věrnému životu.

pro sestry Kapitoly obnovy řeholního života⁸². Toto navázalo na předání Prozatímních konstitucí sestrám. Tyto texty na jednotlivé články nových Konstitucí připravovala na každý měsíc až do konce tohoto mandátu v roce 1976 a rozesílala je pravidelně do všech komunit. K této práci ráda využila zkušených teologů a duchovních otců, především O. Jana Ev. Urbana, později O. Jana Ev. Víchu.

Každé setkání se sestrami zahajovala rekapitulací snahy po obnově. V roce 1978 říká: *„Vždyť už přes dvanáct let nás vyzývá 2. vatikánský koncil k cestě dokonalé lásky, k následování Krista podle evangelia. Jdeme, ale tápeme. Toužíme, ale kolísáme. Cítíme, jak to stále ještě není ono. Schází nám rozhodnost, chybí nám ten světecký radikalismus, se kterým se jde za Kristem bez kompromisu, který sahá až do živého bez slevování, bez vynechávání.“*⁸³

Vedle těchto formačních materiálů se starala o další vzdělávání a rozvoj života a schopností sester. Nabízela sestrám možnost rekreačního pobytu. Dbala na potřebný odpočinek sester. Vybídla sestry varhanice a hudebnice, aby se přihlásily na kurz. Nabízela účast na kurzu pro ošetřovatelky.

Návštěvy rodičů a příbuzných také postupně rozšířila na více dnů v roce.

Dělila se se sestrami o všechno, co prožívala, zvláště o to, co bylo důležité pro růst boromejské identity sester i celého společenství. Z jejích řádků dýchá radostné nadšení, výborný pozorovací talent a umění sdělit a vtáhnout všechny čtenářky, tedy sestry, do děje tak, že se všechny cítily účastny dění. Matka dokázala zapalovat sestry už svým nadšeným výkladem.

O duchovní růst se starala i pro sebe. V roce 1973 byla na duchovních cvičeních O. Jana Ev. Urbana OFM. Získala v něm duchovního otce, který ji provázel až do posledních

82 Kapitoly obnovy řeholního života jsou odborné články pro sestry, které mají posloužit sestrám k prohloubení života podle Konstitucí, charismatu a spirituality.

83 Archiv Matky Vojtěcha, *Z dopisu k novému roku 1978*, 1/78, Znojmo-Hradiště.

chvil života. Zároveň v něm získala i spolupracovníka v hledání nového pokoncilního teologického vyjádření řeholního života Milosrdných sester.

Nové Konstituce a liturgie hodin

Matka Bohumila viděla první krok k uskutečnění koncilních požadavků ve volbě nového vedení kongregace. Matka Vojtěcha přijala jako první úkol této obnovy provést revizi základních dokumentů společenství, jako jsou Konstituce, Direktář, postupně přibýlo i Základní pravidlo federace, Direktář federace. Přitom nově vyjádřit identitu našeho povolání návratem k pramenům a zároveň přijetím současné reality.

Hlavní práci na Prozatímních konstitucích vykonala VII. generální kapitula. Šest let jsme Konstituce zkoušely a podle návrhů sester je VIII. generální kapitula přepracovala a připravila jako návrh k definitivnímu schválení. Matka sestrám v roce 1977 děkovala za tento výsledek pilné práce, modliteb a obětí všech.

*„Opravené Konstituce jsou hlubší. Více vyzvedávají podstatu našeho charismatu a jasně poukazují na krásu naší spirituality. Jsou stručnější a k zapamatování snazší. Drahé sestry, učme se je rády, abychom je mohly plnit. Žijme je! Horlivě usilujme o jejich poznání, pochopení, přijetí a plnění v duchu a pravdě. Láska nás opravdu povede k ožívání textu Duchem Ježíšovým, který jediný je učitelem pravdy a duchem opravdu oživujícím. Každý den je nový život, nový dar a nová možnost stoupat vzhůru, zdokonalovat se, být darem Bohu i lidem...“*⁸⁴

84 Z dopisu k Vánocům 1977 a k předání pracovní verze nových Konstitucí sestrám k seznámení se s nimi. 11/77.

Pokoncilní obnovu provázelo radostné zjištění, že boro-
mejský duch, tedy vlastní úkol a poslání, ani po třech staletích
neztratil schopnost odpovědět na potřeby naší doby. Sestry
dostaly nové Konstituce. Na jejich obdržení se připravovaly
modlitbou, triduem a noční adorací. Podobně na všechno
„nové“ ve společenství byly důkladně připravovány.

*„Přijměme tuto knížku jako výzvu ke svému obrácení v pra-
vém slova smyslu: od povrchnosti k horlivosti, od zvykovosti
k opravdovosti, od neupřímnosti a nepravdivosti k pravdě. Ať
je to pro nás příležitostí k procitnutí ze spánku vlažnosti do
života lásky. V tom ať je naše svatost! Na každé z nás zále-
ží, co uděláme ze svého života! Proto každá boromejka musí
vyvinout úsilí o osobní obnovu, protože jen tak se obnoví celá
Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského; za to
neseme odpovědnost. Kéž žádná nezůstane stranou!“⁸⁵*

Liturgie hodin byla velkou láskou srdce Matky Vojtěchy.
S jakou pečlivostí a touhou se doslova pídila po nových tex-
tech breviáře! Jak podněcovala Otce Bártu – tvůrce prvního
překladu –, aby překládal. Kolik energie a nadšení přelévala
do srdcí sester, když je učila novým strukturám breviářové
modlitby! A což teprve, když byl žaltář pohromadě a bylo tře-
ba mu dát vlastními prostředky novou formu, aby se dostal do
rukou všech boromejek. Kolik to bylo radostného úsilí! S ja-
kou láskou přijala celá kongregace vánoční dárek v podobě
nového žaltáře roku 1974. Bylo v tom mnoho lásky.

Proti lehounkým elegantním výtiskům Západu hlásal náš
žaltář námahu vlastní výroby, ale i lásku, která mu dala tuto
formu. Toto naše officium vydala Česká katolická charita tis-
kem s povolením v r. 1977, ale trvalo ještě dlouho, než je kon-
gregace mohla sestrám předat. Stalo se tak teprve 16. září 1981.

⁸⁵ Z dopisu při předávání Konstitucí sestrám.

Pochodeň milosrdenství

Po skončení společné práce všech kapitulárek byly vý-
sledky práce generálních kapitul uzavřeny do sborníků, které
Matka Vojtěcha nazvala Pochodeň milosrdenství I. a II.

*„Nejdražší spolusestry, s láskou a vděčností posíláme Vám
vřelé pozdravení při ukončení VIII. generální kapituly. Upřím-
ný dík za spolupráci, příspěvky, pomoc a modlitby jsme Vám
vložily do Pochodně milosrdenství.“*

*Je to stručný souhrn podstatných bodů, které probírala
VIII. GK, kromě Konstitucí, Stanov a Direktáře. Dostáváte je
každá pro svou vlastní potřebu k četbě i k rozjímání. Kéž nás
Pochodeň milosrdenství vyburcuje k aktivitě lásky, k opravdo-
vé obnově, k svatému prožívání života v zasvěcení.*

*Eucharistický Spasitel je naší silou. Dokud budeme srdcem
v jeho Srdci, uneseme každé břímě. Panika práce ztratí na tí-
živosti, pokud budeme čerpat pokoj z Božích zdrojů. Na cestu
obnovy přeji vám duši plnou světla a radosti, statečné srdce
a vždy ochotu ke znovuzačínání.“⁸⁶* Dne 4. listopadu 1984 ses-
try dostaly v Jubilejním roce sv. Karla na jeho svátek Pocho-
deň II., ve které je obsažena obnovná práce IX. GK.

V dopise sestrám k novému roku 1972 Matka Vojtěcha
napsala: *„Přeji Vám, drahé spolusestry, abychom prožily tento
rok v radostném a stále novém úsilí o svatost. Ať náš duchovní
růst pod vedením Ducha Svatého a na přímělu Matky Boží
je i při mnohých obtížích a strastech života plný krásy a svět-
la, prostoty a pravdy! Ať nás každá životní situace najde při-
pravené k sebeoběti! Ať vždy dovedeme pozvednout své srdce
a svou duši i uprostřed zmatků světa k Tomu, který nás miluje
a ve kterém je zdroj naší radosti.“⁸⁷*

⁸⁶ Znojmo-Hradiště, 17. července 1978, z dopisu při ukončení VIII. GK, 10/78.

⁸⁷ Ve Znojmě-Hradišti, 1. ledna 1972 z dopisu k novému roku.

Bylo jí jasné, že nové dokumenty, vyjádřené myšlenky, témata týkající se nových věcí se budou jen pomalu prosazovat do života sester, které dlouhou dobu žily vlivem vnějších okolností (válka, vyvezení mladých sester do továren a do komunit v pohraničí, vystěhování sester německé národnosti, změny v organizaci kongregace na území ČSSR) v provizorních podmínkách.

Formace formátorek

V 70. letech měla kongregace 607 sester, z toho 8 juniorek, 16 tajných čekatelek. Matka se rozhodla, že do potřebné pokoncilní formace sester zapojí především představené, později i magistry dorostu. A začala je od roku 1972 svolávat nejméně na dvě setkání v roce. Jádrem těchto setkání byla spiritualita kongregace a praktické věci, které se vyvíjely v duchu koncilu k většímu dobru sester. Od sester, které žily v ilegaltě, vyžadovala stejnou účast na obnově společenství a plnou účast na formačním dění.

Nejdříve učila představené komunit Denní modlitbě církve. A do komunit o tom sdělila: *„Připomínaly jsme si denně největší úkol 2. vatikánského koncilu pro nás – obnovu řeholního života. Sestry představené se zde už zaběhly do nového způsobu modlitby a my teď radostně čekáme, že v dohledné době bude znít chvála Trojjedinému Bohu ze všech domů Milosrdných sester sv. Karla Boromejského.*

To jsou opět pokusy o uskutečnění vnější obnovy. Ale cílem obnovy řeholního života je hlavně obnova vnitřní! Prohloubení řeholního života! Zde je silná výzva pro každou z nás. Budme si vědomy, drahé spolusestry, že jsme to my všechny, které v současné době dáváme ducha a směr naší kongregaci; že na každé z nás záleží její život a vzestup. Snažme se o vnitřní pro-

*hloubení, vyvíjíme úsilí o osobní svatost, která se stane základem obnovy všech.*⁸⁸

„Je třeba zabývat se studiem historie kongregace, abychom v ní znovu objevily a přivlastnily si ducha, který vedl naše zakladatele“ (podle PC 2). Pozvala sestry ke studiu a zkouškám z Konstitucí, z dekretů.

Prvořadým úkolem sester představených je budit ve svěřených spolusestrách vnitřní úsilí o duchovní obnovu řeholního života podle základních prvků naší spirituality: prostota, jednoduchost, rodinné společenství, účinná láska.

Matka Vojtěcha probírala s představenými zásady pro dobré řízení komunity a pro jednotnost celého společenství. *„Z duchovního čtení dělejme výklad, výuku, dialog, aby nám Boží věci chutnaly... Takto konané společné čtení bude mít ráz formační.*⁸⁹

Učila nejdříve formátorky⁹⁰ o účelu komunitní kapituly⁹¹: jejím cílem je napravovat nedostatky a usměrňovat společným úsilím život a práci komunit. Jde o to, aby se sestry vychovávaly k upřímnosti, otevřenosti, k společnému úsilí, k osobní odpovědnosti a aby se odstranila kritika po straně.

Zdůrazňovala sestrám vliv osobnosti představené na komunitu: *„Co jste získaly, nedostaly jste pouze pro sebe, ale pro obnovu vašich komunit, které už čekají na vnitřní obohacení skrze vás.*

V poslušnosti a důvěře v pomoc Boží přijaly jsme službu strážce majáku: máme být světlem a ukazatelem cesty. Chrá-

88 Ve Znojmě-Hradišti, z dopisu MV, 3. 6. 1972, po duchovních cvičeních sester představených.

89 Ze Zápisu o pracovní poradě 9.–10. 11. 1973, s. 1–2.

90 Formátorkou v řeholním společenství je každá sestra představená a sestra, které je svěřen úkol připravovat mladé sestry na řeholní život v čekatelství, v noviciátu a po složení řeholních slibů a v přípravě na složení slibů doživotních.

91 Komunita sester se společně radí, navrhuje změny, hlasuje o důležitých věcech podle konstitucí kongregace. Takováto setkání jsou podle své povahy buď konferencí, nebo při určitých příležitostech kapitulou, která o něčem důležitém pro život sester hlasuje.

nit a třeba i varovat před úskalím světlem svého příkladu. Proto uchovávat dědictví našich zakladatelek, rozdmýčkovat stále nový oheň lásky, který byl v naší kongregaci při vzniku tak výrazný – to je jeden z předních úkolů těch, kdo jsou nositeli autority. Drahé sestry představené, naše služba žádá svatost, žádá nadprůměrnou kvalitu. Proto záleží právě na představené, jestli se vnitřní obnova bude uskutečňovat pravdivě a vytrvale, i do jaké míry se zachová věrnost Konstitucím a nakolik se zvýší radostná horlivost pro boromejské ideály.

*Věrnost a pravdivost jejího života má strhující účinek především na spolusestry, ale i požehnaný dopad na její apoštolské působení. Je opravdu třeba, abychom se rozhořely touhou po pravé vnitřní obnově. Kéž Duch Svatý svou přítomností působí především na naše srdce, prostoupí, oživí a obnoví je tak, abychom byly schopny nejdokonalejší spolupráce s Ním. Ať potom skrze nás vzplane celá kongregace novými Letnicemi.*⁹²

Žádost o přijímání dorostu

Vedle starosti o své společenství pomáhala i druhým společenstvím na cestě obnovy a zároveň spolupracovala s vyššími představenými. Spolu s nimi psala žádost o dovolení přijímat dorost, nejdříve 15. listopadu 1985 předsedovi federální vlády Lubomíru Štrougalovi. Dne 12. ledna 1987 urgovala odpověď na žádost o povolení řeholního dorostu.

Dne 27. května 1987 ve Znojmě-Hradišti, při setkání Ústřední rady ČKCH, v jejím uvítacím projevu znovu zazněla prosba o intervenci ve prospěch přijímání řeholního dorostu, a to pro všechna řeholní společenství.

16. července 1987 iniciovala a spolu s ostatními vyššími představenými v ČSSR napsala dopis prezidentu republiky

⁹² Ze Zápisu o pracovní poradě 9.–10. 11. 1973, s. 2.

Dr. Gustávu Husákovi s žádostí o povolení řeholního dorostu, po 16 letech od ústního zákazu ho přijímat. K dopisu jsou přiloženy podpisy vyšších představených z 26 řeholních společenství. Podpis Matky Vojtěchy je na prvním místě.

Hovory se sestrami

„Rozmluvy s Matkou Vojtěchou byly pro sestry velkým darem. Já osobně jsem se na tyto chvíle moc těšila. Vnímala jsem její osobní hloubku života, i moudrost, schopnost rozpoznat v mém sdělení to důležité, což mohla moudře usměrnit k rozvinutí povolání.”⁹³ Hodiny a hodiny trpělivého naslouchání tvořily nejdůležitější část její služby sestrám. Byla zde cele pro ně a sdělovala bohatství svého poznání.

Povzbuzovala i staré a nemocné sestry k apoštolátu a říkala jim: *„Třebaže žijete a působíte jen v prostorách vašeho domu, nemůžete se vymanit z povinnosti apoštolátu. Mnohé z vás můžete ještě svědomitou prací, všechny pak modlitbou, obětmi a utrpením smíme konat skrytý, ale mocný apoštolát, na který čeká tolik duší.”⁹⁴*

Často psala sestrám dopisy, nejen k životním a řeholním jubileím, ale pro řešení naléhavého problému nebo pro povzbuzení tam, kde toho bylo třeba.

„Moje milá a drahá sestro M..., pokoj a Boží láska buď s Vámi! Teď jsem dostala Váš smutný dopis, a proto Vám ihned píšu, abych Vás aspoň trochu potěšila.

...Milá sestro M..., uklidněte se. Modlím se za Vás, aby Vás Pán Bůh potěšil místo mne, aby Matička Boží vzala do náruče Vaši obtíženou hlavu, Vaše rozbolavělé srdce a zarmoucenou duši. Jste nemocná, drahá sestro, ale Vy se zase uzdravíte! Věřte! Prosím Otce Pia, aby se v nebi přimlouval za Vaše uklidnění a uzdravení.

⁹³ Osobní vzpomínka sestry Remigie Češíkové SCB.

⁹⁴ Z vizitační zprávy z Vidnavy z 24. 1. 1973.

Užívejte pravidelně léky, i když se Vám to zdá příliš mnoho. Máme poslouchat lékaře a Pán Bůh naváže na Vaši poslušnost uzdravením. Těším se, že mi zase někdy napíšete, a hlavně se těším, že se dozvím od Vás, že je již lépe. Ten hluk bývá jen v určitém období. Zase se i okolí ztiší a Vám bude dobře. Tolik po tom toužím, abyste byla co nejdřív zdravá, spokojená a šťastná. A také se těším, že až k Vám přijedu, že Vás najdu veselou. Prosím Vás, netrapte se ničím! Když Vám napadne myšlenka, že budete propuštěna, odeženejte ji! To Vás jen trápí pokušitel. Mám Vás opravdu, drahá sestro, ráda, a nikdy bych nedovolila, aby Vám bylo ublíženo. To mi věřte a buďte spokojená! Tím se bude také lépe hojit Vaše choroba.

Dělám Vám křížek na Vaši hlavu, ústa i srdce, hodně bych Vás chtěla potěšit a objímám Vás v sesterské lásce.

Kladu Vás do hlubiny Božského Srdce a do stále ochrany naší nejdražší Matky – Panny Marie!

A Vy, prosím, vzpomeňte i na mne! Denně Vám žehná Vaše S. M. Vojtěcha.⁹⁵

Príležitostně kladla sestrám i celému společenství kontrolní otázky o průběhu obnovy. Její péče o sestry byla komplexní: „Drahé sestry, položme si otázku, ale upřímně, poctivě, pravdivě. Jak hluboko zasáhly tyto obnovné snahy církve mou duši? Jaký dopad na můj duchovní život měl 2. vatikánský koncil, zvláště dekret *Perfectae caritatis*?

A přece je třeba jít pravdivě cestou obnovy. Jen tak zazáří celá kongregace v kráse lásky a milosrdenství. Jen vytrvalým úsilím a obětí každé jednotlivé uchová se čistota ducha – idea naší kongregace.⁹⁶

„Bez pokání neobstojíme, neuskutečníme přání 2. vatikánského koncilu.“ „Mýlil by se, kdo by viděl v pokoncilních usta-

noveních život pohodlnější, méně náročný. Od řeholních osob se naopak žádá větší duchovní vyspělost, velkodušná služba, vydávání svědectví, a ne pod nálepkou ‚obnovy‘ uvolnění řeholní kázně. Všechny směrnice 2. vatikánského koncilu mají řeholní život skutečně a pravdivě prohloubit.“⁹⁷

Povzbuzovala k věrnosti v denním pořádku: „*I do malých věcí můžeme vkládat velkou lásku.*“⁹⁸ Církevní předpisy a naše spiritualita byly jejím koníčkem, o kterém s velkým zápallem hovořila. Povzbuzovala. Nezapomenutelnými chvílemi byly zkoušky u ní a známkování znalostí, zvláště mladých sester. Vnesla do všech touhu po učení se novým pokoncilním věcem, zvláště novým Konstitucím.

Ve spolupráci s O. Janem Ev. Urbanem připravila slovní vyjádření naší spirituality. Její neúnavnost a krásná spolupráce s dalším knězem, kapucínem Janem Ev. Víchou, připravily velké duchovní bohatství pravidelné četby, formačního materiálu v době, kdy duchovní knížky byly velmi vzácné a často opisované na průklepových papírech. Vytvářela formační programy pro sestry ve formaci.

Povzbuzovala sestry k adoraci, k radostné recitaci denní modlitby církve a vysvětlovala důležitost chvílí ticha v mlčení. Vybízela k pravdivějšímu životu v chudobě, který umožňuje lépe chápat chudobu: „*Co nám říká láska našich Matek k chudým? Naše osobní chudoba ať je zvláštním důkazem našeho milosrdenství.*“⁹⁹

„V milosrdné lásce je důvod naší existence i dnes. Víte samy, jaká tvrdost srdce pronikla do života lidí. Uvědomujme si, že právě v dnešním světě, v současné situaci a v přístupu k dnešnímu člověku v jeho slabosti, opuštěnosti a utrpení jsme

95 Archiv MV, 28, Korespondence psaná Matkou Vojtěchou. M-5.

96 Z dopisu sestrám do komunit k roku 1976, 1/76.

97 Z dopisu sestrám k postní době v roce 1976, 6/76 Hradiště, 2. 4. 1976.

98 Z vizitační zprávy z Vidnavy z 24. 1. 1973.

99 Tamtéž.

*ponořeny do největší hloubky naší spirituality. Naše spiritualita je stále nová.*¹⁰⁰

Vedla své společenství ke slavení. Vedle liturgie to byla důležitá výročí a jubilejní roky. Zvala sestry k modlitbě a k oběti v ty dny, kdy Svatý otec cestoval po světě, abychom kolem něho vytvářely ochranný val. Burcovala nás k aktivitě lásky a smíru, když v roce 1978 uplynulo 60 let od stržení Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí.

*„Ať nás nenajde tato doba změkčilé, ale statečné a opravdu milosrdné. Smír je skutek milosrdenství.“ „Kéž z nás všech udělá Duch Svatý lidi nové, lidi plné lásky, sestry opravdu milosrdné, sestry svaté!”*¹⁰¹

Poslední dny života

Na podzim roku 1987 se u Matky Vojtěchy objevily první příznaky nemoci a 3. 11. byla lékaři potvrzena diagnóza: zhoubný nádor na plicích. Matka Vojtěcha tuto zprávu přijala s odevzdaností a statečností. Od 10. 11. 1987 dojížděla denně na ozařování do znojenské nemocnice. Stěžovala si na slabost.¹⁰²

Koncem roku si pozvala jednotlivé představené na osobní setkání, protože neměla sílu pro pravidelné setkání představených a magister. Odkaz pro představené zanechala v dopise z červencového setkání:

„A je jisté, že budoucnost kongregace vyrostе jen ze svatých sester. Umějme žít svůj dar. Je jisté, že hlouček zapálených boromejek, které budou žít světecky své charisma, postačí, aby přenesly oheň milosrdné lásky do budoucích staletí. Vzorem každé milosrdné lásky je Ježíš nejmilosrdnější. V jeho ruce je

100 Z vizitační zprávy z Vidnavy z 24. 1. 1973.

101 Z dopisu sestrám po ukončení ročních duchovních cvičení, Znojmo-Hradiště, 24. 10. 1978.

102 Archiv MV, 1, 74/ 16, dekurz z chorobopisu MV.

*naše budoucnost. A ON nám říká do všech našich situací, ne-snáží a obtíží: Důvěřujte...” (Jan, 16,33).*¹⁰³

V listopadu si v dopise na sebe stěžuje svému duchovnímu otci P. Urbanovi: *„Neumím ještě stonat. Zdá se mi, že to musím rozchodit, nemyslet na sebe – a zatím slyším pravý opak. Mou největší obtíží je jídlo. Ale nutím se a dělám tak pokání za všechny mlsnosti mého života. A vůbec – mám toho mnoho ještě napravovat a dohánět. Pán mi dává čas. Kongregace chce na Pánu zázrak. Já zase jen prosím, abych dokonale naplnila Boží vůli.”*¹⁰⁴

V předvečer slavnosti Krista Krále byla přítomná v refektáři divadlu, které si připravily sestry k jubilejnímu 150. výročí příchodu sester do Prahy. Pro sestry byla velkým oceněním její pochvala. Řekla nám, že už teď může zemřít, protože vidí, že jsme dobře porozuměly svému povolání. Do Vánoc velmi zeslábla.

*„Myslím, že jsme asi v poslední době všechny cítily, že Matka Vojtěcha duchovně rychle stoupá, vyžívá, že nás hodně předbíhá, že jí jaksí až nestačíme. Když se se svatou rozhodností divila, jak to, že ještě žádná boromejka není svatořečená, říkala jsem si v duchu: Matka bude první svatou boromejkou.”*¹⁰⁵

Od Vánoc byla upoutaná na lůžko a ve velkém utrpení metastáz do CNS. *„Při noční službě u nemocné 31. 12. 1987 mi Matka Vojtěcha řekla: „Až bude 24 hodin, vzbudte mne.” Několikrát do půlnoci se sama vzbudila a ptala se: „Ještě ne?” A když bylo po půlnoci, udělala velký kříž a řekla: „Tak ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého vstupujeme do nového roku. Co nám přinese?” Pak si vytáhla z Následování Krista hlavu XLVII. – Kterak nutno pro věčný život snášet veškeré těžkosti. Prosimla mne, abych jí celou kapitolu přečetla. Velice zvážněla a po*

103 Př. – Mgr. 5.–6. 7. 1987, s. 40.

104 Z dopisu duchovnímu otci P. Janu Ev. Urbanovi OFM, listopad 1987.

105 Setkání sestry Petry Šilerové s Matkou Vojtěchou na podzim 1987.

chvilce řekla: *„To že jsem si vytáhla?“ a při dalším předčítání pokyvovala hlavou na souhlas.*

Vzpomínám si na její hrdinný postoj, který zaujala, když už věděla, jakou má nemoc. Když jí začalo ubývat sil a musely jsme ji při chůzi podepírat, aby došla do svého pokoje, tehdy jedenkrát jsem ji viděla, jak hluboce prožívá to, co se v ní děje. Opřela hlavu o stěnu, začala plakat, až škytat, a řekla: „To už nikdy nebudu chodit?“ Za chvilku si však utřela slzy a dodala: „Jak Pán Bůh chce!“ A pak už jsem ji nikdy neslyšela naříkat nad svou nemocí.

Jednou při hlídce, bylo to zvečera, myslela jsem, že Matka Vojtěcha spí, protože byla klidná. Sedla jsem si ke stolu, abych si vykonala duchovní četbu. V pokoji bylo naprosté ticho. Matka Vojtěcha najednou řekla: „Je tu někdo?“ Ozvala jsem se a zeptala se, jestli něco potřebuje. Ona řekla: „Ani ne, ale chtěla jsem si trochu zanaříkat, a tak, když nebyla sama, nenaříkala. Velice si vážila mše svaté. Když již dostávala utišující injekce, prosila, abychom ji nenechávaly usnout během mše svaté. Musela skutečně napnout všechny síly, aby byla bdělá, protože už byla velice zesláblá a zmořená krutými bolestmi.“¹⁰⁶

Začátkem ledna 1988 zapsala pro Matku Vojtěchu její vikářka S. M. Inviolata telefon¹⁰⁷ od P. Jana Ev. Urbana. Matka Vojtěcha už nechodila – ale ještě mluvila, její nemoc vrcholila a smrt se blížila:

„Celým srdcem na Tebe takřka každou chvíli pamatuji a žehnám Tě. Kéž Pán Bůh Ti stále pomáhá – prosíme o to všichni mnohokrát za den. Kéž Tě potěší, že jsme u sebe tak blízko, protože nás stále spojuje Boží přítomnost. Věř, že je tomu opravdu tak mnohokrát ve dne i v noci. Množství po-

106 Archiv Matky Vojtěchy, 36, Vzpomínky na MV, F 1, 13. 1. 1989, S. M. Fabiola Šolcová (byla s ní 12 let v generální radě).

107 V té době ještě nebyly přenosné telefony ani mobily.

zdravů ode mne a ode všech, kteří Tě milují. S Pánem Bohem Ti říká od srdce Tvůj otec Jan.“¹⁰⁸

Své bývalé spolužačce Míle Patové o sobě k vánočnímu přání napsala:

„Já jsem na tom poněkud hůře: po zápalu plic mě léčili jako TBC, a později se zjistila Ca plic. I já se plně dávám Pánu, beru z jeho rukou vše, co posílá, a těším se na nebe. Vždyť to je náš cíl. A tak, moje drahá, drahá Mílo, pozdravuj všechna děvčata, vyříd, že se za ně modlím.“¹⁰⁹

Poslední měsíc zde na zemi prožila ve velkém utrpení. Zemřela klidně uprostřed svých sester a na rtech jí zůstalo tiché: „*Ano, Pane.*“ Její generalát trval sedmnáct let a sedm měsíců. Při přípravě pohřbu byla nalezena duchovní závěť napsaná 4. 11. 1987. V tento den napsala ještě několik dopisů na rozloučenou, především své rodné sestře Emilii a neteři, sestře Leoně.

Pohřeb Matky Vojtěchy byl slavností. 28. ledna 1988 bylo její tělo uloženo na hřbitově sester ve Znojmě-Hradišti za velké účasti kněží a sester.

A co může říct nám, kteří si připomínáme 50. výročí 2. vatikánského koncilu?

Možná by nám položila kontrolní otázku: Jak jsme přijali do svého života učení 2. vatikánského koncilu?

Burcovala nás před nebezpečím na cestě obnovy, že zůstaneme jen u obnovy vnější a upokojíme se tím, že máme všechno dobře vyjádřené a že všechno známe, a nedojdeme k obnově vnitřní. Nebudeme zde tím, čím tu máme být.

Naopak, její bohatě žité křesťanství, rozhodnutí pro svatost od útlého mládí – i tím nás povzbuzuje na naší cestě, abychom ani my nezklamali očekávání nebe i země.

108 Archiv MV, 30, Korespondence zaslaná Matce Vojtěše, F 2.

109 Z korespondence – vánoční přání spolužačce, prosinec 1987.

Mgr. S. M. Remigie Anna Češíková SCB – narozena 29. 10. 1954 v Uherském Hradišti. Po gymnáziu pokračovala na zdravotnické škole. Do kongregace byla přijata Matkou Vojtěchou v roce 1971. Prožila 19 let jako tajná řeholnice. Pracovala jako zdravotní sestra. V roce 1990 se se skupinou sester vrátila do nemocnice v Praze pod Petřínem. V roce 1991 začala studovat dálkově Katolickou teologickou fakultu na UK v Praze, magisterský obor náboženských nauk. V letech 1994–2000 byla generální představenou Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Teologické studium dokončila až v roce 2002. Od roku 2003 působí v Římě v Nepomucenu. Spolupracovala na kanonizačním procesu služebnice Boží Matky Vojtěchy Hasmandové s Mons. Josefem Laštovicou. Od roku 2012 je postulátorkou římské části procesu.

První část dopisu, ve kterém Matka Vojtěcha popisuje sestřám setkání s Matkou Terezou v Brně 10. listopadu 1984

*„Buďte pokorné jako Maria a svaté jako Ježíš“
(Matka Tereza všem boromejkám).*

*Nejdražší spolusestry,¹¹⁰
vroucně Vás zdravíme a tentokrát se chceme s Vámi podělit o velkou radost, kterou jsme prožily před několika dny (10. listopadu 1984).*

Začalo to telefonováním 8. 11.: „Do Československa přijede Matka Tereza z Kalkaty a bude 9. 11. v 17.30 hod. v kostele sv. Ignáce v Praze na mši svaté. Přijedte!“

Neuvěřitelné!

Je to možné? Každý nabral dech a jásot neměl konce.

Rychle jsme se chystaly do Prahy.

Potom telefon stíhal telefon. Nepopsatelná radost se nás zmocnila, když jedna úřední zpráva zněla: „V sobotu bude Matka Tereza v Brně, odtud pojedete do Lechovic a potom k Vám do Znojma-Hradiště na večeri a na noc.“

Ze samé radosti jsme připravovaly málem celý dům: honem se chystal pokoj a vše ostatní pro klidný odpočinek a spánek. Zpěvačky hledaly uvítací znělku a písně, k ranní mši svaté bude jistě nejlepší latina – Missa mundi. Kuchyně plánovala jídelníček.

Do Prahy se nejelo, na to už nebyl čas. Ale u nás – to bylo něco: snad ještě nikdy neřinčel tolik telefon jako nyní. Jen během oběda přišly čtyři telefonické zprávy a jedna odporovala druhé. Program se měnil na obrátku. Jely jsme proto radši osobně do Brna, abychom měly z konsistoře nezkreslené zprávy.

¹¹⁰ Archiv MV, Oběžník 15/1984, Znojmo, 13. 11. 1984, s. 1.

Závěr byl: „Matka Tereza bude v Brně v sobotu v 16 hod. na mši svaté na Petrově. Na Hradiště už nemůže, ale přijede v 15 hod. do bližších Lechovic. Dostavte se tam.“

Půl hodiny předem jsme stály s kyticí a dárkem (dvě krásné vázy) u lechovických sestřiček, se kterými jsme se stále podílely na společné radosti, ale i na trampotách z nejistoty programu.

A opět hlášena změna: „V Brně to začne až v 17 hod.“ Ale za chvíli spěšná zpráva: „V Brně na Petrově je začátek v 16 hod., u Panny Marie – u jezuitů – v 18.30 hod., do Lechovic přijede Matka Tereza až ve 20 hodin.“

Chrám svatého Petra a Pavla byl nabitý. Mše svatá právě začínala. Lid nadšeně zpíval. Byly to hlasy většinou mladé, pevné a krásné. Spousta mužů, mládeže a všeho lidu byla uchválena vlnou radosti. Všichni zpívali píseň vděku, chvály a proseb. Jaká síla je v tom lidu, když písni volá: „Dědictví otců zachovej nám, Pane!“

Nic nám nevadilo, že nevidíme. My jsme vnímaly duši a srdcem, že je tu Bůh, Bůh v lidech, který je velký, slavný, milující, že jeho oblažující přítomnost je mezi námi.

Právě zněla slova evangelia: „Co jste učinili jednomu z těchto nejmenších...“ Jak asi šťastně vnímá tato slova Matka Tereza se svou průvodkyní sestrou Monikou.

Jak vyzývá tato řeč radostné zvěsti k revizi vlastního života! V přítomnosti Matky Terezy slova Kristova nabývají obrovských rozměrů, oslovují, burcují, zmocňují se srdcí...

Minievangelium

Matka Vojtěcha nosila stále u sebe v kapse „minievangelium“, které obsahovalo tyto citace z Písma:

„Toto je moje přikázání: Milujte se navzájem, jako jsem já miloval vás.“ (Jan 15,12)

„Bůh je láska.“ (1 Jan 4,16)

„Kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh zůstává v něm.“ (tamtéž)

„My víme, že jsme přešli ze smrti do života, protože milujeme bratry.“ (1 Jan 3,14)

Toto je jádro křesťanství. Více najdete v Bibli, zvláště v Novém zákoně.¹¹¹

¹¹¹ Poslední slova v textu jsou od P. Jana Ev. Urbana OFM, duchovního otce Matky Vojtěchy.

6. Pohled biblisty na život Matky Vojtěchy

P. Dr. Jaroslav Brož

Úvod

Mám-li být upřímný, uvažoval jsem dlouho o tom, co zadání tématu „pohled biblisty na život Matky Vojtěchy“ znamená. Matku Vojtěchu jsem poprvé osobně viděl při jejím pohřbu. Můj kon-seminarista Jenda Mráz, dnes monsignor Mráz, emeritní rektor papežské koleje Nepomucenum – je tu mezi námi přítomen – si jistě vzpomíná, že jsme se tehdy vypravili starou stovkou škodovkou do Znojma na Hradiště na pohřeb Matky Vojtěchy z litoměřického semináře. Byla to snad náhoda, vlastně Boží řízení, že jsme tehdy u profesora Zedníčka složili zkoušku o něco dřív, a tak jsme se mohli pohřbu zúčastnit. Ani jsem dobře nevěděl, komu vlastně jedu na pohřeb. Teprve zpětně jsem byl velmi vděčný, že jsem se mohl aspoň takto s Matkou Vojtěchou seznámit. Jejím pohřbem vlastně moje cesta s ní začala. Tuto obdivuhodnou ženu, řeholnici, světici poznávám stále víc v plodech jejího života, to je skrze život a službu Milosrdných sester svatého Karla Boromejského.

Dva životy, jedno poslání: Matka Vojtěcha a Matka Tereza z Kalkaty

Když člověka něco zaujme, má snahu o tom mluvit pořád. Před více lety, aniž jsem to chtěl, jsem dostal víc příležitostí

proniknout blíže do tajemství osobnosti a díla blahoslavené Matky Terezy z Kalkaty. Od té doby si vždycky ukládám malou cenzuru, že o ní nebudu moc mluvit, protože mám sklon na ni pořád ukazovat. Čím žije srdce, tím přetékají ústa. Ale u Matky Vojtěchy je souvislost se světicí z Kalkaty na místě. Některé velké duchovní osobnosti nemohly život církve u nás kvůli železné oponě ovlivnit přímo, osobním působením. Matka Tereza by jistě v Praze či někde jinde v naší zemi otevřela dům pro chudé a trpící mnohem dřív než v roce 1990. A tak se dobrý Bůh postaral, aby nám v Matce Vojtěše dal „Matku Terezu“ do té naší kotliny, uzavřené ostnatým drátem, nenápadně zevnitř. Tady se narodila, tady vyrůstala, trpěla, milovala a neúnavně sloužila. Tak se mi to jeví, zvlášť když o ní slyším vyprávět sestry a také když pročítám slova Matky Vojtěchy. Ostatně, mnohé tu už dnes také krásně zaznělo.

To by asi patřilo k pohledu biblisty jako úvod, nakolik se mohu za biblistu-vědce považovat. Utěšuji se mnohdy pohledem na apoštola Pavla, který toho asi kvůli misijní službě také v knihovnách moc nenaseděl. Ale měl rád Pána Ježíše a to se dá nejlépe naučit od svatých. Tedy chceme-li: Matka Vojtěcha jako žité evangelium kdekoli a za všech podmínek.

Rád dnes vyslovuji vděčnost za život Matky Vojtěchy a blahopřeji celé Kongregaci Milosrdných sester svatého Karla Boromejského, že takovou světicí pro ty nesnadné doby minulé i pro současnost jako pomocníci v nebi dostala. Od některých sester rád přijímám obětavou pomoc a spolupráci ve službě duchovního osvobození. A někteří lidé, kteří jsou týráni zlým duchem, dosvědčují, že Matka Vojtěcha jim je přímo hmatatelnou oporou v jejich nesnadném duchovním boji. Bývá svou přímluvou mocně přítomná se svatými našich dnů – Janem Pavlem II., Matkou Terezou a dalšími. Zakoušíme zde duchovní štafetu, která je součástí tajemství církve. Matka Vojtěcha zemřela v roce, kdy jsem přijal jáhenské a kněžské svěcení. Letos je to 25 let. Slavili jsme tedy stříbrné

jubileum společně s ní. Každý z nás začal tehdy na Božím poli svou službu v jiné roli, ale ve vzájemné spolupráci. To je tajemství církve, jak o něm mluví svatý Pavel. Každý úd téhož těla dělá něco jiného. A je zřejmé, že nejde jen o nás, kdo žijeme zde na zemi. I naši nebeští přátelé jsou činní, ano, oni jsou činní víc než my, pozemšťané.

Koncilní obnovu provádějí světcí

K následující myšlence mi dává příležitost další výročí, které si v těchto letech připomínáme: padesát let od konání 2. vatikánského koncilu. Historici by to jistě popsali lépe, ale můj laický pohled mi říká, že do období reformy církve Bůh povolával vždycky víc světců než v dobách ostatních. Chtěl jimi ukázat, co vlastně onou reformou církve zamýšlí. Velikáni ducha, papežové poslední doby, často připomínali a připomínají, že reformu církve dělají světcí, a nikdo jiný. Teologové pomohou formulovat principy, směrnice, vůdčí ideje, biskupové je pomohou odhlasovat, ale vlastními reformátory jsou světcí. Ti reformu provádějí. Bůh plánuje náš život. My se ho také snažíme mnohdy plánovat dopředu, ale někdy je v tom příliš lidského. A pak zjistíme, že své plány musíme přepracovat. Život Matky Vojtěchy je krásným dílem Boží prozřetelnosti. Značná část jejího života od narození v roce 1914, dětství, řeholní formace a především doba jejího věznění – to vše spadá do doby před koncilem. Ona sama už za svého života mohla vidět, jak je její život, věrně protkávaný denní ukázněnou a radostnou poslušností, součástí Božího plánu obnovy. A Bůh si své plány uskutečňuje nejprve v tichosti a nenápadně. Kniha Přísloví říká: „Sláva Boží je věc ukrýt“ a dodává: „Sláva králů je věc prozkoumat“ (Př 25,2). Teprve když jsou zralé, poskytně je Bůh veřejnosti. A to se děje s dílem Matky Vojtěchy v dnešní době a zajisté to bude mít pokračování.

Život svatých – živý výklad Bible

A nyní konečně k biblickému hledisku, abych se dostal k vlastnímu tématu. Poslední významný dokument o Písmu svatém v církvi, posynodní exhortace Benedikta XVI. *Verbum Domini*, mluví v první kapitole o tom, jak chápat a jak správně vykládat Bibli, kdo všechno přispívá ke správnému výkladu Bible a podílí se na něm. A tuto velkou část dokumentu končí pa-pež slovy: „Výklad Písma by zůstal neúplný, kdyby se nenaslouchalo také *těm*, kdo skutečně Boží slovo žili, neboli svatým. Vždyť ‚viva lectio est vita bonorum‘. Nejhlubší výklad Písma vlastně pochází od těch, kdo se nechali utvářet Božím slovem skrze pilné naslouchání, četbu a rozjímání.“¹¹² A nato jmenuje celou řadu konkrétních světců, kteří ukazují, že obnova života jejich i života celé církve byla vždycky spojena s návratem k Písmu svatému a k evangeliu. Jinými slovy: život evangelia a smysl Písma svatého je nejlépe patrný na životě svatých. Na evangeliu, které se žije. Ostatně ani apoštol Pavel, který je nejpłodnějším spisovatelem Nového zákona, si na své literární práci tolik nezakládal. Nepovažoval dokonce psané slovo za tu první a nejdůležitější podobu evangelia, apoštolského kázání, protože když se začteme do jeho časově prvního listu, který napsal křesťanům do Soluně, píše v něm: „A vy jste napodobovali nás i Pána ... takže jste se stali vzorem pro všechny věřící. ... Po všech místech se roznesla zpráva o tom, že jste uvěřili v Boha, takže my o tom už nemusíme nic říkat. ... Když jste nás uslyšeli kázat Boží slovo, vzali jste ho ne jako slovo lidské, ale jako slovo Boží“ (1 Sol 1,6-8; 2,13). Život svatých tedy patří podle mínění církve k nejdůležitějším formám exegeze.

¹¹² BENEDIKT XVI., *Verbum Domini*, čl. 48 (český překlad Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2011).

Vnitřní portrét na základě spisů: Matka Vojtěcha a svatý Pavel

Naše doba s kritickým přístupem k informacím vyžaduje, aby také životy svatých byly čteny na základě spolehlivých pramenů. S velkým zájmem, nakolik mi to čas dovolil, jsem si pročetl dopisy Matky Vojtěchy, které mi poskytla sestra Remigie. Jejich systematické zpracování ale přenechám povolanějším. Pro dnešní zamyšlení jsem se nechal víc inspirovat souhrnným přehledem boromejského charismatu, jak nám ho Matka Vojtěcha zanechala v kratších pojednáních z doby, kdy byla ve funkci generální představené. Tyto stránky poskytují dostatek podnětů k tomu, abychom si o jejím duchovním profilu učinili pravdivý a celistvý obraz.

Abych se ale úplně nevzdálil zadání, totiž biblistickému pohledu na Matku Vojtěchu, pokusím se načrtnout paralelu jejího života s osudy a duchovními postoji apoštola Pavla. Předchozí krásná prezentace pana doktora Schildbergera dokumentující duši Matky Vojtěchy na základě její korespondence z vězení evokuje situaci svatého Pavla, v níž píše svůj list křesťanům do Filip. Ten podle mého soudu nejlépe vyjadřuje ducha, ze kterého psala i Matka Vojtěcha. Oba – apoštol i Matka – v těchto dopisech projevují úžasnou vnitřní svobodu. Nezapomeňme, že ty povzbuzující věty jsou psány v žaláři. Apoštol Pavel dokonce uvažuje o možné blízké smrti (srov. Flp 1,20nn). Existuje jeden odborný článek, jehož autor se domnívá, že Pavel možná pomýšlel na sebevraždu. Až takové – promiňte, stupidní – věci se občas ve vědeckých článcích nebo odborných komentářích mohou nalézt. Pavel je ve skutečnosti schopen dát život pro Krista, a ne ho ze zoufalství zmařit. Současně ale říká: Nevím, co je pro mě lepší. Ať volím to či ono, vždy jsem ve službě Kristově a pro Krista. Když zemřu, budu už s Kristem navždycky. Když tu zůstanu, bude to dobré pro vás, aby se mnoho lidí setkal s Kristem. Na-

víc apoštol Pavel ani ten čas věznění nepovažuje za ztracený. Naopak. Konstatuje, že skrze jeho věznění dokonce víc duší bude přivedeno ke Kristu, než když se může svobodně pohybovat a mluvit o Kristu tam, kde chce (srov. Flp 1,12-14).

Už tu bylo dnes několikrát konstatováno, že se nám těžko daří plně rekonstruovat myšlení, myšlenky, pocity, úvahy, které Matka Vojtěcha ve vězení vedla. Ovšem jedno z jejích dopisů vyplývá jasně: byla si vědoma, že ony dlouhé roky izolace jsou misionářsky plodné. Všimněme si, jak v jejích listech, o nichž věděla, že musejí projít přísnou cenzurou, zaznívá vždycky pokoj, dovolávání se Boží lásky a milosrdenství pro adresáty a pro ostatní lidi. Vnitřní svoboda a radost. Není tajemstvím, že Pavlův list do Filip je nejradostnějším a asi nejosobnějším dopisem. Proto mi podobnost s dopisy Matky Vojtěchy přišla tak blízká. Apoštol Pavel i Matka Vojtěcha jsou ve svých dopisech nesmírně osobní. Svatý Pavel se v listě Filipanům zabývá takovou věcí, jako je nemoc, a to vážná nemoc Epafrodita, který mu doručil od milovaných filipských křesťanů do vězení nějakou podporu, asi finanční dar. A teď se Pavel strachuje o něj, co s tímto poslem lásky bude. Co když zemře? A raduje se, když se Epafroditos zotaví, takže se může vrátit domů zdravý a tlumočit Pavlovu vděčnost a poděkování. Tedy radost a pokoj, to je základní atmosféra Pavlova pobytu ve vězení. A ta na nás dýchá také při četbě dopisů Matky Vojtěchy. Vždycky přeje pokoj. Pokoj ve slovech apoštola Pavla není nějaký psychologický klid, bezstarostnost. V podmínkách komunistické totality bychom mohli myslet na pokoj jako nepřítomnost strachu a úzkosti. Ale to by nebylo zdaleka všechno. Matka Vojtěcha v té bezvýchodnosti zakoušela to, co vězněný apoštol popisuje tak výmluvně: „Radujte se stále v Pánu, opakují: Radujte se! Vaše ušlechtilost ať je známá všem lidem. Pán je blízko. O nic nemějte starost! Ale ve všem předkládejte Bohu své potřeby v modlitbě a prosbě s děkováním. Pak Boží pokoj, který převyšuje všechno pomyšlení, uchrání vaše srdce

a vaše myšlenky v Kristu Ježíši“ (Flp 4,4-7). Kdo jste Matku Vojtěchu znali, můžete asi dosvědčit, že to je portrét její duše, jejího srdce. Pokoj, který převyšuje všechno lidské pomyšlení. To je pokoj Kristův, který člověka zakotví někde za hranicemi toho, co zažívá v lidsky tísnivé situaci. A je to pokoj, který stráží, chrání. Je to určitá clona, která nedovolí, aby to vnější člověku rušilo společenství s Kristem v modlitbě. Uchová mysl i srdce pro to podstatné, pro Krista a službu jemu.

Svatému Pavlovi a jeho blízkému spolupracovníku Lukášovi jsme vděční za to, že v apoštolových autentických dopisech a v knize Skutků apoštolů máme doložen nejúplnější portrét člověka žijícího v Kristu z Ducha Svatého. Na prvním místě jsou to pochopitelně evangelia, která nám předkládají osobnost Ježíše Krista, jež nesrovnatelně převyšuje jakýkoli jiný lidský vzor. On je ten první, koho je třeba následovat. Ale potom – to si uvědomme – ani v apoštolu Petrovi, ani Janovi, nemáme tak kompletní učednický portrét, jako máme v Pavlovi. Zejména si ceníme portréty vnitřního, duchovního, který září především tam, kde se apoštol ocitá v nesnázích a zkouškách. Jako by tlak nepříznivých okolností Pavla nutil, aby se otevřel do hloubky své bytosti a ukázal celé tajemství své duše. Tak bychom mohli jít krok za krokem dál a přesvědčovat se znovu a znovu, jak Matka Vojtěcha šla cestou apoštolské a biblické spirituality. A zároveň jak ji v procesu koncilní a pokoncilní obnovy prosazovala do života sester, do života kongregace. Tomu se chceme věnovat nyní.

Poslušnost jako součást biblické víry

Když jsem poslouchal příspěvek sestry Remigie, zazářila mi jasně poslušnost Matky Vojtěchy Apoštolskému stolci. V důvěře, že skrze koncil a autoritu papeže a biskupů mluví Duch Svatý, ona okamžitě, když to bylo možné, doporučovala a dá-

vala k četbě a ke studiu základní dokument k porozumění Krista a církve, konstituci *Lumen gentium*, a dokument vedoucí k obnově řeholního života *Perfectae caritatis*. To je také něco, co je s biblickou vírou těsně spjato. Tak se projevovaly všechny veliké reformátorky církve, které sloužily milosrdnou láskou. Matka Tereza z Kalkaty právě na poslušnost a spojení se Svatým otcem kladla veliký důraz. Není bez zajímavosti, že jí založené sestry Misionářky lásky odebírají v každém domě týdenní vydání *L'Osservatore Romano* a při rekreaci nebo při obědě z něj čtou promluvy papeže, dokumenty a vyjádření církve. Jsme-li v Kristu jedno tělo, je třeba mít také jedno smýšlení. I to je jedna tvář poslušnosti. V listě Římanům apoštol Pavel podtrhuje skutečnost, že víra podstatně souvisí s poslušností. Mluví o „poslušnosti víry“. Jeho apoštolské poslání je určeno k tomu, aby přivedl „k poslušnosti víry“ všechny národy (Řím 1,5).¹¹³ Na konci listu znovu opakuje, že Boží tajemství zjevené v Kristu mají všechny národy „poslušně přijmout“ (Řím 16,26).

Charisma a poslání

A nyní k materiálům Matky Vojtěchy, ve kterých pojednává o charismatu, duchovním životě a kontemplaci. Původně jsem zamýšlel hovořit nejprve o spiritualitě jako širším pojmu, který potom může být vysvětlen na konkrétnější kontemplaci a charismatu. Ale z biblického hlediska je východiskem spirituality charisma spolu s vyvoláním a povoláním. Proto je správné začít jím.

Systematické pojednání o charismatu jsme si už vyslechli z úst otce Jacka. Můžete tedy sklízet plody toho, co on pře-

¹¹³ Překlady tuto výstižnou formulaci často zastírají. Tak katolický liturgický překlad mluví o „ochotném přijetí víry“, Český ekumenický překlad „aby uposlechlly a uvěřily všechny národy“, česká Jeruzalémská bible naopak přesně „poslušnost ve víře“.

dem zasel. V Novém zákoně je charisma plodem milosti. To dobře vyjadřuje i jazyková konstrukce toho slova. Řecká přípona „-ma“ ve slově „charisma“ vyjadřuje důsledek nebo plod „charis“, milosti. Když čteme pozorně svatého Pavla, tak si všimneme, že slovo „milost“ (charis) je téměř vždycky spojováno s Kristem: „milost našeho Pána Ježíše Krista“. Milost, tedy živé spojení s Bohem – v katechetické definici ji nazýváme přátelstvím s Bohem nebo živým spojením s Bohem –, je od Ježíšova vtělení a jeho díla spásy vždycky vázáno na Krista. To znamená, že naše spojení s Bohem má kristovskou formu, Kristovu podobu. A to je tedy charisma: Bůh mě volá tím, že mi osvítlí svého Syna Ježíše Krista tak, že se pro něj nadchnu, oddám se mu a toužím mít jeho rysy, jeho smýšlení, jeho život. Byl jsem překvapen, když se mi za mých studií v Římě dostala do ruky příručka biblické spirituality, s jejíž pomocí jsem si mohl tyto skutečnosti ujasnit.¹¹⁴ A když jsem začal pročitat výše uvedené materiály Matky Vojtěchy, tak s údivem nacházím stejné myšlenky, stejné učení. Charisma je originální vidění Krista. Znamená to, že každý se s ním setkává novým, jedinečným způsobem. Kristus mu září a dává se mu neopakovatelně. Je to něco jiného než subjektivistický přístup k pravdě ve smyslu „každý má svou pravdu“. Kristus je jeden a nelze ho rozdrobit na množství nesourodých pohledů, „jak si ho kdo představuje“. Charisma není můj subjektivní pohled na Krista. Ale Kristus ve svém tajemství je tak bohatý, že ho nikdo z lidských jedinců nemůže plně vyčerpat. Proto skrze charisma dává Ježíš zazářit určité stránce svého tajemství. A tak boromejka vidí v Kristu především milosrdnou lásku. Františkána uchvátil Kristus chudý. Dominikána zase Kristova horlivost v kázání Božího království. Svatý Pavel mluví o jednotlivých aspektech Krista, o jeho konkrétních projevech, darech. Ale nad tím vším je charisma v tom biblic-

¹¹⁴ Jesús LUZARRAGA, *Espiritualidad bíblica de la vocación*, Madrid 1984, 2. vyd.

kém, novozákonním smyslu: originální, osobní vidění tajemství Krista. Skrze něj dává Bůh člověku svoji milost a otevírá mu možnost žít z něho. Žít ve spojení s ním prostřednictvím Krista, kterého nám ve svém zjevení představuje. Živého Krista, to znamená Krista, který byl oslaven a který je tu stále živý. Opakuji ještě jednou, že ono originální, osobní vidění Krista znamená, že každý k němu může přistupovat pouze osobním a neopakovatelným způsobem. Jinými slovy: tak, jak mně bylo dáno vidět Krista, ještě nikomu přede mnou dáno nebylo. Milost a povolání ke křesťanské víře je osobní dar. Skvělou odpovědí na něj je touha sv. Terezie od Dítěte Ježíše, kterou od ní přijala mimo jiné také bl. Matka Tereza z Kalkaty: „Milovat Ježíše tak, jako ho nikdo předtím nemiloval.“ V této aspiraci není domýšlivost a pohrdání minulými generacemi světců, ale jasná vize, že na osobní jedinečné obdarování Kristem mohou odpovědět jen a jen jedinečnou, nezastupitelnou láskou.

Tento charismatický přístup ke Kristu tedy nemá nic společného s moderním filozofickým subjektivismem. Kristus je objektivně jeden, „stejný včera, dnes i navěky“, říká závěr listu Židům (Žid 13,8). Ale on mi září originálním způsobem tak, že mi nabízí osobní přátelství s ním. A to je charisma. Matka Vojtěcha ho takto úžasným způsobem vnímala a takto ho představila sestrám. Je to pro kongregaci veliký dar.

V Novém zákoně je výše zmíněná stránka charismatu velmi dobře osvětlena v životní cestě apoštola Pavla. Skutky apoštolů mluví třikrát o jeho setkání s Kristem na cestě do Damašku (Sk 9; 22; 26). On sám o něm mluví na začátku listu Galaťanům: „Bůh si mě však už v lůně mé matky vybral a svou milostí povolal a rozhodl, že mi zjeví svého Syna, abych o něm kázal radostnou zvěst pohanům“ (Gal 1,15nn). Bůh Otec představuje apoštolovi Ježíše Krista ve světle originální milosti. V tomto privilegovaném okamžiku Pavlova života se uplatňuje Boží vyvolení od věků, povolání skrze zá-

ření Krista a poslání jít k pohanům jako účast na misijním poslání samého Krista. Vyvolení, povolání, poslání – všechny tyto pojmy souvisí s biblickým charismatem, i když s ním nejsou úplně totožné. Ostatně také Matka Vojtěcha v některých souvislostech všechny tyto pojmy zahrnuje do širokého pojetí slova „charisma“. Bylo by praktické, až bude někdo systematicky zpracovávat její dílo, aby vypracoval slovník základních termínů, jak ona je chápala a vykládala. Její porozumění spirituálním pojmům bylo mnohdy velmi biblické. Snad je třeba jen upozornit, že ona do „charismatu“ začleňuje i to, čemu v biblickém smyslu říkáme „poslání“ (missio), což je nesení Kristova světla ostatním lidem. Toto drobné upřesnění je dobré mít na mysli. Velkou zásluhou Matky Vojtěchy ale je, že velmi výstižně vyjádřila, že poslání není nějaký „befel“ – vnučený příkaz, který někdo dostane jako voják nebo policista od svého nadřízeného, ale že vyrůstá z mého osobního poznání Krista a z živého setkání s ním.

Kontemplace a její trojí předmět

V tomto smyslu pak Matka Vojtěcha mluví o kontemplaci. V jedné krásné pasáži svých instrukcí říká – volně interpretuji: boromejský ideál, charisma, má v sobě neoddělitelně zabudovanou ne jakoukoliv modlitbu, ale kontemplaci. Charisma předpokládá stálé spojení s Duchem Svatým, naslouchání mu a citlivost na jeho doteky. Podle Matky Vojtěchy je kontemplace nezbytná k tomu, aby sestra boromejka, jako jednotlivec i jako celá kongregace, byla schopna sloužit milosrdnou láskou. Bez tohoto ponoření do Krista bude všechno naše snažení jen jakýsi humanismus, humanitní služba, která bude postrádat evangelní radikálnost. Matka Vojtěcha to říká dost jemně. Jistě s ní souhlasíme a ve shodě s některými autory bilancujícími nedávnou minulost můžeme důrazněji dodat,

že pouhý humanismus bez Boha, tedy ateistický humanismus jako vůdčí ideologie, přivodil snad nejčernější století v lidských dějinách, století dvacáté. Proto jediný humanismus, který může obstát jako naděje pro budoucnost, je humanismus Kristův, evangelní.

Se svým zdravým a konstruktivním kritickým duchem se Matka Vojtěcha nespokojila s ledabylým a povrchním pochoopením čehokoli. S rozhodnou přímočarostí šla k jádru věci. Mohu to tvrdit ne proto, že jsem ji osobně znal, ale tato vlastnost vyplývá z jejích řádků. Ve svých instrukcích o kontemplaci píše: *„Dekret Perfectae caritatis je užitečné číst v latinském originálu. Tak lépe poznáme, jak často se tam objevuje slovo kontemplace, které v českých překladech zaniká za slovy modlitba.“* S podobnou potíží týkající se též kontemplace se setkáváme při četbě evangelia sv. Jana. Evangelista často používá sloveso „vidět“. V mnoha případech bychom si ho měli alespoň pro sebe přeložit slovem „kontemplovat“, protože v tom smyslu je tam používáno. Vidění Ježíše, ve čtvrtém evangeliu často vyjadřující víru v něho, není jen vnějškové, „historické“ vidění, ale vidění kontemplativní, které uchopí Ježíšovu hloubku, to je sjednocení s Otcem. Stejně tak Matka Vojtěcha chtěla upozornit na to, že v Perfectae caritatis nejde o formální modlitbu, které mnohdy chybí vroucnost a vnitřní nasazení, ale že jde o nahlížení Kristova tajemství.

V boromejské spiritualitě Matka Vojtěcha podtrhuje význam trojího rozměru kontemplace. Také v tomto důrazu skvěle odpovídá Pavlově novozákonní nauce o modlitbě, k níž patří spojení modlitby s činností apoštolátu. Je pozoruhodné, jak sobě blízká charismata nacházejí souznění i ve způsobu modlitby. Učení a spiritualita blahoslavené Matky Terezy z Kalkaty jako by pocházely ze stejné školy jako myšlenky Matky Vojtěchy.

Na prvním místě je kontemplování Ježíše Krista, a to v tom hledisku, které je charismatu sester svatého Karla Bo-

romejského dáno jako dar. Způsob kontemplace odpovídá charismatu. Když byl například Ježíš zjeven apoštolu Pavlovi, tento viděl nejen Kristovu „tvář“, ale také záměry jeho srdce: „Pavle, chci jít ke všem národům.“ Apoštol od toho okamžiku kontempluje tuto touhu Kristova srdce a skrze ni Krista samotného. Ježíš mu mohl na samém začátku poslání říct: „Pavle, jsi schopný muž, a tak tě pošlu do Řecka. Půjdeš tam, založíš komunity mých učedníků ve Filiprech, Soluni, Korintě, zřídiš jim fond, aby měli z čeho žít, ustanovíš jim představené ...“ Ne, to mu Ježíš neřekl. Nepopsal mu plán misie ve všech krocích. Ale ukázal mu svou touhu jít s evangeliem ke všem pohanům a spasit je. Pavel se ustavičně vrací k tomuto počátku a kontempluje Kristovo srdce. A tak je to se všemi charismaty. Sestry, které dostaly charisma sester svatého Karla Boromejského, ho přijaly a přijímají stále tak, že kontemplují Kristovo srdce, které má soucit s lidskou bídou, nemocí, chudobou hmotnou i duchovní. Kontemplují Krista asi tak, jak na něj hleděl po boku svatého Pavla evangelista Lukáš. Proto nám zanechal Kristův portrét milosrdného Spasitele, který hledá to, co bylo ztraceno. Veliký Dante nazval svatého Lukáše „scriba mansuetudinis Christi“, to je ten, který psal o Kristově milosrdenství, jemnosti, citlivosti na lidskou slabost. Takového Krista kontemplovat – to je boromejské charisma a poslání.

Dále Matka Vojtěcha připomíná, že kontemplací je také třeba nahlížet Krista trpícího ve mně. To je na hony vzdálené jakékoli sebelítosti nebo bolestícnosti. Takový přístup mě vede k nahlížení vlastní hodnoty. Kristus chce spolupracovat se mnou i tam, kde nejsem oceňován jako výkonný, účinný a schopný podle lidských měřítek. Také moje utrpení, považované obvykle za neužitečný odpad lidského života, má cenu. Je to Kristovo utrpení. A Matka Vojtěcha zdůrazňuje především důležitost smírné síly takového utrpení. O ní mluví zejména pozdní zralé Pavlovy listy do Kolos a do Efezu.

Rozhodující úlohu v díle usmíření světa s Bohem má Kristův kříž a jeho prolitá krev (srov. Ef 2,13-18; Kol 1,20).

Nakonec dva uvedené kroky kontemplanace nutně vedou ke kroku třetímu, abychom nazírali Krista trpícího v jeho údech, v bližních. Všichni velcí svatí se vyznačují tím, že přistupují k nárokům evangelia přímo. Nekonstruují různé hermeneutické objížďky, jichž jsme někdy svědky při četbě vědeckých biblických komentářů nebo teologických esejí. Je nesporně důležité vědět, že Bible používá metaforického a symbolického jazyka. Není ale žádoucí chránit se metaforami před tím, aby se mi meč Božího slova ostře zařízl do vlastního těla a srdce. Svatí jsou při četbě evangelia „fundamentalisty“ v nejlepším smyslu slova. Například když se Matky Terezy z Kalkaty ptali, proč slouží druhým, odpověděla prostě: „Ježíš řekl: byl jsem hladový, a dali jste mi najíst ...“ (Mt 25). Naše služba Ježíši v našich bližních nemůže být motivována tak, že si v nich Ježíše jen „představujeme“. To bychom byli naivními snílky. Milosrdná služba trpícím se zakládá na tom, že to Ježíš tak řekl. A on v těchto bratřích a sestrách k nám *skutečně* přichází. Svědčí o veliké duchovní vnímavosti Matky Vojtěchy a její mimořádné citlivosti na boromejské charisma, že tuto přítomnost Krista v trpících bratřích a sestrách, založenou na Pánově evangelním slově, tak vážně a důsledně žila a horlivě k ní povzbuzovala druhé.

Závěr

Závěrem se sluší spirituální základy, na nichž Matka Vojtěcha stavěla, shrnout v analogii k dvojí přítomnosti Kristově, jak ji vnímala a žila žena jí duchovně blízká, již několikrát jmenovaná matka chudých z Kalkaty. Na jedné straně se setkáváme s Kristem v eucharistii, v níž je Pán přítomen reálně na rovině svátosti. Na druhé straně je Ježíš stále přítomný v chudých, trpících, umírajících, nemocných. I v nich je Kristova

přítomnost v jejich utrpení a chudobě stále reálná, možno říci kvazi-svátostná. Jako Ježíš při poslední večeři řekl: „Vezměte, jezte. To je mé tělo“ (Mt 26,26), tak také v evangeliu říká: „Měl jsem hlad, a dali jste mi najíst ... Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali“ (Mt 25,35-40). V eucharistii se nám Ježíš dává jako pokrm a my v něm přijímáme jeho lásku. V chudobě potřebných lidí k nám přichází, abychom mu my dávali svoji lásku. Jenom tak můžeme žít zde na zemi jeho životem lásky, která – podobně jako dýchání nebo činnost srdce – se vždy vyznačuje dvěma fázemi: výdech a nádech, systola a diastola, přijímám a obdarovávám.

Nezbývá než vyslovit přání, touhu a prosbu k Matce Vojtěše, aby byla nadále naší duchovní učitelkou, naší sestrou, která nám pomáhá na naší cestě následování Ježíše Krista.

P. Jaroslav Brož, Th.D. & S. S. L. – narozen 22. 2. 1963 v Náchodě, po maturitě na gymnáziu v Trutnově 1981 studoval v letech 1981–1988 na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Praze – Litoměřicích (1983–1985 základní vojenská služba). Na kněze byl vysvěcen 25. 6. 1988 v Hradci Králové. 1988–1993 pastorační kněžská služba v královéhradecké diecézi, 1990–1992, 1993–1994 – odborný asistent na Katolické teologické fakultě UK v Praze, 1994 licenciát teologie na UK v Praze (ThLic.), 1994–1997 studium na Pontificio Istituto Biblico v Římě ukončené licenciátem biblických věd (S. S. L.), 1995–1996 semestrální studium hebrejštiny, historie a archeologie na Hebrew University v Jeruzalémě, 1997–2000 doktorské studium na UK v Praze (Th.D.). Působí na katedře biblických věd Katolické teologické fakulty UK v Praze, již je vedoucím. Pedagogicky a badatelsky působí v oboru Nový zákon a semitské jazyky – syrština křesťanského starověku. Je členem Catholic Biblical Association of America, Society of Biblical Literature, European Association of Biblical Studies a Patristické společnosti České republiky.

7. Matka Vojtěcha očima sester

S. M. Joannes Jana Sedláčková SCB

S. M. Eucharistiana Mária Tarandová SCB

O způsobu a kráse¹¹⁵ její charismatické a spirituální formace sester v době normalizace, tedy v letech 1970–1988

Proč? Protože jsme v této době přišly do kláštera.

Duchu Svatý, otevři naše srdce! Matko Boží, veď nás za ruku!

Každý z nás v sobě nosí neodmyslitelné osobní povolání, které je těsně spjato s naším životem a prostředím. Matku Vojtěchu Bůh povolal do klíčového pokoncilního období života kongregace boromejek, kde svým zralým mateřstvím a obětí života měla převést její členky do životodárnějšího období.

Matka Vojtěcha – byla to naše Matka. Narodila se 25. března 1914, na svátek Zvěstování Páně, ve stínu Mariina fiat. Bě-

¹¹⁵ Krása nás spasí, říká Fjodor Michailovič Dostojevskij. Vladimír Solovjev navazuje: Krása je materie plná světla, je vtěleným světlem. Krása nepochází z materie ani ze světla. Je spíše výsledkem vzájemných aktivit. Krása je materializace ducha a zduchovnění materie. Krása je tajemství, ve kterém ďábel bojuje proti Bohu. Místem bojiště je lidské srdce. Věčný život vnímáme díky kráse, která je časovým rozměrem nekonečna.

Světlo jako prvý princip krásy je schopné osvobodit materii od tíhy nepřehlednosti. Vytváří jednotu mezi materiálním a nemateriálním.

Umění připouští zduchovnění materie a materializaci ducha. Prostřednictvím umění se božské ujímá lidského. Umělecké dílo citlivě představuje objekt v jeho definitivní podobě, ve světle budoucího světa.

Užitečnost krásy a umění se hluboko dotýká reality člověka, který má potřebu měnit život k podobě Boha. Prostřednictvím krásy a umění se uskutečňuje přeměna fyzického života na duchovní. Musíme věřit v poslání umění a krásy, jinak nejsme schopni vnímat smysl života. (srov. Peter DUFGA, *Krásu pochopíme, ak nás začne meniť*, in: *Katolícke noviny* 1/2013, Bratislava, s. 8.)

hem 74 let se životodárný klíček jejího života prodrál vším, co se mu stavělo do cesty.

Bylo jí 56 let, když se stala Matkou velkého společenství sester svatého Karla Boromejského. Přišla zralá. Prošla, jak ve formaci lidské, křesťanské, tak řeholní zkušenostmi věřícího člověka předkoncilní i pokoncilní doby, jako řeholnice zároveň životem učitelky, vychovatelky, zdravotní sestry, vězeními padesátých let, návratem nemocné, ale zocelené řeholní sestry, později ustanovením představené do nelehké situace velké předkoncilní a krátce pokoncilní komunity ve Vidnavě.

Psal se rok 1970, kdy je 8. července zvolena generální představenou Milosrdných sester svatého Karla Boromejského. Pražské jaro rychle pominulo, to církevní však teprve začalo. Pro poslušnou dceru církve má motto: Perfectae caritatis – obnova řeholního života, která je jedním z cílů 2. vatikánského koncilu. Je třeba dobře využít přítomného okamžiku. Jak dlouho bude trvat?

Je třeba nových sil

Sestry stárnou. Je třeba nových sil. V kongregaci chybí jedna generace sester. Od padesátých let se nesmí přijímat řeholní dorost. Rysy prodírajícího se nového totalitního systému, doby tzv. normalizace, jsou však stále zřetelnější.

Risikovat tedy znovu vězení? Fiat je však rozlišeno. Staň se. Matka Vojtěcha se v Pochodni milosrdenství obrací k sestrám:

„Začněme, drahé sestry, začněme vlastní konverzí!”¹¹⁶ Nebyla tedy lehká doba, když se Matka Vojtěcha rozhodla znovu přijímat a vychovávat nový dorost kongregace. Proč se tohoto kroku odvážila hned po zvolení? Proč její první kroky vedly do francouzského města Nancy, kolébky kongregace, na „pouť

¹¹⁶ Pochodeň milosrdenství I., výnosy VIII. GK.

k pramenům“? Proč ji Duch Svatý stále tak neodbytně nutil hledat vlastní tajemství kongregace, klíček života, nově pojmenovat charisma a spiritualitu, jádro poslání kongregace?

Je podivuhodné sledovat, jak klíčový zásah milosti na počátku mateřské služby, vyjádřený i těmito několika otázkami, dovedla za své služby světecky rozpracovat pro celé společenství. I v tom je její mistrovství. Dovedla pracovat s tmou i se světlem.

Drahé sestry, Duch Svatý ať je vždy naše světlo a přetvářející síla! V něm a s ním poznámevme znamení doby a budme svědky jeho radostné zvěsti – evangelia –, tj. živého Ježíše Krista, který nese světu oheň své lásky, teplo milosrdenství a všem pokoj a plnost dobra. S Duchem Obnovitelem a s přítomností Tě, která byla vždy jeho věrným a trvalým „Ano“ ke každému spolupůsobení, ať se rozjásá naše duše radostným a slavným „Magnificat“.¹¹⁷

Profil Matky

Matka Vojtěcha byla mystik. Mystici vždy stojí v první linii nové doby. Ať čteme její myšlenky z měsíčních obnov řeholního života, jakýkoliv dopis nebo duchovní odkaz, nikdy neopomene vzývat Ducha Svatého a Pannu Marii. Matka Boží jí slíbila ve snu, že ji na konci života převede přes poslední překážku. Proto se jí po celý život držela pevně za ruku.

Matka Vojtěcha nebyla ani historik, ani filosof, ani teolog, ani čistý praktik. Žila především naprosto radikálně své zasvěcení. Přesto dovedla přesně vystihnout a popsat bolesti člověka na pozadí totalitní doby. I zde však mluvila o pomoci potřebnému většinou mystickou řečí milosrdenství. Ale jaké teplo a světlo jsme vnímaly, když nás učila, jak se máme skláňet k nemocným a jakkoli trpícím!

¹¹⁷ Pochodeň milosrdenství I., výnosy VIII. GK.

*Služba boromejky neznamena jen ošetrovatelský výkon, ale má přinášet útěchu, pochopení a účast na fyzické, duševní i duchovní bolesti trpícího. Její přítomnost má vnášet jas a hřejivé teplo milosrdného srdce. K milosrdenství patří i úsměv.*¹¹⁸

Byla jiná než Matka Tereza z Kalkaty. Viděla naše místo v nemocnicích, v sociálních zařízeních, ale i v dalších oblastech, do kterých jsme v důsledku totalitního režimu nemohly nastoupit. Přála si také dobré odborné vzdělání sester.

V této době připadalo v úvahu jako nejjistější studium na zdravotní škole. V praxi se nemohl brát zřetel na osobní dary sestry. Většinou jsme pracovaly ve zdravotnictví. My, které jsme se bytostně necítily zdravotnicemi, jsme tím dost trpěly. Pouze příslušnost k tak nádhernému charismatu dovedla vyřešit naše obtíže.

Dostat se v té době na zdravotní školu bylo umění. Několik našich představených, které měly na starosti přibývajících boromejský dorost, muselo mnohokrát v civilu navštěvovat potajmu vedení školy a pro obě strany bezpečně zajistit příchod nebo přechod ze školy na školu, ať jsme přicházely odkudkoliv. Dodnes vyjadřujeme velký obdiv těmto civilním představitelům, kteří s velkým rizikem pomáhali kongregaci zajišťovat odborné vzdělání pro tolik hledajících děvčat.

Formátorkou v nelehké době

Po vyučování jsme spěchaly domů, do našich domečků. Tak jsme nazývaly místa našeho tajného pobytu. Ubytování v malých rodinných domcích byl pro kongregaci nejvhodnější způsob, jak v rodinném duchu, který je podstatným znakem kongregace, zajistit dívkám všestrannou řeholní výchovu. Domečky, napsané na některou z osvědčených dívek, se kvů-

¹¹⁸ Ze Směrnic Kongregace SCB.

li bezpečnosti pořizovaly ve městech, většinou v Praze nebo v Brně.

V domečku měla každá z nás něco na starosti. O náš tělesný a duchovní život se staraly jedna nebo „dvě tety“ v civilu. V začátcích to byly sestry důchodkyně, které si z lásky k nám oblékly civilní šat. Přímo jsme hltaly nové poznatky o řeholním povolání, dějinách kongregace a zkoušely jsme zachovávat řeholní kázeň, režim dne a žít společně radosti i bolesti, které to přinášelo.

Během studií jsme ještě nebyly právoplatnými členkami kongregace. Prožívaly jsme dobu kandidatury, to znamená dobu přípravy na řeholní život. Vše se odehrávalo v tajnosti. Často jsme o tom nesměly mluvit ani s našimi nejbližšími příbuznými.

Čekatelský život v domečcích nebyl lehký, ale byl krásný. Společně jsme vstávaly, společně se modlily, stolovaly, a společně jsme trávily i volný čas. Když jsme přišly ze školy, nejdříve jsme se poklonily Pánu Ježíši ve svatostánku, v naší tajné kapliče. Potom jsme řekly sestře představené, která byla zároveň naší magistrou, co jsme ten den prožily, aby posoudila, jestli jsme jednaly podle řeholních předpisů. Teprve potom jsme se rozešly k plnění dalších povinností.

Jednou za měsíc jsme se svou magistrou strávily den před tajně ukrytým svatostánkem, kde jsme se v tichu i společně zamýšlely nad prožíváním svého řeholního povolání. Někdy nás bylo mnoho na jednom místě. Spaly jsme i na dvojácích, nebyla možnost většího soukromí. Domů jsme jezdily jednou za čas, většinou na prázdniny.

Jednou za rok jsme se vynalézavými způsoby dostaly do pravého kláštera na Hradišti u Znojma, tehdejšího hlavního sídla kongregace, kde jsme společně prožívaly duchovní cvičení, tzv. exercicie, pod vedením některého z osvědčených kněží. Jak kouzelně nám znělo: „*Vejdí celá, zůstaň sama, vyjdí jiná!*“ Mnohým z nás možná poprvé došlo, že duchovní život je určitá forma osobní cesty s Ježíšem. Cesty, kterou jsme v tradičních farnostech nenašly.

A kvůli tomu všemu riskovat, to bylo pro mladého člověka úžasné. Přitom jsme vůbec netušily, kolik musely riskovat naše představené. Matkou Vojtěchou počínaje a sestrou na vrátnici konče.

Vedoucí domova ani nikdo jiný nesměl nic postřehnout. A dvacet až třicet mladých lidí není jen tak lehké udělat neviditelnými. Často jsme odjížděly ukryté v autě, přikryté nějakým košem nebo dekou.

Tehdy jsme Matku Vojtěchu ještě moc nevnímaly. Měla nás na starosti jiná sestra z generální rady, která pravidelně objížděla jednotlivé domečky a konala s námi kandidátské rozmluvy, při kterých zkoumala nejenom pravost povolání, ale také určovala naše další kroky.

Jiná situace nastala, když jsme skončily školu. Představené se rozhodly, že budou riskovat i formaci, vzhledem k zasvěcení se slibů v našem společenství.

*Řeholní povolání dovedené k zasvěcení představuje v církvi podivuhodné, Bohem založené nejdůvěrnější spojení, které je znamením budoucího věku. A v němž dovršujeme své plné darování Bohu.*¹¹⁹

Těšily jsme se a byly jsme zvědavé, jak to naše představené zařídí. Jedna z možností vypadala takto: soustředit určitý počet kandidátek do některého z ústavů sociální péče nebo domova důchodců, kde pracovaly naše sestry, tam přijmout pracovní úvazek, zůstat společně ubytované a ve volném čase se připravovat s pověřenými magistrami modlitbou, výukou a prací na tajnou obláčku, noviciát a tajné skládání slibů. Kandidátky, které musely po studiích začít pracovat v nemocnicích nebo i v jiných zařízeních v Praze a v Brně, konaly tajný noviciát a další formaci i nadále v domečcích.

Tím, že jsme musely zůstat po celou dobu formace v civilním oblečení, co nejméně nápadné, dostaly jsme se v těchto

zkušebních letech i do míst, kde by nás jako oblečené do řeholních šatů nepřijali. Aby mohla být jen jedna kandidatura, jeden noviciát, nebo juniorát, často jsme se stěhovaly.

Takovýmto způsobem jsme prožívaly celou formaci. Stále ve střehu, aby nás někdo neviděl a neslyšel, když jsme se společně modlily nebo učily. Zůstat pokojné, když mnohým dobrým lidem i štouralům nešlo do hlavy, proč se nevžíváme, nekouříme a proč trávíme mladý život v těchto zařízeních.

Dá se říct, že se důvod věděl, ale když se nedělalo nic provokativního a byly vidět dobré výsledky v práci, které zdravotnickým zařízením přinášely uznání, byl klid. Přesto se však stalo, že několik z nás zažilo i výsledky a psychické zastrašování. Ale zase nad námi bděly odvážné sestry, které uměly moudře vycházet s vedoucími těchto pracovišť. Díky nim jsme mohly v těchto letech pokojně, i když tajně, složit jak první, tak věčné sliby.

Zvláštní kapitola tvoří skupina sester, našich vrstevnic, které žily a pracovaly celé totalitní období v řeholním oděvu. Protože nebyly v sedmdesátých letech zatíženy studiem, mohly jednoho večera přijmout při tajné mši svaté řeholní šat. V noci pak byly převezeny na jiná pracoviště, kde ráno začínaly pracovní směnu už jako řeholní sestry. Přesto i celá jejich řeholní výchova musela zůstat utajena.

Byly to nezapomenutelné chvíle, kdy jsme my, sestry v civilu, za zavřenými dveřmi kostela v mateřinci na Hradišti, v naprosté tajnosti, oblékaly řeholní šat, skládaly své sliby Bohu a slibovaly věrnost kongregaci.

Řeholní šat i věneček a další symboly zasvěcení musely být pokaždé pečlivě uschovány. V řeholním oděvu nás sestry mohly vidět pouze při větších kongregačních událostech, na exerciciích nebo při obnovách slibů.

Našemu zasvěcení nebo obnovám slibů vždy předcházela týdenní duchovní cvičení, která s námi už celá prožívala Matka Vojtěcha. Po exerciciích následovaly dva dny tzv. řeholních

¹¹⁹ Konstituce SCB z r. 1999, čl. 10.

konferenci a instrukci. Matka Vojtěcha nám v nich představovala krásu našeho charismatu a spirituality. Dovedla zajímavě podávat myšlenky týkající se jak řeholního života, tak i našeho vlastního zaměření. Nepůsobila na nás jenom její slova, ale i způsob, jakým to podávala, a také, jaké nadšení a zápal celá její bytost vyzařovala.

Ve výchově byla důsledná a opravdová, náročná na svatě prožívaný řeholní život. Po schválení přepracovaných Konstitucí jsme k ní my, mladé sestry, jezdily na zkoušky. Konstituce jsme musely znát z paměti.

Mateřská láska nezapomínala ani na ostatní sestry. Její svatost tkví i v tom, jak dovedla organicky spojit duchovní růst sester žijících klasickým řeholním životem a sester v civilu.

K výchově celého společenství napomáhalo tajné tisknutí formačních materiálů, nově vypracovaných podle koncilních a boromejských podkladů. Např. koncilního dekretu Perfectae caritatis, apoštolské exhortace Pavla VI. Evangelica testificatio nebo boromejských materiálů: knížečky Láska, svatost, čin, Federálního direktáře, Pochodní milosrdenství, průběhů volebních a pracovních generálních kapitul, měsíčních kapitul obnovy řeholního života, Boromejského tajemství, měsíčního zpytování svědomí apod. Často jsme pomáhaly skládat listy.

Modlitba církve, breviář, se skládal z několika velkých a těžkých cyklostylových knih.

Po formaci a věcných slibech jsme se ve volném čase naplno zapojily do různých aktivit společenství. Stále ovšem v civilu. Doba totality ještě neskončila. Bydlely jsme opět podle pracoviště buď v ústavech vedle sester, nebo v domečkách. Já osobně jsem v civilu prožila devatenáct let života. Až v březnu 1990, ve svých třiceti šesti letech jsem mohla veřejně obléknout řeholní šat. (S. M. Joannes)

Pracující sestry, přijaté do kongregace před rokem 1950, a sestry důchodkyně žily a pracovaly v době normalizace pouze v charitních domovech, ústavech sociální péče a v do-

movech důchodců. Představené se snažily co nejvíce zaměřit pohled na zkvalitňování péče o nemocné v sociálních zařízeních v duchu našeho slibu milosrdenství.

Přes všechnu péči a starostlivost našich představených zanechal na nás, sestrách roky žijících v civilu, totalitní režim značné stopy, což se projevilo většinou až v době svobody.

Dlouho jsme se nemohly zbavit pozůstatků nacvičeného smýšlení a jednání z doby nesvobody, kdy jsme neustále žily ve strachu, abychom nezavdaly příčinu k pronásledování.

Tehdy nám také velmi chyběl vzor střední generace sester, pohled na jejich schopnost samostatného řízení a rozhodování, protože vše důležité muselo řešit jen několik určených sester, abychom se snáze uchránily prozrazení. My ostatní jsme byly nucené žít ve skrytosti a mlčení.

Kvůli absenci sester středního věku a i z důvodu bezpečnosti byla většina našich formačních spolusester v domečkách důchodového věku. Někdy jsme nerozuměly způsobu jejich výchovy. Pociťovaly jsme generační rozdíl, zvláště v otázkách komunikace se světem a lidmi kolem nás. Chtěly jsme být řeholnice, ale často jsme nevěděly, jak všechno dobře sladit.

Také jsme byly zvyklé bez většího přemýšlení zachovávat naprostou poslušnost ohledně zaměstnání a studia. Tehdy ještě nebyla možná poslušnost formou dialogu v dnešním rozměru. Cítily jsme se takto často bezradné, jak vyjádřit, co námi skutečně hýbe.

Formace byla zaměřena více na duchovní než lidský rozměr. Na hlubší lidskou formaci, z hlediska psychologie, docházelo až v porevolučním období, kdy se mohl veřejně přijímat řeholní dorost. I proto nás Matka Vojtěcha už tehdy vedla nenásilnou cestou k upřímnému uctívání Ducha Svatého, který překlenuje všechny rozdíly v chápání, myšlení a jednání.

I když jsme nemohly veřejně mluvit o svém povolání, přesto jsme toužily vyjadřovat se ne jenom prací. Kvetla doba umění: krásných nástěnek, divadel, hudby. Tam se odráže-

ly naše sny, touhy a iluze. Skládaly jsme nové kongregační písně, ale i vyhledávaly a cvičily staré boromejské skladby. Také na pracovištích jsme touto cestou krásy nenápadně představovaly pravé hodnoty. V sedmdesátých letech se nám v některých farnostech ukázala možnost vydávat v kostelech prosté svědectví o své víře a povolání k zasvěcenému životu. Využily jsme toho formou krátkých svědectví, proložených hudbou. Koncem osmdesátých let jsme tyto aktivity zašitily Desetiletím duchovní obnovy národa, vyhlášeným r. 1987 odvážným kardinálem Františkem Tomáškem. Svůj postoj k duchovním hodnotám jsme vyjadřovaly formou divadelních scének vztahujících se k patronu roku Desetiletí duchovní obnovy.

Ale jako Izraelité ve vyhnanství jsme stále více toužily po veřejném návratu do svých komunit.

Jenže sedmdesátá a osmdesátá léta minulého století, doba tzv. „normalizace“, se vyznačovala jiným chápáním života. Útlak byl sice menší než za stalinismu v padesátých letech, ale stále např. existoval problém vycestovat na Západ. Matka Vojtěcha to nescíslněkrát zakusila. V církevní oblasti nás mladé např. trápilo, že nemáme biskupy, také existence dvojí tváře církve, podzemní a oficiální, nebo spolupráce kněží s režimem ve sdružení Pacem in terris.

V těchto těžkých letech normalizace proběhla veškerá formace Matkou Vojtěchou přijatých kandidátek. Byla to samostatná etapa kongregace, s typicky specifickými znaky. Právě na začátku této doby se stala naší Matkou. Umírá v předvečer sametové revoluce.

Matka Vojtěcha se denně s rozpraženými pažemi modlila Stabat Mater za Rusko, odkud se totalita šířila. Jako by ji vše nutilo mysticky zasahovat kořeny veškeré bídý. Stála na rozcestí epoch, jako Maria.

Vyrůstala po boku velkých lidí, ať to byli kněží nebo jiní odborníci, se kterými se vždy pokorně radila, jak budovat zá-

klady pokoncilního společenství. Z kněží můžeme vzpomenout např. Jana Urbana, Josefa Zvěřinu, Jana Víchu. Papež Jan Pavel II., umělec, který na Petrově stolci světecky rozpracoval přerod společnosti, jí svými encyklikami a výkladem koncilu nejen ukázal páteř nového člověka, ale stal se i nerozlučným průvodcem při hledání totožnosti zasvěcené boromejky v odkřesťanštěném světě. On schvaloval nejen prozatímní pokoncilní Konstituce, ale také dal roku 1980 své požehnání konečnému návrhu a jejich pozdější revizi.

Velikonoční Matka

Duchovní mateřství neroste s přibývajícím věkem. Má úplně jiné parametry a zákonitosti než mateřství pouze lidské. Jak jsme potřebovaly takovou Matku!

Přicházely jsme většinou z tradičních katolických rodin a farností, čtrnácti až dvacetileté, s touhou po životním „ano“ navěky. Je zajímavé, že mezi námi bylo jen několik konvertitek. V rodném prostředí jsme sice zakoušely radost z plnění všech náboženských povinností, ale cítily jsme, že musí existovat nějaká cesta dál. Ale jaká?

Některé z nás zakusily krásu osobního setkání s Bohem v utajených společenstvích chaloupek a jiných tajných skupinách. Ta v nás rozohňovala touhu po velké lásce k Bohu a lidem, a to navěky. Tato touha ducha, probuzená koncilem, který jsme nějak cítily ve vzduchu, i když jsme ho neznaly, nás naučila být vnímavější pro pozdější přijetí řeholního povolání, ve kterém jsme tušily splnění našich ideálů. Tradiční víra nám nestačila. Zkušenosti letničních obnov jsme neměly, vyrůstaly jsme spíše ze svátostí než z adorací a Písma svatého nebo uctívání Ducha Svatého.

Kde hledat, když přijímání do kláštera bylo zakázáno?! Stálo by za to sledovat volání Boží u jednotlivých sester této

doby, ale na to by byla třeba další přednáška. Pro nás bylo však důležité, že jsme se jednoho dne, každá nějakým tajemným, podivuhodným způsobem, ocitly v klášteře boromejek ve Znojmě-Hradišti, v pokojíku Matky Vojtěchy. Klášter na Hradišti, vlastnictví Křižovníků s červenou hvězdou, zůstal i v době totality mateřským domem kongregace.

První setkání s Matkou Vojtěchou nás okouzlo, povzbudilo, prosvětlo další cestu.

„Budte světlem, solí, kvasem. Budte zářící kvalitou!“ napsala mi červenou propiskou do malého deníčku. Nikdy se mi tato slova nevymazala z mysli, i když jsem později musela tento deníček kvůli stálému nebezpečí z vyzrazení zničit. Také všechny krásné fotografie z tajné obláčky a skládání slibů. Nejen já, ale i všechny ostatní tajné sestry. Doba totality byla v plném proudu. (S. M. Joannes)

Přesto nám, asi padesáti děvčatům začal nový život.

Později jsme poznaly, že i mnoho dalších lidí, zvláště kněží, často chodilo k Matce Vojtěše pro radu a povzbuzení.

Naslouchala neustále: za stolem, po cestě do nemocničky, v refektáři, na cestách. Nikdy jsme nepostřehly, že by ji znervózňovalo neustálé vyrušování. Bůh mohl skrze ni do velkých jemností uskutečňovat plány své Boží prozřetelnosti.

Byla to „velikonoční“ Matka. Připadalo mi, že jako Ježíš snad prochází i zavřenými dveřmi. Všude kolem ní bylo teplo a světlo. Toto zvláštní tajemství se neukrylo, ani když procházela ulicemi měst, s parukou na hlavě, v jednoduchém civilním šatě, aby se mohla s námi stýkat v našich domečcích.

Také moje první vzpomínky na ni jsou plné tajemství.

Čekala jsem na Hradišti na přijetí do kláštera asi čtyři dny. Matka Vojtěcha tenkrát nebyla doma. A tak se v tichu ve mně, sedmnáctileté, rodil pocit přináležitosti k tomuto společenství, k těmto sestrám, které jsem nikdy neviděla. A také k té, která se stane mou duchovní Matkou na další léta mého ži-

vota. Bylo velmi důležité a plodné toto několikadenní čekání na svoji Matku v tichu vysokých zdí kláštera. (S. M. Joannes)

Já jsem byla přijata třetí den po příjezdu do kláštera v Moravských Budějovicích. Sestry mě odtud odvezly na Hradiště za Matkou Vojtěchou. Při rozhovoru s ní jsem měla dojem, že už se roky známe a rozumíme si. Tento den je pro mne nezapomenutelný! (S. M. Eucharistiana)

Po mateřském přijetí, se svobodnou prosbou z naší strany, abychom si i v těžkých chvílích mohly říct: „Já jsem chtěla, nikdo mě nenutil“, nás zavedla k soše Panny Marie Bolestné, Paladiu kongregace, a té svěřila náš další život. Dostaly jsme černý pláštíček a medailku svatého Karla Boromejského a staly jsme se kandidátkami kongregace.

Někdo se diví, že se přijímala tak mladá děvčata. Kandidátka se však mohla stát právoplatnou členkou kongregace až po několikaleté zkušební době složením slibů, kterým předcházelo přijetí řeholního roucha a dvouletý noviciát. Do té doby mohla kdykoliv bez závazků opustit kongregaci.

Každý svatý je odrazem své doby, svého rodného prostředí a povolání. Nemůžeme v Matce Vojtěše hledat něco jiného. Jen jako pravá Matka živila a chránila v Duchu Svatém v našem společenství něco důležitého, co se ze života člověka a společnosti vytrácelo, ale přitom v pokoncilní době naléhalo na vyjasnění.

Byl to obnovený zájem církve o spásu člověka

„Jeden každý člověk je cestou církve,“ říká Jan Pavel II. ve své první encyklice Vykupitel člověka (Redemptor hominis).

„Ve své vlastní a základní podstatě se milosrdenství projevuje jako znovuocnění, jako dobývání dobra zpod všech nánosů zla, které je ve světě a v člověku,“ vysvětluje Jan Pavel II.

ve své druhé encyklice O Božím milosrdenství (Dives in misericordia).

Na tyto výzvy Matka Vojtěcha odpověděla světecky. A my?

Také jsme se jako ona s nadšením pustily do úsilí o velkodušné rozvíjení života kontemplace a milosrdenství, tj. účinné lásky k jednotlivým trpícím.

„Nové se rodí ze starého. Staré se zdokonaluje v novém“ (Jan Pavel II.).

I těmito slovy Jana Pavla II. při Velkém jubileu v roce 2000 by se dal charakterizovat život Matky Vojtěchy. Nezaložila nové společenství jako Matka Tereza. Určitě však nebylo lehké stát v Duchu Svatém na rozhraní starého a nového.

Stále více musíme studovat světlo a stíny tehdejší doby, každý detail, abychom dobře porozuměly odrazu světeckého profilu Matky Vojtěchy. Kde její krása pod vlivem světla Ducha Svatého pouze osvěcovala, kde zažehovala oheň k následování, kde ke zpytování svědomí. Kterými kajícími prostředky a skutky se sama Matka Vojtěcha stávala pochodní milosrdenství pro záchranu totalitou a hříchem zkorumpovaného člověka.

Bůh v každé době odpovídá na potřeby a touhy lidu. Boromejské společenství milosrdenství, pocházející z Francie z dob po třicetileté válce, kdy se šířil mor, u nás žilo už 150 let. Matka Vojtěcha si uvědomovala, že staletou zkušenost ekonomie milosrdenství je třeba účinněji předat dnešní době, zasažené jinými druhy bídy.

Matka Vojtěcha využila tuto možnost hned na začátku své služby. S těmito zkušenostmi boromejské tradice, jemnou a pevnou rukou načrtávala a zdůrazňovala svým uměním a svou krásou na černém jednorozměrném obrazu totalitního člověka a společnosti pevné obrysy rodícího se pokoncilního společenství boromejek. Duch Svatý dodával živost a zářivý lesk jemnému pelu na obnovených rysech kongregace.

Šla před námi ve víře jako první, stále ve světle Ducha Svatého a Neposkrvněného Srdce jeho Snoubenky Marie. To ji nejvíc charakterizovalo. Tak nám zůstala v paměti. S nimi nás učila objevovat plány Boží prozřetelnosti. To oni ji vedli stále více do hlubin i do výšin života milosrdenství a ukazovali nové a nové vystupující rysy boromejského způsobu života v zasvěcení.

V prvních letech služby na čistém obrazu evangelia rozpracovávala nejdříve koncilní pojetí pohledu na člověka, ale souběžně charismaticky hledala a sytějšími barvami načrtávala hlavní obrysy našeho společenství: pohled na sv. Karla, náš augustinsko-saleský charakter, rodinný duch společenství pramenící ze Svaté rodiny, charisma milosrdenství, spiritualitu vycházející z ukřižovaného Spasitele a lásku k němu, boromejské tajemství, naši vzájemnou jednotu tryskající z Ježíšova Srdce, eucharistickou úctu, modlitbu spojenou s kontemplací, pohled na zasvěcení a sliby, pokoru, chudobu a kajícnost, život v Boží prozřetelnosti...

Obdiv budilo její stále zjednodušování zvýrazňovaných rysů. Kolik sil jsme takto později našetřily v apoštolátu!

V druhém období své služby, po získání církevního schválení charismatického obrazu kongregace v Konstitucích, se pevně opřela o důvěru církve a usilovala o ještě větší pravdivost obnovy, svědectví života a bytostný apoštolát, až sama svou smrtí ukončila poslední črtu svého vidění života kongregace. Poslední „fiat“, poslední „staň se“.

Jednou z jejích památných akcí byla veřejná prosba obrácená k představitelům státu a tehdejší – režimu podléhající – Charity, aby směly obléknout řeholní šat dívky, které toužily opatrovat staré a nemocné sestry v charitních zařízeních a pečovat o ně. Civilní ošetřovatelky to nechtěly dělat. A tak přispěla k průlomu postupného veřejného přijímání dorostu.

Zdravý klíček života

Odvážné reakce jejího ducha v posledních letech života je možné vysvětlit i tím, že v Duchu Svatém viděla blížící se 150. výročí vzniku kongregace.

Je obecně známým pravidlem, že asi po 150 letech vývoje růstu společenství zákonitě postupně nastupuje období tzv. dekadence, kdy společenství buď umírá, nebo může jako reakce nastat proces zdravého obnovení, jak říká spisovatel Amedeo Cencini v knize *Bůh je můj přítel*.¹²⁰

Všimněme si více tohoto zajímavého jevu. Matka Vojtěcha umírá v roce 150. výročí kongregace. Sem byla zasazena její oběť života, jako zdravý klíček obnoveného života kongregace oproti možné nastupující dekadenci společenství.

Klíček života kongregace, který v posledních letech svého mateřství Matka Vojtěcha s takovou naléhavostí neustále hledala, až se jím, aniž by to tušila, stala nakonec sama.

Humilitas, pokora, živná půda kongregace odposlouchaná od svatého Karla, skrytá v jejím prostém, jednoduchém, skromném, upřímném a statečném, hrdinně denně opakujícím se „*ano, fiat, staň se*“, plném lásky, připravila potřebný kvas milosrdné lásky pro nový rozkvět kongregace.

Svou závěť – hymnem lásky a milosrdenství – uvolnila mateřské objetí, kterým nás v letech své mateřské služby ži-

¹²⁰ Je obecně známým pravidlem, že existují čtyři fáze vývoje růstu každého společenství. Po čase počátků, charismatickém růstu společenství, trvajícím 10–30 let, kde zakladatel s málo členy a málo prostředky svým životem ve velké svěžesti předává charisma, nastupuje fáze rychlého růstu. Zde se uskutečňují první pokusy o uzákonění, často spojené s potížemi výkladu charismatu, zakladatelé už nežijí, charisma je předáváno spíš napsanou řeholí než lidmi. Třetí fáze, tzv. ustalování, 120–150 let od založení, je velice důležitá: institut dosáhne největšího růstu a počtu členů a je dokončeno uzákonění interpretace charismatu. Zběhllost v uskutečňování charismatu v životě je předávána pevným systémem norem a pravidel chování, ale i stále méně živým svědectvím. Nastává úbytek povolání. A nakonec nastupuje období dekadence, které uvádí do pohybu systém předávání charismatu. Společenství buď umírá, nebo může jako reakce nastat proces zdravého obnovení. (srov. Amedeo CENCINI, *Bůh je můj přítel*, Praha 1997, s. 60.)

vila, chránila a vychovávala, a vyslala nás budovat nové charismatické období kongregace.

Zde vidím význam svatosti jejího života.

Izaiáš píše: „*Vykvete ratolest z pahýlu Jesse, výhonek vypučí z jeho kořenů, spočine na něm duch Hospodinův*“ (Iz 11,1).

Tak kdysi i Maria, její nejdůvěrnější přítelkyně, otevřela svým životním „fiat“ růst nového období spásy.

Matko Vojtěcho, děkujeme vám za váš zářný příklad!

Výraz naší vděčnosti za 150 let života kongregace jsme vyjádřily velkým divadelním představením za herecké účasti sester ze všech komunit. Bylo to tři měsíce před smrtí Matky Vojtěchy, aniž bychom to tušily. Zde poznala, že jsme porozuměly tužbám jejího srdce.

„*Nebojím se zemřít, když mám takové sestry*“, řekla po divadle. My, děti totality, jsme jí nesměly jít na pohřeb.

S. M. Joannes Jana Sedláčková SCB – narozena 1. 2. 1954 v Sulíkově, okr. Blansko, v kongregaci od roku 1971 (přijata Matkou Vojtěchou), v ilegalitě prožila 19 let. Po gymnáziu studovala zdravotní školu a celou dobu působila v našich zařízeních u nemocných a starých lidí. Zнала osobně Matku Vojtěchu a po její smrti o ní napsala několik článků při příležitosti různých výročí.

Bc. S. M. Eucharistiana Mária Tarandová SCB – narozena 29. 1. 1959 v Trnavě, Slovenská republika. Do kongregace byla přijata Matkou Vojtěchou v roce 1973. Po studiu zdravotní školy pracovala v různých zdravotnických zařízeních, po sametové revoluci jako sekretářka na Apoštolské nunciatuře v Praze, pak v generální radě kongregace. Absolvovala studium na Teologické fakultě UK v Praze. Nyní je představenou komunity v Místku.

Modlitba Matky Vojtěchy k Matce Boží, plné milostí Ducha Svatého¹²¹

*Maria, plná milostí Ducha Svatého,
pomoz nám, ať splníme Boží očekávání.
Ty sama nás připrav pro dobu nových Letnic.
Přimluv se, abychom je prožily nově, svatě.*

*Vypros nám srdce pokorné a čisté, srdce
oddané, milující a milosrdné.
Ať na tvou přimluvu a s tvou pomocí
zasáhne Duch Svatý hlubiny bytosti každé boromejky,*

*aby tak ze všech našich komunit
vyzařovaly do celého světa
a ke všem duším Boží oheň,
oblažující světlo, tvořivá síla lásky,
a proto radost a naděje
z vítězného milosrdenství našeho Pána.*

121 Archiv MV, z oběžníku Matky Vojtěchy č. 6/1985.

Vybízela sestry k přípravě na Letnice

Drahé spolusestry, pokoj Vám!

Ve čtvrtek vzpomínáme na odchod našeho Pána do nebeské slávy. I nám patří jeho poslední slova, která řekl apoštolům: „až na vás sestoupí Duch Svatý, budete mými svědky“ (Sk 1,7-8).

Druhý vatikánský koncil nás naléhavě vyzývá k obnově řeholního života a klade velikou naději v naši plodnou činnost skrytou i vnější. Počítá se silou, která tryská z života čistého, chudého a poslušného. Přeje si, aby všichni řeholníci nesli do celého světa radostnou zvěst Kristovu svou neporušenou vírou, nezištnou láskou k Bohu a bližnímu, láskou ke kříži i naději v budoucí život, aby všichni viděli jejich svědectví a nebeský Otec byl veleben (srov. Mt 5,16).

Naším nejpřednějším úkolem má být pokorná a zároveň vznešená služba Božské velebnosti uvnitř klášterů (PC 9) a z ní tryskající účinná láska k bližnímu, která zapomíná na sebe a slouží všem lidem bez rozdílu, slouží v radosti a nadšení, protože slouží Bohu.

Máme před sebou veliké úkoly, velkou odpovědnost! S pomocí Boží však zvládneme všecko. Vždyť naše očekávání, útěcha a jistota jsou ve slovech Ježíšových: „Až na Vás sestoupí Duch Svatý, budete mými svědky!“ Kdo může více doufat v přispění Ducha Svatého než my, které máme z vůle Boží ročním patronem Ducha Utěšitele, Posvětitel, Ducha sedmera darů?

On je stále mocný ve svých účincích. To naše malé, slabé, ale důvěřující srdce zvedá a posiluje až k heroickým skutkům, aby zahanbil mocné. On podává pomocnou ruku, abychom šly vytrvale cestou lásky, a působí, že s jeho přispěním se připočítáme duchu Kristovu – stáváme se Jeho svědky.

Drahé spolusestry, začínáme obvyklou nověnu k Duchu Svatému. Konejme ji tentokrát s vroucností, jaké jest jen

naše srdce schopno! Prosme nejsvětější Pannu, aby pomohla lidské slabosti. Ať se naše duše plní touhou po Božském Utěšiteli tak, jak prahlo po něm její Neposkvrněné Srdce. S Marií však napojme naši nověnou tentokrát ještě i na oběť mše svaté. Bude to nejmocnější prostředek k našemu zduchovnění, k obnově a prohloubení.

Očekávejme příchod Ducha Svatého po devět dní – s Marií při Nejsvětější oběti. Vždyť z eucharistie proudí na nás síla Ducha. Napojujme se denně na nevyčerpatelný zdroj bohatství a darů mše svaté, aby den seslání Ducha Svatého byl pro naši kongregaci dnem pravých Letnic, dnem nejhlubší obnovy řeholního života každé boromejky.

Potom – sjednoceny láskou, ve světle Ducha Svatého splníme své poslání a očekávání nebe i země. Jistotou nám může být závěr evangelia svatého Marka: „Pán jim pomáhal a potvrzoval jejich slova zázraky, které potom následovaly“ (Mk 16,20).¹²²

¹²² Archiv MV, 4, Oběžníky, 12/7, s. 1–2, V Roce Ducha Svatého, 17. 5. 1971, vybězela sestry k přípravě na Letnice.

8. Duchovní profil osobnosti Matky Vojtěchy

P. Dr. Vojtěch Kodet O.Carm.

Když jsem si pročítal všechny dostupné materiály, které jsem měl o Matce Vojtěše k dispozici, a vzpomínal na ta už časem zavátá setkání, uvědomil jsem si, jak je velice nesnadné v několika desítkách minut vystihnout tak velikou osobnost. Nehledě na to, že Matku Vojtěchu já jsem poznal jako novokněz, poměrně pozdě v roce 1982, kdy byla už dvanáct let generální představenou.

Nepřehlédnutelná osobnost

To první, co mně vytanulo ve vzpomínkách, je, že ona byla skutečně nepřehlédnutelnou osobností. A nejen v řeholním světě. Člověk, který na první pohled vzbudí vaši pozornost tím, jak nějak vnitřně převyšuje a přesahuje ostatní. Teprve později jsem si uvědomil, jak si ji Pán Bůh vlastně na její cestě růstu a poslání, které pro ni připravil, chystal. Je to tak, Pán si někoho z nás vyvolí k tomu, aby sehrál nějakou výjimečnější roli, a pak mu dá také výjimečnější život.

Úmrtí matky v jejích šesti letech. Velmi bolestná ztráta tatínka, když jí bylo sedmnáct. Rok samovazby. Celkem osm let věznění. Deset let v ústraní. A pak zvolena v roce 1970 jako generální představená řeholní kongregace, která v té době čítala šest set osmdesát sester ve třiceti komunitách. Milostí Boží a Božím dopuštěním jsem byl také představeným. A když si uvědomím to množství sester a s tím souvi-

sející problematiku sedmdesátých let, je pochopitelné, že si Pán musel Matku Vojtěchu připravit. A že si ji připravoval i osobním utrpením a těžkými životními zkouškami, to víme. Až po tu poslední: zhoubný nádor na plicích. Jak čelila těm předešlým zkouškám, jsem se dočetl z literatury. Ale jak čelila té poslední, to už jsem viděl. Napříč bolesti se dokázala usmívat tak, jak se usmívala předtím. A dodávat odvahy těm, kteří přicházeli. Něco, co nejde z vlastní síly. Je pochopitelné, že se během jejího života zvláštním způsobem rodil vztah ke Kristu ukřižovanému, ke kříži, k Matce Bolestné. Připadalo mně zajímavé, že se tato konference koná právě ve svátek Povýšení svatého kříže. Ona sama napsala v první Pochodni milosrdenství: „Kříž je neodlučitelný od milosrdné lásky.“ A o kousek dál: „V Kristově kříži vidíme nástroj, který uschopňuje duši, aby se stávala zdrojem lásky pro druhé.“ Ona to žila.

Už zde bylo řečeno, že se denně večer modlila za obrácení Ruska modlitbu Stabat Mater v kleče s rozpráženými pažemi. Denně se modlila Křížovou cestu. K tomu také povzbuzovala ostatní. O Matce Bolestné napsala: „Matka Bolestná, která nejvíce zakusila, co je utrpení, naučí vás rozumět kříži, vydávat svědectví lásky a stávat se denně obětí darem.“ Tak to byla první věc, která se mně vybavila ve vzpomínce na ni – její nepřehlédnutelná osobnost.

Při své přímé povaze

Jen na odlehčení bych chtěl říct, že si dovedu představit, že to i díky tomu nemusela mít vždycky jednoduché ani mezi vlastními. Dovedu si představit, že mohly být i sestry, pro které byla příliš radikální a pro které byla příliš jasná a taky rychlá. Stačí si uvědomit to množství povinností, které měla. Ona neměla čas ty věci jakoby přemítat a donekonečna zleva zprava vypovídat. Prostě řekla, jak se věci mají. A potěšilo

mě svědectví několika sester, které uvedly, že když při své přímé povaze ty věci někdy řekla stroze, že pak přišla a omluvila se. I to patřilo k charakteru její osobnosti.

To druhé, co se mi vybavilo, byla její radikalita v následování Krista a touha po svatosti. Ona od dětství věděla, co chce. To jsou zvláštní omilostněné duše. Ve vězení, myslím při výslechu, říkala, že již od deseti let toužila jít do kláštera. Pro ni ta touha jít do kláštera byla synonymem touhy po svatosti, která se začala uskutečňovat v jejích třinácti letech. Zajímavě na mě zapůsobil veršík, který si napsala v osmnácti letech. Jsou to léta, kdy děvčata touží po lásce a sní své ideály. Ona si napíše: „*Ó Pane, přesaď svůj květ do zahrady své lásky.*“ A toho se také dočkala.

Touha po radikálním následování Krista ji provázela celý život. V roce 1950 napsala jedné juniorce: „*Chtějte být svatou, a budete jí.*“ To je velice jednoduché, protože to je touha Božího Srdce, abychom byli svatí. Ale velkou překážkou je, že po tom lidé netouží. Chtějte být svatou, a budete jí. A Matka Vojtěcha chtěla. A chtěla hodně.

Když nastupovala v Prachaticích jako představená, mimo jiné také s úkolem schovat tam františkánského kněze Remigia, Matka Bohumila jí napsala na obrázek: „*Věrná až k smrti.*“ A v tomto světle přijala také následné zatčení, vyšetřování, represálie, vězení. Zajímavá jsou svědectví vězenkyň o její nekompromisní cestě následování Krista, za kterého se absolutně ve vězení nestyděla, a dokonce tam o Kristu druhým svědčila i slovy i životem. Sama nakonec o těchto letech píše: „*Byla to plodná léta v síti Boží lásky.*“ Vězení ji tak připravilo k neohrožené službě v době normalizace, jak už tady bylo řečeno, kdy konala tajnou formaci sester. Ona věděla, že kdykoliv ji mohou zavřít znovu, ale také prostě věděla, že tady se nedá ustoupit. Zajímavé pro mě bylo sledovat její poznámky z deníku, který si psala z duchovního vedení, jež jí dával otec Urban. V jedné poznámce z roku 1973 si napsala: „*Svatost*

rovná se Kristus. Bytostné spojení s ním. On je zdroj svatosti.“ Touha po svatosti a radikální následování Ježíše se pro ni stalo charakteristickým rysem, kterým byla na první pohled rozeznatelná. Matka Vojtěcha nežila pro sebe. Ona žila pro Ježíše. A pak pro kongregaci.

Hluboká lidskost

Další rys, který mi zůstal spojený s touto nepřehlédnutelnou osobností, byla její hluboká lidskost. Už to tady také bylo řečeno. Schopnost naslouchat druhým, přívětivost. Kdykoliv jsme přijeli do kláštera na Hradiště, vždycky si našla čas. A dovedu si představit, že neseseděla v křesílku a neodpočívala. Jen to množství dokumentů, které tvořila v tomto období, jistě i se svojí generální radou, je neuvěřitelné. Samozřejmě i za pomoci kněží, poradců, teologů. Ale je to obrovské dílo. A ona vždycky opustila svoji práci a šla a věnovala se tomu, kdo právě přišel. Jak veliká je její skromnost a empatie ve vztahu k trpícím lidem! A pohostinnost, jako by byla až protikladem její vnitřní skromnosti a prostého a odříkavého života. To sestry vědí samy, jak ona žila svůj soukromý život a jak žila svoji askezi. Tak je to také popsáno v záznamech o ní. Obdivuhodné!

Život z Ducha Svatého a vztah ke kněžím

Potom jedno velké téma: vztah ke kněžím. K nám kněžím. Naštěstí to mohu říci taky. Nejprve ale vzpomeňme to, co už tu bylo řečeno, že ji pojilo hluboké přátelství s velkými osobnostmi totalitní církve. S františkánem Janem Evangelistou Urbanem, který ji dlouhá léta doprovázel, s kapucínem Janem Evangelistou Víchou a pak její vztah také s Josefem Zvěřinou,

který jí pomáhal při obnově společenství v duchu 2. vatikánského koncilu. Ona nikdy nespolehlala jenom na sebe. Byla hodně sečtělá. A uvědomil jsem si, jak si ji Pán Bůh také připravoval právě pro toto konkrétní dílo obnovy, protože ona měla učitelské vzdělání a schopnost vyjádřit, tvořit – to není každému dáno. Umět předat to, co člověk slyší nebo co žije, dát to do konkrétních slov, obsahu. Možná, že mimo sestry mnozí z vás nevědí, že ve svém životě duchovně doprovázela mnoho mladých kněží, kteří za ní jezdili na duchovní doprovázení, zvláště z oblasti Znojemska. A pak moje osobní vzpomínka, která pro mě byla velmi cenná. Byli jsme novokněží. Přijeli jsme na Hradiště udělit novokněžské požehnání. A při té příležitosti jsme Matce vydali také svědectví o tom, co jsme prožili ještě před kněžským svěcením. Pro nás velmi důležitý prožitek, zkušenost vylití Ducha Svatého. Žádali jsme ji také, abychom mohli dávat duchovní obnovu mladým sestrám v Kůsově, které o to projevíly zájem. Jeden z nás totiž tamním sestrám svědčil o možnosti projít duchovní obnovou a prosit o zvláštní vylití Ducha Svatého. Když to Matka generální schválí, tak to bude. A tak jsme jí podali svědectví o naší zkušenosti. Dobře si pamatuji, jak si Matka Vojtěcha nechala zavolat generální radu a řekla: *„Řekněte, sestry, vždyť po ničem jiném jsme netoužily než po plnosti Ducha Svatého.“* A nás novokněže prosila, abychom jim – generální radě společně s Matkou – dali katechezi o Duchu Svatém a pak na ně vložili ruce a modlili se za ně. Teprve zpětně jsem si uvědomil, že Pán použil naše nadšení a mladickou nerozvážnost a pokoru sester, aby se mohlo stát to, co se stalo. Když jsem potom listoval boromejskými dokumenty, tak jsem si nad nimi uvědomil, jak její otevřenost pro působení Ducha Svatého utvářela skutečně její život.

Případalo mi velmi zajímavé, co se událo poté, co byla zvolena generální představenou. Na začátku nového roku 1971 si sestry jako každý rok vyprosily přímluvce, ochránce a patro-na na celý rok. A v roce 1971, tedy když nastoupila Matka Voj-

těcha, si vytáhly Ducha Svatého. Matka Vojtěcha k této volbě napsala sestrám: „*Duch Svatý! Tak vzácný patron naší kongregace! Kolik radosti vnesla tato volba do našich komunit v naději a touze, že nastávající rok bude jistě neobyčejně požehnaný a milostiplný. Vždyť láska Boha Otce a Syna se sklání nad naší kongregací svým patronátem. Záštitou našeho řeholního společenství je Utěšitel, Posvětitel.*“ S odstupem můžeme vidět, jak prostě se Pán přiznal k této sestře, která takovým způsobem uctívala Ducha Svatého a v tomto Duchu se také otevírala celé koncilní obnově. V roce 1984, u příležitosti čtyřstého výročí smrti Karla Boromejského, v jednom oběžníku nebo konferenci k obnově řeholního života, jak tomu sestry říkaly, napsala: „*Drahé sestry, každý den znovu začínáme. Dejme se k dispozici Duchu Svatému. On, dárce charismatu, ať zapálí naše chladná srdce, aby se už konečně rozhořela plamenem lásky a krásou milosrdenství.*“

Léta normalizace

Myslím si, že právě tato její otevřenost pro působení Ducha Svatého úzce souvisela s její otevřeností a nadšením pro přijetí koncilního učení a koncilních směrnic. Je možná dobré pro upamatování připomenout, že v roce 1970, kdy je Matka Vojtěcha zvolena generální představenou, začínají léta normalizace. Vzniká kněžské hnutí *Pacem in terris*, které zůstává skutečně tržnou ranou mezi kněžími. Překonání této roztržky mezi těmi prorežimními a pronásledovanými kněžími bylo jednou z těch věcí, za které Matka Vojtěcha hodně prosila. Kněžský seminář v Olomouci v té době musí ukončit svou činnost, řády a kongregace nesmějí přijímat dorost. To je atmosféra, ve které ona začíná formovat tajně svoje sestry. Jakoby úplně proti tendenci, která je oficiálně nastolena. Hned v první Pochodni milosrdenství píše ve

vztahu ke koncilu toto: „*Koncil nám ukázal jasnou cestu k cíli. Evangelium. A návrat k původnímu charismatu. Nemůžeme ji opustit nebo se odchýlit od linie milosrdné služby, aniž bychom neztratily smysl svého společenství. Ztratíme-li charisma milosrdenství, které vyrůstá z kontemplace, ztratily jsme důvod své existence.*“

Vnitřní modlitba – kontemplace

Od té poslední věty bych se odpíchl právě k tématu, které už tady také samozřejmě zaznělo. Téma, které bylo pro ni velmi vzácné, a to vnitřní modlitba vedoucí ke kontemplaci. Matka Vojtěcha byla ženou veliké akce, velikého milosrdenství. Byla ale především ženou intenzivní modlitby. Vidíme to i z poznámek z duchovního doprovázení, kolik se jich týká právě modlitby. Na jednom místě si píše: „*Kontemplace. Denní a hodinové přerazování se, převzpomínání se na vědomí Slova ve všem a nad vším.*“ Čili hodinový prostor před tváří Kristovou na to, aby člověk zařadil sám sebe. Přerazování se. Aby si srovnal všechny hodnoty. Aby přijal mysl Kristovu. Převzpomínání se na vědomí Slova. O měsíc později si napíše: „*Kontemplace, vidění Boha v plnosti, v níž jsme.*“ To jsou jenom střípky, které dají tušit, co ona prožívala v těch chvílích modlitby.

Když jsem si studoval ty materiály, přišlo mi, že na cestě ke kontemplativní modlitbě pro ni byly, vedle tajemství Krista a tajemství utrpení, ať už v jejím životě nebo v životě druhých, dva veliké zdroje. A to Písmo svaté, zvláště evangelium, a eucharistická adorace. V roce 1977 napsala ve svých pravidelných měsíčních Kapitolách obnovy řeholního života: „*Nechme se uchvátit Slovem Božím a tak na sobě okoušejme oživující a přetvářející sílu Ježíše, protože evangelium žhavi srdce k následování.*“ Víte, pro ni to nebyla četba o Kristu. Pro ni to bylo setkání s Tím, kterého následovala. Pro ni to bylo

setkání s Tím, který přetvářel její nitro. A v oběžníku z roku 1987 píše: „Každý, kdo ve spojení s Duchem Svatým čte Písmo, zvláště evangelia, ten naslouchá a vpouští Boha do své duše. Boží slovo se tak stává naší stravou, a tím naší silou a životem.“ Evangelium pro ni bylo také vnitřní silou k milosrdenství. Ona dobře chápala – a tam je ta spojitost s Matkou Terezou naprosto stoprocentní –, že důraz na zasvěcení je v kontemplaci, ze které vyrůstá milosrdná služba. A ne jinak. „Ideálem a středem našeho srdce a veškeré činnosti je Ježíš milosrdný“, píše v první Pochodni milosrdenství. „Milosrdný pro nás a milosrdný skrze nás pro druhé. Ukřižovaný Ježíš je největší síla boromejky, jednat jako On a jít v kontemplaci za ním a s ním. Hlavním motivem naší oběti a našich činů je osobní láska k Ježíši Kristu.“ O kousek dál můžeme číst: „Je nutné, abychom energickým úsilím vrátily primát modlitbě, kontemplaci, lásce a milosrdenství.“ A v druhé Pochodni píše: „Bez kontemplace není možný život milosrdenství. V milosrdné službě nás může někdo nahradit. V kontemplaci bychom měly být nenahraditelné.“

Druhým velkým zdrojem pro ni byla eucharistie. Musím říct, že svou věrnou modlitbou dávala vždycky lekce i nám kněžím a povzbuzovala nás velmi, abychom byli věrni eucharistické adoraci. Svým sestrám píše: „Chtěla bych, abychom si uvědomily, že síla a účinnost našeho milosrdenství záleží na našem vztahu k eucharistii. Z ní čerpáme odvahu zbavovat se sebelásky a získáváme schopnost dávat se v nezištné lásce úplně a velkodušně.“ Když nestihla svoji adoraci přes den, tak adorovala v noci. Zvlášť, když šlo o nějaké těžké věci, rozhodování, tak podle svědectví sester vždycky nastavovala noc. V jednom z těch oběžníků píše: „Přicházejme horlivě k eucharistii. Obklopte ji láskou. Adorujte ji. V ní nám Ježíš dává maximum své lásky. Dává nejen to, co má, ale i to, čím je. Dává sebe. Když budeme svou milosrdnou lásku měřit eucharistií“ – to souvisí s těmi promodlenými

nocemi –, „přestaneme počítat a měřit, vážit a dívat se na hodinky. Budeme žít jen láskou. Taková láska má jen jednu míru. Je bez míry.“

Její závěť

Když jsem si pak ještě četl její závěť, kterou píše s plným vědomím toho, že je vlastně pár týdnů před smrtí, tak mě zaujal její tón vděčnosti. Vděčnosti Pánu Bohu za dar života a povolání, vděčnosti kongregaci a vděčnosti konkrétním sestrám. Vyznívá to jako krásný akord v závěru jejího života.

A úplně na závěr jsem si vypsál jednu poznámku z jejího Deníku zpovědního doprovázení z roku 1973, tu, kterou jsem si sám odnesl z přípravy na tuto přednášku: „Je třeba nespolehat na čistotu svědomí víc než na milosrdenství.“

Tak zůstává Matka Vojtěcha přede mnou ve vzpomínkách jako skutečně nepřehlédnutelná osobnost. Žena, která se jistě dlouhá léta již přimlouvá za boromejky, za naši církev, za všechny, kdo ji s důvěrou vzývají. A nezbývá než si přát, aby to krásné dílo, které jste započaly se služebnicí Boží, došlo do kýženého cíle, abychom ji mohli uctívat oficiálně jako tu, která je nám dána za vzor duchovního života a následování Krista.

P. Vojtěch Kodet, Th.D., O.Carm. – narozen 20. 5. 1956 v Malém Beranově, okr. Jihlava. Již v prvních letech studia teologie na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Litoměřicích se setkal s Řádem karmelitánů (O.Carm.), který v té době působil v podzemí. Na kněze byl vysvěcen 27. června 1982 v Brně. Od roku 2000 studoval spirituální teologii na Papežském institutu spirituality Terezianu v Římě, kde roku 2005 obhájil doktorát. Nyní působí jako převor v komunitě bratří karmelitánů v Praze-Liboci. Je členem programového týmu Charismatické konference a také týmu, který připravuje a organizuje letní tábory pro mládež zvané JUMP. Během celého svého kněžského života se zabývá přednáškovou a formační činností, dává duchovní cvičení, věnuje se duchovnímu doprovázení a službě uzdravování a osvobozování.

Konferenci moderovala:

S. M. Angelika Pintířová SCB

Na konferenci hrály a zpívaly:

S. M. Dolorosa Valášková SCB

S. M. Karmela Křížová SCB

Závěrem

Konference o služebnících Boží Matce Vojtěše Hasmandové si kladla za cíl představit veřejnosti její život, naplněný velkým úsilím o uvedení ideálů 2. vatikánského koncilu do života svého společenství. Přiblížme si několika myšlenkami záměr samotného koncilu.

Jan XXIII. ve svých vzpomínkách uváděl, že myšlenka na svolání koncilu jej napadla zcela spontánně 20. ledna 1959 při rozhovoru s kardinálem státním tajemníkem Tardinim. Probírali tehdy situaci církve, která byla ve světě uznávanou, ale neoblíbenou a nechápanou institucí. Navíc třetina lidstva žila v ateistických režimech a i v tradičně křesťanských zemích klesal počet praktikujících katolíků. Jan XXIII. píše: *„Náhle v nás vytrysklo vnuknutí, jako když se květ rozevře v nečekaném jaru. Naše duše byla osvícena velkou myšlenkou... Jedno slovo, slavnostní a zavazující, se zformovalo na našich rtech. Náš hlas to poprvé vyslovil – koncil!“*

Veřejně byl koncil prvně oznámen 25. ledna 1959, kdy Jan XXIII. zcela nečekaně přednesl svůj úmysl před kolegiem sedmnácti kardinálů v bazilice sv. Pavla za hradbami. Zde také oznámil, jaký koncil má na mysli – jeho cílem měla být obnova, větší srozumitelnost poselství církve a posílení svazků jednoty. Papež měl od počátku na mysli koncil, který změní církve tak, aby znovu měla co říci současnému světu. Toto přizpůsobení církve označil slovem *aggiornamento*, což je italský výraz pro uvedení účetních knih do stavu odpovídajícího aktuálnímu datu.

Zpráva o svolání koncilu byla po celém světě přijata s velkou pozorností, dokonce s nadšením. S menším nadšením ji přijali kuriální kardinálové.¹²³

Velká událost koncilu vstoupila i přes těžkosti, dané železnou oponou totalitního systému, do života Matky Vojtěchy Hasmandové hned od prvních dnů její služby generální představené. Skrze její přijetí působila silou Ducha Svatého i v životě našeho společenství a okolí, na které měla Matka vliv.

Nejdříve se postarala o získání materiálů z koncilu. Pořídila pracovní překlad textů, především těch částí, které se týkaly řeholního života: dekret Perfectae caritatis o přizpůsobené obnově řeholního života a Motu proprio Pavla VI. Ecclesiae Sanctae, a pak všechny další části koncilních dokumentů, které mluvily o řeholním životě, také celou konstituci Lumen gentium. Každá sestra dostala texty z koncilu do rukou.

Matka Vojtěcha byla připravena na tento úkol nelehkými životními okolnostmi a svým živým postojem víry, naděje a lásky k Bohu i k lidem. Byla bdělou pastýřkou svého svěřeného stáda, byla na stráž, naslouchala tomu, co Duch říká svému lidu. Dokázala odpovědět svatostí života. Stala se neúnavnou učitelkou svých sester i svého okolí. Byla si vědoma též rizika obnovy, nepřijetí, nepochopení, nechuti něco dělat. Počítala s těmito reakcemi. Povzbuzovala, těšila, učila a do této služby zapojila s velkou kreativitou všechny své přirozené schopnosti.

Tato konference chtěla jednotlivými přednáškami i v celku načrtnout rysy její osobnosti, poukázat na živou stopu, kterou zanechala mezi námi, v naší církvi. Do jednoho dne se nedá vtěsnat sdělení o celé šíři jejího životního záběru. Ale šlo o to povzbudit se k dalšímu studiu jejího duchovního bohatství, čerpat z něj pro svůj život a podělit se o ně s celou církví.

¹²³ Upraveno podle článku na Wikipedii: Druhý vatikánský koncil.

Můžeme si jen přát, aby nás nakazila její horlivost pro Boha, aktuálnost a neochvějnost jejích životních postojů postavených na víře, neúnavnost ve službě člověku a bohatství mezilidských vztahů. Způsob, jakým žila své osobní povolání ke kontemplaci a milosrdenství, byl charismatický, a proto zůstává živým odkazem nejen pro její sestry, ale i pro každého křesťana.

„Vždyť to je náš hlavní cíl – poznávání nejvyššího Dobra a dávání ho dále a štědrě dobrotou svého srdce.“¹²⁴

¹²⁴ Napsala 13. 5. 1956 své neteři, sestře Leoně Vojtěškové, v dopise z vězení ke složení doživotních slibů.

Seznam zkratek

1 Kor	První list sv. apoštola Pavla Korinťanům
1 Petr	První list sv. apoštola Petra
1 Sol	První list sv. apoštola Pavla Soluňanům
Archiv MV	Archiv Matky Vojtěchy Hasmandové, služebnice Boží
Ca plic	rakovina plic
CNS	centrální nervová soustava
ČKCH	Česká katolická charita
ČSSR	Československá socialistická republika
DKŠ	dívčí katolická škola
Ef	List sv. apoštola Pavla Efesanům
Federace SCB	Federace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského se sídlem ve Francii v Nancy
Flp	List sv. apoštola Pavla Filipanům
Gal	List sv. apoštola Pavla Galatanům
GK	generální kapitula
Iz	kniha proroka Izaiáše
J. M. J.	Ježíš Maria Josef – zkratka v dopise
JUMP	letní tábory pro mládež
KKC	Katechismus katolické církve
Kol	List sv. apoštola Pavla Kolosanům
KOŘŽ	kapitula obnovy řeholního života
KSČ	Komunistická strana Československa
Mk	Evangelium podle sv. Marka
Mons.	monsignor
Mt	Evangelium podle sv. Matouše
MZA Brno	Moravský zemský archiv v Brně
O.Carm.	Řád bratří blahoslavené Panny Marie Karmelské
o. p. s.	obecně prospěšná společnost
OSN	Organizace spojených národů
PC	Perfectae caritatis, dekret 2. vatikánského koncilu
Př	Kniha Přísloví
Řím	List sv. apoštola Pavla Římanům

SCB	mezinárodní zkratka Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského
Sk	Skutky apoštolů
S. M.	Sestra Marie
StB	Státní bezpečnost
SZŠ	střední zdravotnická škola
TBC	tuberkulóza
Th.D.	titul doktora teologie
UK	Univerzita Karlova
Žl	Kniha Žalmů

Prameny

BIBLE, Český ekumenický překlad

DOKUMENTY 2. Vatikánského koncilu:

Lumen gentium, dogmatická konstituce 2. vatikánského koncilu o církvi

Perfectae caritatis, dekret 2. vatikánského koncilu o obnově řeholního života

JAN XXIII., Pacem in terris, encyklika o míru mezi všemi národy v pravdě, spravedlnosti, lásce a svobodě

PAVEL VI., Evangelica testificatio, apoštolská exhortace o obnovení řeholního života

JAN PAVEL II., Redemptor hominis, encyklika Vykupitel člověka

Dives in misericordia, encyklika o Božím milosrdenství

BENEDIKT XVI., Verbum Domini, apoštolská exhortace o Božím slově

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE
DOKUMENTY SCB:

Konstituce z roku 1999

Směrnice

Archiv SCB

Archiv Matky Vojtěchy

Literatura

BÁRTA, P. Jan Baptista OFM, *Malá teologie*, Praha 1968.

CAMERON, Rondo, *Stručné ekonomické dějiny světa*, Praha 1996.

CENCINI, Amedeo, *Bůh je můj přítel*, Praha 1997.

CORTI, Egon, Conte Caesar, *Kaiser Franz Joseph*, 3 sv., Wien 1950–1955.

ČEŠÍKOVÁ, Remigie Anna, *Matka Vojtěcha, služebnice Boží. Statečný svědek víry*, Praha 2013.

DUFKA, Peter, *Krásu pochopíme, ak nás začne meniť*, in: *Katolícke noviny* 1/2013, Bratislava.

FASORA, Lukáš, HANUŠ, Jiří, MALÍŘ, Jiří, NEČASOVÁ, Denisa, *Člověk na Moravě ve druhé polovině 20. století*, Brno 2011.

GALANDAUER, Jan, HONZÍK, Miroslav, *Osud trůnu habsburského...*, Praha 1983.

GRÖSSINGOVÁ, Sigrid-Maria, *Lásky trůnu habsburského*, Praha 1992.

HAMANNOVÁ, Brigitte, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 1996.

HASMANDOVÁ, Vojtěcha, *Jsem v dlani Boží. Dopisy z vězení*, Brno 2013.

HERRE, Franz, *Kaiser Franz Joseph von Österreich*, Köln 1978.

HLAVÁČ, Bedřich, *František Josef I.: Život, povaha, doba*, Praha 1933.

HOLKOVÁ, Marie, *Matka Vojtěcha*, Brno 2013, 2. vyd.

HROCH, Miroslav a kolektiv, *Úvod do studia dějepisu*, Praha.

KETTERL, Evžen, *Paměti komorníka císaře Františka Josefa I. – Zachovej nám, Hospodine...*, Praha 1929.

KNAPPOVÁ, Miloslava, *Jak se bude vaše dítě jmenovat?* Praha 2003.

KOLEKTIV AUTORŮ, *Kronika českých zemí*, Praha 2003.

KOLEKTIV AUTORŮ, *Světové dějiny II. Dějiny lidských civilizací od poloviny 17. století po současnost*, Praha 1993.

KRUPKOVÁ, Inviolata, *Láska smrti nekončí. Život Matky Vojtěchy Hasmandové*, Kostelní Vydří 2013, 4. vyd.

LACINA, Václav, *Hospodářství českých zemí 1880–1914*, Praha 1990.

LAŠTOVICA, Josef, ČEŠÍKOVÁ, Remigie, *Nověna se služebnicí Boží Matkou Vojtěchou Hasmandovou* SCB, Kostelní Vydří 2010.

LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK, Tomáš, DOUŠOVÁ, Hana, *Dějiny každodennosti „dlouhého“ 19. století*, Pardubice 2001.

LUZARRAGA, Jesús, *Espiritualidad bíblica de la vocación*, Madrid 1984, 2. vyd.

MASARYK, Tomáš Garrigue, *Ideály humanitní*, Praha 1968; Týž, *Česká otázka. Naše nynější krize. Jan Hus*, Praha 2000; Týž, *Jak pracovat? Přednášky z roku 1898*, Praha 1946.

MAŠEK, Petr, *Zámecké knihovny v zemích Koruny české*, in: *K výzkumu zámeckých měšťanských a církevních knihoven*, Opera romanica 1, Editio Universitatis Bohemiae Meridionalis, České Budějovice 2000.

MATRIKA NAROZENÍ, ODDANÍ, ZEMŘELÍ, MZA Brno.

MENDL, Bedřich, *Hospodářský vývoj Evropy*, Praha 1931.

PEKAŘ, Josef, *Dějiny československé*, Praha 1991.

PERNES, Jiří, *Spiklenci proti Jeho Veličenstvu. Historie tzv. spiknutí Omladiny v Čechách*, Praha 1988.

PEŠEK, Jiří, *Od aglomerace k velkoměstu. Praha a středoevropské metropole 1850–1920*, Praha 1999.

PRŮCHA, Václav a kolektiv, *Dějiny obyvatelstva českých zemí*, Praha 1996; *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*, Praha 1974.

REDLICH, Joseph, *Kaiser Franz Joseph von Österreich*, Berlin 1929.

SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ŘÍZENÍ FMO, *Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů z 12. srpna 1949. Dodatkové protokoly z 8. června 1977*, Praha 1992.

ŠVEJNOHA, Josef, *Historie Mezinárodního Červeného kříže*, Praha 2008.

URBAN, Otto, *František Josef I.*, Praha 1991.

URBAN, Otto, *K některým aspektům životního stylu českého měšťanstva v polovině 19. století*, in: *Město v české kultuře 19. století*, Praha 1983.

URBAN, Zdeněk, ŠVEHLA, Jaroslav, OTTO, Jan, ed. SAK, Robert, *Století českého kalendáře*, Praha 1987.

Webové stránky

Matriky:

<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/9600/?strana=58>

O 2. vatikánském koncilu: www.wikipedia.cz

Skleněný kostel: www.sklenenykostel.net

Vatikánský rozhlas: www.radiovaticana.cz

Jmenný rejstřík

Beran, Josef, Mons. 38

Bernard z Clairvaux, sv. 22

Bula, Jan, P. 21

Cencini, Amedeo 134

Cikrle, Vojtěch, Mons., ThLic. 12, 13, 21, 23

Češíková, Remigie Anna 9, 12, 26, 27, 73, 98

Dostojevskij, Fjodor Michailovič 119

Drbola, Václav, P. 21

Duch Svatý 9, 11, 14, 15, 17, 46, 50, 69, 70, 80, 81, 82, 87, 90, 94, 95, 109, 113, 119, 121, 127, 129, 131, 132, 133, 134, 136, 137, 138, 142, 143, 144, 146, 150

Frank, Karel Hermann 35

František Josef I., císař 28, 29

František, papež 9, 15, 16

Hammaršköld, Dag 62

Hasmanda, Florián 28, 29, 30, 31

Hasmandová, Antonie 11, 13, 28, 29, 30, 32, 34, 41, 44

Hasmandová, Rozálie 28, 30, 33

Haydn, Josef 29

Henlein, Konrád 35

Hitler, Adolf 35, 36

Holková, Marie 12, 26

Husák, Gustáv 91

Chrástková, Rozálie 28

Jan XXIII. 15, 149

Jan Pavel II. 13, 15, 23, 40, 104, 129, 131, 132

Janča, Remigius, P., OFM 141

Ježíš nejmilosrdnější 94

Josef II., císař 42, 43

Karel Boromejský, sv. 40, 47, 77, 131, 144

Kučera SJ 74

Laštovica, Josef, Mons. 26, 98

Matka Bohumila Langrová 14, 60, 73, 75

Matka Bolestná 140

Matka Boží, Panna Maria 43, 69, 87, 92, 99, 121, 128, 135, 136, 138

Matka Inviolata Krupková 12, 25, 40, 96

Matka Tereza z Kalkaty, bl. 99, 100, 103, 104, 110, 112, 114, 116, 122, 132, 146

Matka Vojtěcha Hasmandová 9, 13, 25, 26, 27, 28, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 67, 73, 76, 98, 149, 150

Mráz, Jan, Mons. 103

Otec Pio 91

Pavel, sv. 22, 50, 54, 63, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 114, 115

Pavel VI. 17, 126, 150

Seidl, Johann Gabriel 29

Solovjev, Vladimír 119

Srdce (Páně) 87, 92, 115, 133, 141

Srdce Panny Marie Neposkrvněné 17, 133, 138

Stvořitel světa 55

Svatá rodina 46, 79, 133

Šilhan, František, SJ 74, 75

Štrougal, Lubomír 90

Terezie od Dítěte Ježíše, sv. 112

Tomášek, František, kardinál 62, 128

Tonečka 33

Urban, Jan Ev., OFM 9, 46, 84, 93, 95, 96, 129, 141, 142

Vacková, Růžena, prof. 62

Vícha, Jan Ev., OFM Cap. 9, 84, 93, 129, 142

Vojtěcha, novicka 31

Zvěřina, Josef, P. 9, 129, 142

Věcný rejstřík

Acta publica 42

aggiornamento 149

antologie české dopisové tvorby 64

ateismus 55

Bible 101, 106, 116

biblistický pohled na Matku Vojtěchu 107

Boží milost 29, 50, 139

breviář 86, 126

Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 26

cenzor 60

církev 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 32, 38, 46, 49, 50, 55, 56, 63, 64, 68, 69, 70, 71, 72, 76, 78, 79, 83, 88, 92, 93, 104, 105, 106, 110, 120, 124, 126, 128, 131, 133, 142, 147, 149, 150

církevníci 39

cvičení duchovní 83, 84, 123, 125, 148

Česká katolická charita 40, 63, 86, 133

Českomoravská akciová společnost 30

Československá socialistická republika 39, 88, 90

Československo 33, 34, 35, 37, 38, 39, 55, 62, 99

dar Ducha Svatého 46, 50

dějiny spásy 52

delegátka 75

Desetiletí duchovní obnovy národa 128

Direktář federace SCB 85

direktář Federální 40, 126

Direktář 40, 81, 85, 87

disciplíny experimentální 52

dny instrukcí představených 71

dokumenty koncilní 9, 80, 150

domečky 122, 123, 124, 126, 127, 130

dopisy z vězení 27, 59, 60, 61, 66

druhá pětiletka 39

druhá světová válka 13, 36, 80

duch boromejský 86

duch koncilu 19, 78

duch pozitivismu 51

ekonomie milosrdenství 132

Encyklopedie literárních žánrů 59

epistulografie 59, 63

Evangelica testificatio 126

evangelium 11, 41, 54, 55, 81, 84, 100, 106, 109, 114, 115, 116, 117, 121,
133, 138, 145, 146

evangelium žité 104

exegeze 106

exercicie 40, 123, 125

fašismus 33

federace boromejek 40, 74

Federace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského 79, 80

formace pokoncilní 88

formace sester 74, 83, 88, 119, 141

formátorka 88, 89, 122

Frýdlant nad Ostravicí 13, 34, 36

garnitura komunistická 38

genealogie 41

generální kapitula, VII. 75, 81, 83, 85

generální kapitula, VIII. 45, 81, 85, 87

generální kapitula, IX. 41, 69, 70, 81, 82, 87

heydrichiáda 36

Hitlerova pátá kolona 35

hledisko biblické 106, 110

hodnoty křesťanské 34, 35, 37

humanismus ateistický 114

Huštěnovice 13, 28, 32, 33, 43

hymna rakousko-uherská 29

chaloupky 129

charisma 9, 11, 46, 47, 49, 50, 51, 54, 55, 56, 57, 71, 80, 83, 85, 94, 107,
110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 121, 122, 126, 133, 144, 145

charisma sester sv. Karla Boromejského 114, 115

chirurgicky deflorováni 62

ideál boromejský 90, 113

identita řeholního společenství 51

ideologie totalitní 33

izolace vězeňská 64

jádro poslání kongregace 121

jinotaj 60

jména národní 44

kandidatura 123, 125

kapitula generální 75, 80, 81, 87, 126

kapitula konventní 83

kapitulárka 75, 79, 81, 87

kapituly komunitní 89

kapituly obnovy řeholního života 126

kapličky tajné 123

katecheze 143

Kněžský seminář v Olomouci 76, 144

komunisté 37, 39, 62

koncil 2. vatikánský 9, 14, 17, 19, 50, 74, 80, 81, 82, 83, 84, 88, 92, 93, 97,
105, 120, 137, 143, 149

koncil Tridentský 42

konference 9, 12, 13, 14, 15, 16, 21, 25, 27, 74, 140, 148, 149, 150

konference a instrukce řeholní 125–126

konfiskace orné půdy 34

Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského 13, 25, 39, 40,
41, 50, 73, 76, 86, 98, 104

Konstituce 40, 75, 77, 79, 81, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 93, 126, 129, 133

kontemplace 9, 46, 67, 69, 110, 113, 114, 115, 116, 132, 133, 145, 146,
151

konzumismus 57

korekce 62

korespondence cenzurovaná 61

krach na newyorské burze 34

krása 11, 46, 52, 56, 85, 87, 92, 119, 126, 128, 129, 132, 144

kriminál 9, 60, 66

Křížovníci s červenou hvězdou 130

KSČ 37, 39

kult P. Marie a sv. Josefa 43

kúra cukrová 61

Kůsov 143

Láska, svatost, čin 92
 legenda o zbojníku Ondrášovi 34
 Letnice 90, 136, 137, 138
 liturgie hodin 85, 86
 liturgie mše sv., nová 75
 L'Osservatore Romano 110
 Lumen gentium 83, 110, 150

 magistra 88, 123, 124
 Malá teologie 75, 83
 Mariánský sloup na Staroměstském náměstí 94
 materialismus ateistický 38
 materialismus praktický 57
 mateřinec 14, 35, 36, 38, 40, 73, 79, 83, 125
 Matka velikonoční 16, 129, 130
 média 59
 milice Lidové 38
 milosrdenství 9, 11, 15, 40, 45, 46, 47, 66, 67, 70, 71, 72, 79, 92, 93, 94,
 108, 115, 121, 122, 127, 131, 132, 133, 134, 136, 144, 145, 146, 147, 151
 minievangelium 101
 ministerstvo kultury 74
 Misionářky lásky 110
 modlitba kontemplativní 145
 Moravské Budějovice 131
 Moravský zemský archiv v Brně 42
 mystik 121

 nacisté 36
 nádor zhoubný 94, 140
 Následování Krista 95
 nemocnice ve Slaném 13, 37, 76
 Nepomucenum 98, 103
 Neumanneum 38
 nezaměstnanost 34
 normalizace 15, 39, 76, 119, 120, 126, 128, 141, 144
 Nový zákon 63, 101, 106, 111, 112

 období pokoncilní 119
 období stalinismu 37, 38
 oběžník 25, 75, 77, 83, 144, 146

obnova 9, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 27, 69, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 83,
 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 97, 105, 106, 109, 110, 120, 121, 125,
 126, 128, 129, 133, 137, 138, 143, 144, 145, 149, 150
 obnova pokoncilní 13, 14, 16, 19, 27, 75, 77, 80, 81, 82, 86, 109
 obnova slibů 125
 odsouzena 14, 38, 62, 76
 osobní cesta s Ježíšem 123
 osobnost představené 89
 Ottovo nakladatelství 31

 Paladium kongregace 131
 parlamentní demokracie 33
 Perfectae caritatis 81, 83, 92, 110, 114, 120, 126, 150
 Písmo svaté 11, 82, 101, 106, 129, 145, 146
 pobyt rekreační 84
 podvrh estébácký 62
 Poetický slovník Josefa Bruknera a Jiřího Filipa 59
 pohřeb 41, 97, 103, 135
 Pochodeň milosrdenství I. 87, 120, 140, 144, 146
 Pochodeň milosrdenství II. 87, 146
 pokoj Kristův 109
 Poldina huť v Kladně 30
 Poslední muž 65
 poslušnost 10, 78, 89, 92, 105, 109, 110, 127
 poslušnost víry 109, 110
 postulátorka 9, 27, 73, 98
 pouť k pramenům 120–121
 povinnost apoštolátu 91
 Prachatice 13, 14, 62, 76, 141
 prapory, pomocné technické 38
 právo mezinárodní humanitární 37
 pražské jaro 39, 74, 120
 proboštsství křižovnické 74
 proces kanonizační 73, 98
 programy formační pro sestry 93
 Protektorát Čechy a Morava 36
 Prozatímní konstituce a stanovy 80
 první republika 36
 představená generální 9, 12, 14, 15, 25, 39, 41, 73, 74, 76, 77, 98, 107,
 120, 139, 143, 144, 150
 představená místní 75

příjmení dědičná 43
 příjmení rodové 43
 příprava liturgická 83
 působení apoštolské 90
 původ socioprofesní 43

 radikalita v následování Krista 141
 radost z tvorby 63
 Rakousko-Uhersko, země Koruny české 30
 reforma pozemková 33
 reformátorka 82, 110
 režim komunistický 23, 55, 62, 76,
 režim lidově demokratický 37
 režim totalitní 16, 37, 122, 127
 rod Hasmandů 42, 44
 rod Schwarzenbergů 35
 rodokmen 25, 41
 Rok jubilejní Matky Vojtěchy 14
 Rok víry 9, 14
 romantikové 59
 rozdíl generační 127
 rozmluva 83, 91, 124
 rukopis 63

 řehole 19, 46, 56
 řeholník 17, 26, 55, 56, 74, 79, 81, 98, 103, 120, 127, 137

 sametová revoluce 15, 76, 128, 135
 samota 61
 Sdružení Pacem in terris 76, 128, 144
 sekretariát řádových sester 75
 sestry v ilegilitě 88
 slib milosrdenství 40, 79, 127
 sliby řeholní 10, 79
 sliby věčné 36, 58, 125, 126
 Slovo Boží 106, 116, 145, 146
 služebnice Boží 9, 13, 26, 73, 98, 147, 149,
 směrnice 2. vatikánského koncilu 80, 93
 socialismus s lidskou tváří 39
 soulad s Boží vůlí 65
 spása 52, 54, 57, 58, 111, 131, 135

spiritualita 9, 44, 46, 72, 80, 83, 85, 88, 89, 93, 94, 109, 110, 111, 114, 121,
 126, 133, 148
 spiritualita rodová 44
 Stabat Mater za Rusko 128, 140
 Stanovy 19, 40, 74, 81, 87
 Sudetoněmecká strana 35
 svatořečení Anežky České 76
 svatořečení dvou papežů 15, 16
 svoboda vnitřní 107, 108
 svolení vycestovat 40

 šikana 62

 tajemník OSN generální 62
 tajemství 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 104, 105, 109, 110, 111, 112,
 120, 126, 130, 133, 145
 tajemství církve 104, 105
 teorie marxistická 55
 tolerance národnostní 36
 Třeboň 13, 35, 36
 třicetiletá válka 79, 132

 učednický portrét 109
 učení evangelia 55
 Učitelství u Sváté Anny v Praze 13, 34
 umění modlitby 81
 ustanovení pokoncilní 92–93

 Varšavská smlouva 39
 ve službě Kristově 107
 věčnost 55
 velezrada 39, 62
 Verbum Domini 106
 věznice 60, 61, 62
 Vidnava 14, 39, 76, 120
 víra 9, 11, 13, 14, 15, 26, 28, 29, 30, 37, 38, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 109,
 110, 112, 114, 128, 129, 133, 137, 150, 151
 vizitace komunit 83
 vlna emigrační 38
 volby generální představené 39
 vyhlídí Ducha Svatého 143

vypálení Lidic a Ležáků 36
výročí příchodu sester do Prahy 95
výsledky a psychické zastrašování 125

Základní pravidlo federace 85
zákoník církevní 74
zasvěcené Bohu 79
zasvěcení 44, 79, 87, 121, 124, 125, 133, 146
závěť duchovní 97
záznamy matriční 41, 42
zjevení Boží tajemství 54, 55, 110
Znojmo-Hradiště 14, 39, 41, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 90, 97, 99, 100, 103,
123, 125, 130, 131, 142, 143

žaltář 86
život duchovní 17, 26, 46, 71, 92, 110, 123, 147

VEDENA DUCHEM SVATÝM

MATKA VOJTĚCHA A POKONCILNÍ OBNOVA,
JEJÍ POSELSTVÍ PRO DNEŠNÍ DOBU

Sestavila S. M. Remigie Anna Češíková SCB

Vydalo Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří
v roce 2014 jako svou 1967. publikaci
Odpovědná redaktorka Lucie Mašátová
Obálka, grafická úprava a sazba Anna Kubů
Výroba ERMAT Praha, s. r. o.
Tiskárny ??